

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки та психології

Реєстраційний № _____

Магістерська робота

Роль сім'ї в формуванні відношення до навчання у 6-10 річних дітей

ШІМОН МАРТА АНДРІЇВНА

Студент(ка) VI-го курсу

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Освітній рівень: магістр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол №2/2018

Науковий керівник:

Кучай Тетяна П.
доктор пед наук,
доцент

Консультант:

Габода Єва Б,
ст. викладач

Завідувач кафедрою _____

Біда Олена
А. доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2020 року

Протокол № / 2019

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

Кафедра педагогіки та психології

Магістерська робота

Роль сім'ї в формуванні відношення до навчання у 6-10 річних дітей

Освітній рівень: магістр

Виконала: студент(ка) VI-го курсу
спеціальності 013 Початкова освіта
Шімон Марта Андріївна

Науковий керівник: Кучай Тетяна П.
доктор пед наук,
доцент

Консультант: Габода Єва Б.,
ст. викладач

Рецензент: Гуттерер Єва В.,
ст. викладач

Берегове
2020

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Pedagógia és Pszichológia Tanszék

**A családi nevelés szerepe a 6-10 éves gyermekek tanulási attitűdjének
alakulásában**

Magiszteri dolgozat

Készítette: Simon Márta

VI. évfolyamos Tanító

szakos hallgató

Témavezető: dr. Kucsáj Tetyjana

a pedagógiai tudományok doktora, docens

Konzulens tanár: Gabóda Éva

főiskolai adjunktus

Recenzens: Hutterer Éva

főiskolai adjunktus

Вступ.....	6
I. Значення сім'ї її історія виховні погляди	9
1.1. Типи сім'ї та їхні функції	11
1.2. Розгляд сім'ї по дії життєвим циклам	13
1.3. Функції сім'ї	15
1.4. Виховання сім'ї.....	16
1.5. Погляди виховання дітей.....	20
1.6. Роль прикладу батьків на розвиток поведінки дітей	24
1.7. Прийняття батьків	28
1.8. А Роль мотивації у вихованні	31
1.9. Навчальні мотивації	34
1.10. Збереження методів навчальних мотивацій	36
II. Роль сім'ї у вихованні 6-10 річних дітей у формуванні розвитку поглядів навчання та емпіричний дослід	39
2.1. Цілі дослідів.....	39
2.2. Місце та умови дослідів.....	40
2.3. Методи дослідів та приклади показу.....	42
2.4. Результати	43
Угорське резюме.....	72
Українське резюме	73
Використане література.....	74
Додатки.....	77

Bevezetés	6
II. A család fogalma, története, nevelési attitűdök	9
1.1. Családtípusok és funkciói.....	11
1.2. A család életciklusa szerinti megközelítés	13
1.3. A család funkciói.....	15
1.4. A családi nevelés	16
1.5. Gyermeknevelési attitűdök.....	20
1.6. Szülői példa szerepe a gyermek magatartásának alakulásában.....	24
1.7. A szülői elfogadás	28
1.8. A motiváció szerepe a gyermeknevelésben.....	31
1.9. Tanulási motivációk	34
1.10. A (tanulási motiváció) megtartásának lehetséges módjai	36
II. A családi nevelés szerepe a 6-10 éves gyermekek tanulási attitűdjének alakulásában empirikus vizsgálata.....	39
2.1. Kutatási célok	39
2.2. A vizsgálat körülményei és helyszíne	40
2.3. Kutatási módszerek és minta bemutatása	42
2.4. Eredmények.....	43
Összefoglalás.....	72
Rezümé.....	73
Felhasznált irodalom	74
Melléklet.....	77

Bevezetés

A családnak nagy szerepe van a gyermekek életmódjának formálásában, az életre való felkészítésében, stabilitása különösen fontos a gyermeknevelés szempontjából. A gyermeket formáló hatások közül a legelső helyet a család foglalja el. Ez a legelső, érzelmileg pedig a legjelentősebb közösség, amely a társas viselkedés szokásrendjébe bevezet. A szülő-gyermek kapcsolat minden későbbi emberi kontaktus alapmintája. Minden családnak megvan a maga szubkultúrája, amely többé vagy kevésbé különbözik más családokétól, és amelybe a szocializáció során a család beilleszti a gyermeket. Ez azt jelenti, hogy minden családnak bizonyos mértékig eltérő a tapasztalat-, a tevékenység és a normarendszere. A családok eltérő életkörülményeit az adja, hogy különbözik az iskolázottság szintje, színvonala, a társadalomban elfoglalt helyük. Meghatározó a jövedelemszint, a pénzügyi, anyagi lehetőség, a lakáshelyzet, a kulturális ellátottság (Busi, 2004). A családban dől el már igen korán például, az is, hogy ha a gyermek felnő, hogyan végzi munkáját; hogy például ha orvos lesz, olyan lesz-e, aki csak a maga hasznát nézi, vagy akinek minden törekvése a betegeken való segítség, az értük való áldozatos cselekvés. A család felelőssége nemhogy csökkenne napjainkban, ellenkezőleg, rendkívül nagy és tovább növekszik, hiszen az alapvető értékeket rögzíti a gyermekben. Ebből kifolyólag a család az, aki a legjobban tudja motiválni a gyereket majd később a fiatalos kiskolást.

Dolgozatom témája a család nevelési szerepe a 6-10 éves gyermekek tanulási attitűdjének alakulásában. Azért választottam ezt a témát, hogy megvizsgáljam, mennyire hat ki a szülők a család hozzáállása a gyermekek tanulási motivációjára.

Jelen magiszteri munkám két részből áll. Az első részben az áttanulmányozott szakirodalommal foglalkoztam, amely segített át fogó képet adni a család fogalmáról, történetéről, a család nevelési módszereiről és fontosságáról, másrészt szerettem volna rávilágítani a motiváció szerepére, honnan ered és hogyan működik, és hogyan lehet megtartani a tanulás hosszú iskolai éveit alatt, főként alsó tagozatos tanulók körében.

A második fő részben kutatásomat ismertetem, amelyet beregszászi járási és Beregszász város iskoláinak alsós tanuló, illetve szülei körében végeztem. Az eredmények alapján többet tudhatunk meg arról, hogy hogyan is motiválják a szülők a gyerekeiket és azt, hogy valójában a gyerekek mennyire motiváltak ma a tanulás terén. Fontos szakirodalomként szeretném megemlíteni Józsa Krisztián (2002; 78): Az iskola és a család hatása a tanulási motiváció alakulására című publikációját, amiben arról ír, hogy a családi háttér alapvetően meghatározza az iskola eredményességét. Megállapítja, hogy a hátrányos társadalmi és

gazdasági helyzetben lévő gyerekek már az iskolába lépéskor lemaradással kezdenek. Családi háttérként ebben a publikációban a legmeghatározóbb tényezőnek a szülők iskolai végzettségét tekinti. A téma feltárásában, amely középiskolások tanulás iránti attitűdjét vizsgálja dr. Tóth László Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez című könyvében hasonló irányú kutatását veszi alapul, amely megállapítja, hogy a tanulási kedvet számos tényező befolyásolja, de felismerhető a tanulási attitűd, amely energizálja, aktivizálja integrálja a tanulást (Tóth, 2004).

A téma aktualitása abban áll, hogy a társadalmi változások, mint a modernizáció, szülő-gyermek közt megjelent szakadékok, kommunikációs zavarok, az egyre növekvő munkavállalás miatt megjelent migráció a kárpátaljai családok körében – mind kihatással van a gyermekeink jövőjére. Egy 2017-es kutatás alapján a 2001-es ukrán népszámlálás óta több mint 14 ezer kárpátaljai magyar távozott külföldre, munkavállalás céljából hátrahagyva gyerekeiket rokonaikra, azóta ez a szám növekedett (Rákóczi, 2018; 21-22). Feltételezhetően ez a számos változás kihat a kisiskolások tanulási szokásaira.

A témában végzett kutatásom célja: a család hatásának vizsgálata az iskolások tanulási attitűdjére napjainkban. Feltételezéseim, a szakirodalom áttanulmányozása és a helyi tapasztalataim alapján a következők:

- a szülők a gyerekeiknek elsősorban praktikussági szempontokból választanak iskolát, másodsorban az iskola jó hírneve miatt
- a szülő rábízta az iskolára (tanítóra) gyermekét, elvárja, hogy kellőképpen motiválja a tanulásban;
- a szülő motivációs eszközökkel ösztönzi a gyereket a tanulásban (jutalmazás, büntetés)
- ma a tanulás (tudás) kevésbé érték.
- a szülői hozzáálláshatással van a gyermeke tanulási attitűdjére
- releváns különbségek a városi és falusi iskolák között.

Kutatásom módszerül a kérdőíves lekérdezést választottam: egyfajta, egyszerűbb kérdéseket tartalmazó kérdőívet a tanulók, egy másik típusút a szülei töltötték ki. A lekérdezés papíralapú volt. A szülőket megkérdező kérdőívet egyénileg állítottuk össze a kutatás témájához igazodva, amely zárt és nyitott kérdéseket is tartalmazott. A másik két lekérdezés szintén papíralapon történt. A tanulókat megkérdező kérdőív dr. Tóth László Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez c. könyvből való. (Tóth, 2004) Ezek a kérdőívek 10-18 éves diákok számára készültek, ezért átfogalmaztuk a kérdéseket a könnyebb érthetőség végett a negyedik osztályosok számára.

A kutatást négy városi: a Beregszászi 4. számú Kossuth Lajos Közép Iskola, a Beregszászi 6. számú Általános Iskola, a Beregszászi 7. sz. Általános Iskola és a Beregszászi 9. számú Iskolákban, valamint három falusi iskolában végeztem: Mezővári II. Rákóczi Ferenc Középiskola, a Borzsovai Általános Iskola és a Nagymuzsalyi Középiskolákban. Azért esett a választásom ezekre az intézményekre, mert képet szerettem volna kapni falusi és városi tanulók tanulási attitűdjeiről, valamint az érdekelt, van-e releváns különbség a családok tanulást ösztönző attitűdjei között.

I. A CSALÁD FOGALMA, TÖRTÉNETE, NEVELÉSI ATTITŰDÖK

A család fogalma már az ókorban létezett, azonban minden korszakban a szülőknek megvolt a sajátos elképzelése erről az intézményről (Magyar, 2006). Az idő folyamán változtak a családon belüli szerepek, értékek, és a gyerekneveléshez való hozzáállás. A történelem során a régmúlttól napjainkig a családok tanulmányozása során igen sok különbözőséget találhatunk.

Az ókori időkben a család fogalma és jelentősége más ruhát öltött. Nem volt köze az intimtáshoz, inkább csak alapvető szerepeket töltött be, a reprodukciós funkció volt az uralkodó, és az életben maradás. Néhány meghatározó tényező alakította a család funkcióit, mint gazdasági helyzet, földrajzi fekvés vagy a katonaság. A családi ház nem a biztonságról szólt, hanem arról hogy van egy hely, ahol a feleség és a rabszolgák tartózkodtak egész nap, bezárva végezték a ház körüli feladatukat. A férfi a ház feje nem sokat volt otthon, neki teljesen más volt az élettere, legtöbbit kint a szabadban tartózkodott, templomok lépcsőin, vagy épp a munkáját végezte. Az ókori Athénban, más jelentőségű volt, ha valakinek fia vagy lánya született, természetes volt, hogy minden csecsemő sorsáról a társadalom hozta meg a döntés. Különböző rituálék voltak az ókori társadalomban a csecsemőket illetően. Az apa végezte el ezeket a rituálékat, ha fiú született egy háznál, akkor olajkoszorút tettek az ajtó elé, ha pedig lány, akkor gyapjúcsomót, ezek szimbólumok voltak, amik arra szolgáltak, hogy tudassák a kívülálló emberekkel az újszülött nemét. Az újszülöttet az anya gondozta egészen hatéves koráig aztán az apa vette át a nevelést ahol szerepet játszott az iskola és egyéb olyan tevékenység, (főleg fiúk esetében) mint a harcra való tanítás és a közélet (Magyar, 2006).

A középkori családok mintája még mindig hasonlított az ókorban elterjedt családi mintára. A családhoz tartozott a ház ura a feleség és a rabszolgák vagy más rokonok is. A családon belüli kapcsolatrendszert a közösen végzett munka határozta meg, mindenkinek megvolt a saját feladata, ami szigorú szabályok szerint végeztek el, ami hozzásegítette ahhoz, hogy úgymond kiérdemelje a családban maradás jogát és teljes ellátást. A szigorú rend szabályait a családfő határozta meg és ő volt az, aki eladhatta a családban a javakat vagy ép fordítva. A felség nem rendelkezett ilyen joggal neki a háztartás a gyereknevelés és a személyzet irányítása volt a feladata. Annak ellenére, hogy több generáció együtt élt nem alakultak ki közeli kapcsolatok a ház népe között. A gyermekek megfigyelés alapján

tanultak a szüleiktől vagy esetleg más családtagoktól, itt tettek szert olyan képességekre mit később a társadalomban hasznosított (Magyar, 2006).

Az újkornak nevezett korszak magával hozott némi változást a családokat illetően, 16-18. században kialakultak azok a nézetek, amiket több tényező is befolyásolt, mint a reneszánsz és reformáció is. Az új világnézet kialakulásával a családtagok egyre közelebb kerültek egymáshoz, és elkezdték előtérbe helyezni a harmonikus család fontosságát. Új családmodellek jöttek létre protestáns nézetekre alapozva, ahol a feleség szerepe, mint segítő volt jelen. Azonban a házasságkötést még mindig nem az szeretet és az elfogadás árnyékában kötötték, inkább egy magasabb társadalomba való belépés lehetőségének tekintették a házasságkötést, ahol a gyermek vált a család központjává (Magyar,2006).

A 18. században a családmodellek már egyre inkább kezdek hasonlítani a ma jól ismer modellekhez. A javak alapján kötött házasságot felváltotta az érzelem és az intimitás. A házasságok érzelmek alapján kötötték, és előtérbe került a kölcsönös megbecsülés és szeretet. Ebből adódóan eltűntek a párok között a generációs szakadékok is, ami jellemző volt a korábbi korszakokra. A gazdaság javulásával nőtt a családok jóléte, hangsúlyt fektettek a tisztaságra és az egészségesebb táplálkozásra is. A családokat többé már nem a túlélés kötötte össze, hanem az intim kapcsolat ahol a férfi igyekezett ellátni a családját a feleség pedig a melegség megteremtője volt jelen a családban. A városon kívül azonban még mindig sokan őrizték a korábbi családmodellek hagyományait (Magyar, 2006).

A 19. században átalakultak a családmodellek, a gazdaság fejlődése a városiasodás egyre nagyobb hatást gyakorolt a családi élet kialakulására. A család vált az elsődleges nevelési szintérré, ahol kialakultak különböző szokások, nevelési módszerek/stílusok, amik meghatározták a családban élő személyek jellemvonásait. Megjelentek a kisebb családok ahol már a közeli rokonok nem éltek együtt a családdal. Kialakultak a szoros kötelékek a családok között emellett még a nemzettudat és a kölcsönös megértés. Az apa szerepe a családban még mindig a vezetést töltötte be, aki gondoskodott a család jólétéről és biztonságáról. Meghatározta a családtagok szerepét is ami vallási alapokra helyezett leginkább, az anya az otthon melegségének a megteremtője maradt, nevelte a gyerekeket a családfő elképzelésének a szellemében főleg lányok esetében, fiúk nevelése egy bizonyos kor után már a tanító feladata volt (Magyar, 2006).

A 20. században a család fogalma teljesen megváltozott a ma már jól ismert formát vette fel, ahol a családtagok a teljes intimitást és az elkülönülést élvezhették. A házasságkötés irányadója a szerelem volt és háttérbe került a rang vagy az anyagi jóllét

fonóssága a családalapítást illetően. A családfő tevékenységei közzé tartozott a családi üzlet vezetése a család eltartása. A feleség a harmónia őrzője és a gyermekek nevelője volt (Magyar, 2006)

A II. világháború után azonban megváltoztak a női szerepek a családban, már nem csak a harmónia megteremtése és a gyerekek nevelése volt a betöltendő szerep. A világháború nyomait újjáépítve a társadalom és a gazdaság jelentősen fellendült, amiben a nők is szerephez juthattak. A nők szerepe abban változott, hogy egyre többen elkezdtek tanulni főiskolákon és egyetemeken is, ezáltal olyan munkaviszonyra tehetek szert, amire még azelőtt egyáltalán nem. A háborúban harcoló férfiak otthoni feladatait a nők kezdték ellátni és ez által kialakult a karrier lehetősége is. A női szabadságnak azonban ára volt, mert a nőknek a családban is ugyan úgy be kellett tölteni az anyaság/feleség szerepét a karrier mellett. Kialakultak a tipikus női munkák, is mint a tanító munkakör betöltése is (Pukánszky,2013). A nők munkába lépésekor a családban lévő szerepek nem változtak meg, sőt egyre inkább több feladat jelent meg, úgy tekintettek a nőkre továbbra is, hogy az ők feladatkörük közé tartozik a gyerekek nevelése a házimunka ellátása és az otthon szellemének a megteremtése. A felsőoktatásban résztvevő nők inkább a pedagógia, míg a férfiak a matematika és a természettudományok képzésében részesültek, különbséget tettek női és munka között még a diplomások körében is (Pukánszky, 2013).

1.1.Családtípusok és funkciói

A nők munkába állása megváltoztatta a családban élő tagok funkcióit, a nők is ugyan úgy dolgoznak és gondot viselnek a családra, ami korábban csak a férfiak dolga volt. Bodonyi és Hegedűs (2006) meghatározta a jelenleg elfogadott családtípus fogalmát, (ami általában egy-egy ellentétes nemű szülőkből áll) miszerint a család önmaga ismétlése során bővül ki. Megfogalmaztak néhány megközelítést a családokra vonatkoztatva. Néprajzi megközelítésben három típusba lehet sorolni a családokat, monogám, poligám és poliandrén családok. A monogám házasságban élő tagok két ellentétes nemű személyekből tevődnek össze, a poligám egy férfi több nő és a poliandrém egy nő több férfivel lép házasságra. Beszélhetünk, még endigám és egzogám házasságról, ahol az előbbi a saját társadalmából választ feleséget az utóbbi pedig az ellenkezője más társadalomból, kasztból vagy csoportból. Jogi megközelítés szempontjából a családban (mint korábban is olvashattuk) lehetnek különböző hatalmi viszonyok, patriarchális és matriarchális.

Patriarchális család esetén csak az apa jogán öröklődik a vagyon a matriarchális család esetén pedig az anya jogán. Szociológiai megközelítés alapján beszélhetünk nagy illetve kis családokról Dr. Barzó Tímea (2013). A családok védelmének megjelenési formája családjogi könyvében, hivatalosan is lefektették a család fogalmát és a házasság védelmére szóló jogokat, valamint a gyermekek védelmére irányuló jogokat. Meghatározták a házastársak egyenjogúságát, és védelmet a gyengébb nem felé. Továbbá hivatalosan meghatározták a válás során felmerülő kérdéseket, beleértve a vagyon és a gyermekek elhelyezését is. A fentiekben már olvashatunk a család fogalmáról és néhány típusáról is Bodony és Hegedűs (2006) pontosan meghatározta a kis családok (nukleáris) fogalmát, ami a forradalom hatására terjedt el. Külön költöztek az újonnan házasságot kötött felek a családtól, már nem volt arra szükség, hogy együtt éljenek. A nukleáris családban az apa az anya és a gyerekek tartoztak, innen született ez a kifejezés nukleáris (nucleus) családmag, ami az apát, az anyát és a gyermekeket foglalja magába. Hegedűs (2006) ír a többgenerációs családtípusról, az olyan családot nevezik többgenerációs családnak ahol a családfő a feleség, gyerekek, nagyszülők, dédszülők, testvérek rokonok élnek együtt. A család fejének a szerepét a legidősebb férfi töltötte be akinek korlátlan hatalma volt a családtagok felett. A családhoz tartozó nőknek tisztelniük kellett minden tekintetben, sőt nem is beszélhettek és nem ülhettek egy asztalhoz a családfővel. A többgenerációs család a 20. század végére szétestek a házak mérete is csökkent és ez által megjelentek a nukleáris család számára kialakított családi házak. Ma már különbség van a többgenerációs és a nagycsalád között írja a szerző (Andorka et al; 2006) továbbá a többgenerációs családok abból a célból jönnek létre, hogy a fiatal házaspárok tudjanak gondoskodni szüleikről. A nagycsaládosok alatt azokat a családokat értjük, akiknek kettőnél több gyerekük van. Vannak azonban olyan családok is ahol egy vagy két nukleáris család is együtt él ahol a szülők a gyerekeivel és annak házastársával él együtt. Ebbe a típusba tartoznak még a törzscsalád házastárs is, vannak azonban egyszemélyes háztartások is. A nagycsaládosoknál vannak előnyök is ahol a gyerekek megtanulják a szocializálódást több személytől is megerősítést kapnak, ami a többgenerációs családokra jellemző. Sajnos a nagycsaládosoknál megfigyelhető a gazdasági háttér hiánya, gyakran azért vállalnak több gyermeket, mert anyagi forrást látnak benne a szülők. Általában a nagycsaládosokra jellemző hogy az idősebb testvér gondoskodik a fiatalabbakról s így korán kialakul bennük a család vállalás ösztöne vagy ép, ellenkezőleg. A gyermekek az ilyen családokban elsajátíthatják a kompromisszum készséget és az alkalmazkodást és sokkal jobb a

problémamegoldó készségük, is mint például az egy vagy két gyerekes családokban. Egyszülős családról vagy családtöredékről akkor beszélünk, amikor az egyik szülő egyedül neveli a gyermekét valamilyen oknál fogva. Napjainkban ez egy igen gyakori jelenség, amikor csak egy szülő van jelen a családban. Több oka is lehet ennek, mint a válás vagy haláleset, de van olyan is, amikor már eleve nincs az apa a családdal a születéstől kezdve, ritkán fordul elő ahol az apa egyedül neveli gyermekét. A gyermek számára, a legjobb a kétszülős család, de ez nem mindig igaz, ha csak látszólagos harmónia van csak a családban. Ha diszfunkcionálisan működő családról beszélünk, akkor sokkal jobb az anya biztonságában élni. Van sok hátránya azért az egyszülős családnak, mint a körülmények kedvezőtlenége, hiányzik az egyik szülő minta vagy nincs az egyik szülővel bensőséges kapcsolat vagy teljesen meg is szakad (Nádasi, 2006).

1.2. A Család életciklusa szerinti megközelítés

A családi élet folyamatában vannak különböző ciklusok/szakaszok, ami mindig újabb és újabb kihívásokkal kell szembenéznie az egyes családtagoknak. A családot, meghatározza az, hogy milyen életciklusban van, három külön dimenzióba sorolhatjuk őket:

- a család nagysága;
- a család összetétele;
- a család külső és belső aktivitása.

A család azonban három fő területén változnak meg mind jellegében és működésében valamint kapcsolatrendszerében:

- családtagok feladatai;
- családban lévő kapcsolatok;
- családi szerepvállalás a feladatokat illetően

A család folyamatosan megújul vagy is megújítja önmagát. A környezet fontos események történnek, és ezek által változik meg a család. Megváltoznak a viszonyok a családban lévő kapcsolatok érzelmi szálak. Minden életszakaszban a családoknak más milyen problémával kell szembenéznie. Felvetődnek különböző kérdések, problémák új feladatok, amit meg kell oldani ezeket mind normálkrízisnek, nevezzük. Fordulópontoknak pedig azokat a

szakaszokat nevezünk, amikor különböző hatások érik a családokat és gyökeres változás áll be. Igazi tényleges krízisről csak akkor beszélünk, ha a család nem képes alkalmazkodni vagy kezelni az új szerepeket, amit természetesen már más hozzáállás módot kíván meg (Kiss, 2019). A családfejlődési szakaszok a következők:

- újonnan házasodott pár, gyermek nélkül;
- csecsemős család;
- kisgyermekes család (2,5-6 éves kor ig.);
- család iskoláskorú gyermekkel (6-12-kor ig.);
- családserdülő gyermekkel;
- felnövekedett gyermeket kibocsájtó család;
- magukra maradt, még aktív szülők családja;
- inaktív házaspár családja;

Mindegyik szakaszban vannak valamilyen veszteségek, amit a családnak valahogyan le kell küzdeni, nem lehet, mereven ragaszkodni a helyzethez mindig készen kell állni a családnak a változásra, bármelyik életszakaszba is lépjen (Nádasi, 2006). A következő táblázatban két szakasz veszteségei és az új helyzetnek a jellemzői vannak feltüntetve:

1. sz. táblázat: A családfejlődési szakaszok forrása: (Busi, 2006)

	Veszteségek	Új szükségletek, újfajta helyzet	Elérendő cél	Problémás kifejelet
6 - 10 éves korú iskolás gyermek a családban	Gondtalanság a gyermek és a család felelőtlenebb helyzete.	Családon kívüli kapcsolatok bővülése, a szülő esetleges szorongása a gyermek és közvetve a család megmérettetésétől .	A gyermeknél: latencia, belső nyugalom, feladattudat, feladattartás. Szülőknél: újfajta kontroll a gyermekkel és új napi struktúra.	Negatív énkép, görcsös teljesítmény centrikusság, szorongás.
10 - 14 éves korú iskolás gyermek a családban	iskolás gyermek a családban Belső egyensúly, stabilan elfogadó környezet.	Biztonságkeresés, a kiegyensúlyozatlanság kezelése, szülő- gyermek kapcsolat „hangvétele” változik, a gyermeki és felnőtti viselkedés közötti oszcillálás	Stabil, konzekvens elvárások, értékrend közvetítése a gyermek felé.	Instabil környezet, értékvesztés.

Serdülő gyermeket (14-18) éves korig nevelő család	Az aszimmetriku s szülő- gyermek kapcsolat, régii családi normarendsz er.	A szülőszerep elbizonytalanodás a, a gyermek értékkeresése, a családi normák felülvizsgálata.	Új normarendszer és kommunikációs mód kialakítása a családban, a gyermek identitásának megszilárdulása.	Identitás szétesése, deviancia, kriminalitás, a szülő és a gyermek közötti kapcsolat teljes diszharmóniája.
---	--	--	---	--

1.3. A család funkciói

A család a legalapvetőbb megközelítés szerint az utódnemzés és a fajfenntartás biológiai funkciója miatt kapott kiemelt szerepet. Azonban ez a funkció a mai fejlett társadalomban hanyatlásnak indult. Az egyre növekvő anyagi jóléttel arányosan csökken a termékenység. Minél fejlettebb egy társadalom annál, kevésbé tölti be a biológiai funkcióját. Egyre inkább csökkennek a házasságkötések, evvel ellentétben pedig megjelentek a házasságon kívüli együttélési formák, ami a kapcsolatok stabilitását ásták alá (Kiss, 2019). A családi státus, mint funkció, amint a család történelmi áttekintésében is olvashattunk arra volt kiélezve, hogy a családok megtartsák addigi státuszukat, vagy bekerüljenek egy magasabb társadalmi rendbe. A család befolyásolja a gyerek életcéljait, amint a bevezetőben is megemlítettük, miszerint a diplomás szülők gyerekei nagyobb eséllyel szereznek diplomát (Józsa, 2002; 78). A gazdasági funkciója a családnak szintén szerepet játszik ahol gondosan megtervezik a kiadásokat és a fogyasztásokat (Kiss, 2019). A család, mint támogató rendszer is funkcionál, az elsődleges szociális színtér és az énkép kialakulásának a helye. A család fontos szerepet tölt be az érzelmi támogatás terén, ha egy családtag érzelmi krízisen megy keresztül, biztosítja az egyensúly létrejöttét és segít az érzelmi teherbírás fokozásában. A támogató funkciók a családban csak akkor mondható hatásosnak, ha teljes mértékben a családtagok felelősséget vállalnak, egymás iránt valamint hangsúlyt fektetnek a kommutációra. A családtámogató funkció szerepei közé sorolható a generációk közötti szakadékok kiküszöbölése, és az hogy a családban élő emberek megtarthassák az egyediségüket (Bodonyi et al; 2006). A következő táblázatban összefoglaltuk részletesen a családtámogató rendszerek összességét:

2. sz. táblázat: A családtámogató rendszerének funkciói forrás: (Bodonyi et al;2006;14)

A családtámogató rendszerének funkciói	Tartalma
Énkép, önértékelés kialakulása	Alapvetően két szülő „produkcióján” múlik, hogy a gyermek milyennek látja magát. Érzelmi bátorítás, beszélni tanítás, modellnyújtás társas viselkedés megtanulásához.
Identitás forrása	Én-azonosság
Világról kialakított kép, életfilozófia közvetítője	A családi beszélgetések során értékek, normák, viselkedési minták, stratégiák adódnak át észrevétlenül, vagy explicit tanítások hatására.
A világra vonatkozó információk összegyűjtése, információt az eligazodáshoz	A családon kívüli alkalmazkodás sikeresebb tétele a családtagok mindennapi tapasztalatainak megosztásával.
Referencia- és kontrollcsoportként hat	A családi programok, stratégiák átörökítése generációról generációra. Szüleink hangja egész életünkben iránytűként szolgál.
Szocializál	Családi szerepek, minták átörökítésének helyszíne. Megtanítja a nyelvet, kommunikációs képességet. Szocializál a munkára és a kötelezettségre már a legkisebb kortól.
Konkrét gyakorlati segítségforrás	Generációk közötti, kétirányú testi, lelki, anyagi támogatás nyújtása.
Pihenés és regenerálódás helye	A család egy hely ahol az ember nem viselkedik, hanem elengedheti magát. A családi lét az örömök forrása
Érzelmi teherbírást fokozza	Segít a krízishelyzetes megoldásában, a kritikus időszakok átvészelésében. A bátorító, támogató légkör fokozza a teljesítőképességét és az életben való helytállást
Önmegvalósítás sikerének része	Az egyénben lévő tehetség, képesség, felszínre juttatása.

1.4. A családi nevelés

A nevelés alatt különböző társadalmi csoportokból származó emberek különböző dolgokat értenek, abban viszont mindenki megegyezik, hogy a fejlődésbe beavatkozó folyamatot

kell alatta érteni. A latin „educatio” – vezetés valahová a német „erziehung”- felviszek az orosz „voszpityaty-feltáplálni, francia „élever” felemel a magyar „nevel, nől, növel, gyarapít”. Ezek a szavak mindegyike a nevelés folyamatát jelenti, valamilyen alacsonyabb állapotból való felemelést jelenti (Gabóda - Gabóda, 2013). A családi nevelés mindenképp felkészítés funkcióját kell, hogy betöltse, hogy az egyén képes legyen a kapcsolatok kialakítására a felnőtt életre, ezeken belül hogy kialakuljon bennük a fontosság érzése és tudjanak megfelelően funkcionálni az új családban (Vizelyi,2006). A nevelés már az őskorban is jelen, első formái már hárommillió évvel ezelőtt is létezett, az őskorban átadták egymásnak a tapasztalatokat, amit már nevelésnek tekinthetünk. Az ókori Mezopotámiában a nevelés szerepét főképpen a tanítók végezték a tábla házában, a családi nevelés azonban még mindig ugyan olyan módon történt, ahogyan az őskorban, csak itt már az apák különféle mesterségekre tanították gyermekeiket tapasztalat módszere segítségével. Egyiptomban a nevelés célja volt belenevelni, megtanítani a gyermeknek az istentől származó igazságot, és azt hogy minél hamarabb eljusson a felnőtt korúságra. Indiában a buddhizmus alapjaira fektették a nevelést miszerint a gyerekeknek meg kell tanulniuk, hogy hogyan teremtsék meg a lélek belső harmóniáját, hogy képes legyen a mindennapi életben alkalmazni. Az antik görög nevelés első közege szintén a család volt, elsődleges nevelőjük az anya, lányoknál később is az anya maradt a fiúk pedig később elkerültek tanítókhöz, akik művészetet és kardforgatást tanítottak nekik, Spártában sem volt ez másképp, annyiban különbözött, hogy a központi nevelés célja a fiúk esetében a harc volt (Pukánszky,1996).

Az ókori Rómában jelent meg azonban az a cél hogy a gyermeket minél harmonikusabban neveljék, mind testileg és lelkileg is. Kezdetét vette a családi nevelés kialakulása rendkívül zárt közösségekben, ahol az apa korlátlan hatalommal rendelkezett az anya pedig ház harmóniájáért felelt, amiért kimagasló tisztelet vette körül. A kereszténység megjelenésével változott a család belső értéke vele együtt a nevelés célja is, hangsúlyt kapott a szeretet a béke az alázatosság fontossága. A középkorban a nevelést a vallás határozta meg, a testi fenyítés jellemző volt, történelem során kialakultak a családban az anya- gyerek kapcsolatok (Baska, 2006).

Amikor megszületik egy gyerek akkor még teljesen életképtelen, egymagában a biztos halál várna rá, a család gondoskodására van szüksége, hogy életképpé váljon, a tanítás-tanulás által. A nevelés feladta, hogy igazi értéket adjon, ezen belül három féle értékrendszert állapítanak meg: érzelmi, vágybeli vagy ítélet alapú értékeket és döntéseket.

Ezek nem mindig egyeznek, minden döntés sok nehézséggel jár és sokszor inkább saját magunkkal kell megküzdeni. Az értékrend szorosan összefügg az erkölccsel és gondolkodásmóddal, ami tőlünk függ, ezért nem lehet, elkülöníteni tőlünk ezeket, mind belső meggyőződésen alapulnak, ahogyan a szavaink a cselekedeteink és a megjelenésünk mind gondolkodásmódunkat tükrözi (Sávai, 2007).

A gyermek fejlődését meghatározza az anya-gyerek viszony, sőt ez a legalapvetőbb kapcsolat. Az ember tevékenysége elsősorban szükségletei motiválják, a tevékenység iránya pedig személy felhívó jelleg határozza meg. Az anya, akitől kapja a meleget, a szeretetet, a cirógatást, simogatást, élelmet, átéli az anyával a különböző élmények sokaságát, védettnek érzi magát. Minden mozzanat jelentőséggel bír az anya és a gyermek kapcsolatában az érintés a hangleejtés, az hogy hogyan néz a gyermekére az anya, unott vagy szeretetteljes, megtanítja a gyereket felfedezni saját magát, megtanítja az első szóra, ezt a kapcsolatot valóságosam intim kapcsolatnak lehet tekinteni. Ami azt eredményezi, hogy később másokkal is félelemmentesen fogja majd felvenni a kapcsolatot (Kerékgyártó,1976).

Az anyára gondolunk, általában amikor a nevelésről van szó, azonban az apa szerepe is meghatározó, amit néha csak fizikai jelenléttel tudunk összekötni. Sajnos sok családban az apa a háttérben marad, különböző okok miatt, és a gyermekek számára is elérhetetlen. A fizikai jelenlét nem elég a nevelés során ugyan, úgy ahogyan az anyáé sem. Az apa szerepe néha a kert gondozására, pénzszerzésre, legfőbb döntéshozatalra korlátozódik, amik természetesen szükségesek, de nem a legszükségesebbek a gyermeknevelés szempontjából. Az a helytelen elképzelés miszerint az anya az, aki főképpen nevel és az apa csak segít neki helytelen és súlyos következményei lehetnek a családban élő tagokra. A családi nevelés során férfi-női képességek egybe kell, hogy olvadjanak és mindenki a saját funkcióját kell, hogy betöltse (Sávai,2007). A családtörténet tanulmányozása során az apa szerepe nem volt mindig jól érthető. Az apai szerep a gyermek életében 7 éves korában vette kezdetét, harcra vagy valamilyen mesterségre tanította gyermekét. Ma már teljesen más a helyzet, az apa lelki támasza az anyának azon felül, hogy betölti a családfő szerepét is. A gyermeknek számára is elengedhetetlen támasz az apa, akinek aktív szerepet kell vállalni a nevelés terén. Az apa-gyermek viszonyok ápolása közben kialakul egy kötelék, amiből a gyerek megtanulja, hogy milyen különbség van férfi és nő között., mi a női szerep és a férfi szerep a családban (Hegedűs 2006). A nevelést lehet művészetnek, de ez közel sem lehet annak mondani, mert nem holmi holt anyagot kell formálnia az anyának és az

apának és nem is valami idomító tevékenység, hanem igazi belsőleges kapcsolat kellene, hogy legyen. Amiben a felek mind két oldalról aktívak, a növendék nem csupán egy passzív szerepet tölt be. A nevelés az emberek közötti tudatos kapcsolatfejlesztés és mindig egy bonyolult folyamat, ami egy személyiség formálása, emberalakítás. Nem csak az a cél hogy valami mássá tegye a gyereket, hanem értékesebbé és tökéletesebbé, többé, célja az hogy a növendék természet adta tehetségeit kibontakoztassa és képességeit fokozza (Sávai, 2007).

Ami gyermek személyiségét megcsonkítja, azt viszont nem lehet nevelésnek nevezni, a jó nevelés célja az, hogy tökéletesedjék a gyermek és képes legyen szolgálni a nemzetet és az emberiség fejlődését. Kitartónak kell lenni, mert ez igazából egy folyamat, meghatározni a célt, irányt, ahová a növendéknek haladnia kell. Gyakran pedig olyan helyzeteket kell teremtenünk ahol a gyereket dicsérni, lehet, itt még a problémás gyerek is kaphat dicséretet és elismerést, amellyel nem a gyereket dicsérjük, hanem a konkrét cselekedetet, meg lehet szakítani a problémás láncot evvel. Mindig szükséges a nevelés során megerősíteni a gyerekben azt, amit jól csinál. Mert a nevelés célja az az élet adás, nem pedig különböző neurózisokat okozni. Azonban ha a szülő szeretné nevelni a gyermekét, akkor nem csak a gyerekre, kell helyezni a hangsúlyt, hanem saját magára is. (Kollár, 2004). Többnyire az emberek többsége gyerekkorban megtanulja, hogy saját vágyait nem lehet szabadjára engedni, kialakul, benne egy magatartásforma azonban az antiszociális magatartás semmi képen sem tudja magát kordában tartani. A viselkedésük többnyire kiszámíthatatlan és állandóan frusztráltak, mert vágyaik nincsenek kielégítve. Mindezek tetejében úgy gondolják, hogy evvel nincs semmi gond és minden a lehető legnagyobb rendben van. A nevelés egész folyamatát az határozza meg, hogy mi a társadalom, s a nevelők hogyan fogják fel a gyereket (Boross, 2008).

A nevelésben azért a biztos eredmény sem számítható ki előre nem egy kémiai vegyület előállítására, amiben szinte biztosak lehetünk a végeredményben, hogy az előre eltervezett dolgok fognak bekövetkezni. A nevelésre tehát nincs tökéletes és biztos recept, csak a kölcsönös tisztelet és a másik megbecsülése. A tisztelet alatt sok mindent is érthetünk. Nem azt jelenti a gyermek felé a tisztelet, hogy visszavonul a szülő, hanem azt hogy felelősséget vállal, ugyanis a gyerek nem kis felnőtt, hogy csak a jogairól beszélhetünk. Jelentős szerepe van a szülői nevelési stílusoknak is, igyekeznek a gyerekeiket a legjobbnak tartott alapelvek szerint nevelni, de mindenki különböző módon, minden családban más a szokás. A mód az, ahogyan a szülők érvényesíteni szeretnék mindazokat,

amit a legjobbnak lát a gyermekeik érdekében. A legnagyobb kérdés azonban az, hogy az a bánásmód, ahogyan mindezeket teszik, milyen következményekkel jár majd a gyermek fejlődésében vagy hogyan hat ki akár mindez felnőtt korára. A történelmi előzményektől egészen napjainkig sok idő telt el és változtak a stílusok, sok évtizedet vett igénybe, hogy a szülői attitűd milyen hatással van a gyermekekre akár a tanulás vagy a világlátás terén. A XX. század első felében a szülői beállítódás a kulcs a gyerekek fejlődéséhez, ha feltárjuk a szülői attitűdöt, akkor megkaphatjuk és megérthetjük a gyerek mikéntjét és kulcsot találhatunk az úgynevezett gyermeki misztériumukhoz, ami látszólag nagyon bonyolult (Busi, 2004).

1.5. Gyermeknevelési attitűdök

A szülőnek van elképzelése arról, hogy hogy mi módon kell a gyereket nevelni, és arról hogy főképpen milyen jellemmel kell, hogy rendelkezzenek (Sallay - Münnich, 1991). A szülői nevelési attitűdökkel foglalkozó tipológiák közül egyik legismertebb Becker modellje, a gyermek karaktereit a szülői neveléssel hozta összefüggésbe azt a bánásmódot, amivel a szülő nap, mint nap neveli gyermekét. Becker érzelmi és kontrolldimenziót különíti el, ami a delikvens, agresszív, illetve jól beilleszkedő serdülőkkel készítettek több interjút. Az érzelmi dimenziót a szeretet és a melegség határozza meg, az elfogadás a szeretet az egyik oldala, a másik pedig a hideg az elutasító a szülők részéről. A szülői szeretet nagy szerepet játszik a gyermek életében, ha a szülők a meglévő szeretetet hasznosítják a büntetés során, ami nem érzelmi zsarolást jelen csak minősíti a gyerek tetteit, de nem a gyereket utasítja el. A rideg szeretet nélküli büntetés az csak a szülői hatalmat hivatott csak kihangsúlyozni és semmi kép a gyerek viselkedésére mutat rá. A gyermekek amúgy is nehezen élik meg a büntetést és még ráadásul, ha ezt mind szeretet nélkül teszik a szülők ridegen komoran, akkor a gyerekből csak agressziót vált ki és semmi képen sem belátást eredményez (Vajda, 2005).

A kontrolldimenzióknak két végpontja van az engedékenység, illetve a korlátozás. Az engedékenységet és a korlátozást a viselkedésre értjük. Az engedékenység a gyerekekben mindent gátlástalanít a korlátozás pedig bizonyos féket munkál ki. Ezek irányok, amik megszabják a viselkedést, a szeretet dimenzió terén már a meglévő viselkedést tudja a szülő irányítani, ha azonban a szeretet hiányzik, és társul vele a nagy engedékenység akkor agresszió antiszociális viselkedés lép fel vagy nyílt agresszió. Abban az esetben, ha a

büntetés erős korlátozással jár, együtt a gyerek erős viselkedés kontrollálása miatt szintén agresszió lép fel, csak nem kinyilvánítani a gyerek, hanem önmaga ellen, fordítja. A következménye ezeknek a legtöbb esetben az öngyilkossági hajlamokig is elmehet. Még ha szeretet teljesen is viselkedik vagy viszonyul a gyerekhez a szülő a kontroll mértékesre, akkor is figyelni kell, mert az is következményekkel járhat. A kontroll mértéke a szeretetteljes nevelés a Beckeri modell szerint, ha engedékenyebbek a szülők, akkor teret kap a gyerekben a kreativitás a bátorság a nyitottság és komfortosabban élheti életét, míg a szerető, de korlátozó szülők gyerekei szintén ezeket a jegyeket hordozza majd magában, de sokkal tekintélytisztelőbbek lesznek. Ezek a dimenziók egymástól függetlenek, de ugyanakkor a szülő lehet nagyon elfogadó szerető, de ettől még kontrollálhat is nagymértékben, vagy ha annyira szereti a gyermekét, hogy abba is bele szól, hogy ne egyen fagyit, mert meg fájdulhat a torka (Vajda, 2005).

A következőkben megvizsgálunk néhány nevelési modellt/attitűdöt Becker, Maccoby és Martin valamint Baumrid modelljét. Becker modellje alátámasztja a hétköznapi tapasztalatokat miszerint a legfontosabb a szülői szeretet és az engedékenység a jó szülői értékrendszer, ami adja a jó szülői bánásmódot. Későbbi modelleknél megfigyelhetjük, hogy a feltétel nélküli elfogadást és az elkötelezettséget.

3. sz. táblázat: Becker modellje forrás:(Vajda és Kósa,2005)

	Szerető elfogadó szülők	Elutasító rideg szülők
Kontrolláló, sok szabályt állító	Szabály- és tekintélytisztelő, jól nevelt, dependens, konformista, kevésbé kreatív, nem agresszív, lelkiismeretes	Szorongó, barátságtalan, boldogtalan, neurotikus hajlam, szuiciditás veszély
Engedékeny, kevés szabály	Barátságos, nonkonformista, kreatív és kezdeményező, vezetői kvalitások (proszociális agresszió)	Nyílt agresszió a morális szabályzórendszer (lelkiismeret) hiányával párosulva; antiszociális viselkedés, delikven- ciák, bűnözői magatartás

Ahogy a táblázatban is láthatjuk, hogy az érzelmi dimenziót a melegség a szeretet az elutasítás és a ridegség lehetséges végpontja adja meg. Amint már fentebb is olvashatjuk Becker a szeretet meglétét vagy hiányát és a büntetés módját hozta kapcsolatba. Az érzelmi dimenzió negatív végén a szülők hatalmaskodókká lesznek, és mindig büntetnek, a pozitív

végén pedig ahol az elfogadás van, szintén büntetnek, de a szeretet jelenlétében. Amikor a szülő a hatalmát akarja hangsúlyozni és nem az elfogadást akkor kemény fizikai büntetésre, kiabálásra kell számítani. A szeretettel való büntetés azonban célravezető, amit nem lehet manipulálásnak mondani, hanem inkább nevelési technikának. A kontroldimenzióknak is két végpontját láthatjuk a táblázatban, engedékenység és korlátozás. Engedékenység gátlástalanít, míg a korlátozás féket épít a gyermek természetében, ami a meglévő viselkedéseknek csak az irányát adják (3. táblázat) (Vajda, 2005).

Baumrid modellje azt mondja, hogy a szülők bánásmódja nevelése nagyban meghatározza majd a szocializáció folyamatát. Baumrid kísérlete alapján, ami egy vizsgálsorozat volt, egy óvodában tett kísérletet, nem csak a gyerekeket vizsgálta, hanem azok szüleit is. Három csoportot alkotott a gyerekekkel az első csoportba az úgynevezett kompetens gyerekeket sorolta, akik vidám, magabiztos a második csoportba pedig a visszahúzó gyerekeket sorolta, ahová a szégyenlős és boldogtalan gyerekeket sorolta, a harmadikba pedig az éretleneket. A gyerekek otthonába végezte a kutatást ahol lejegyezte a szülők viszonyát a gyerekekkel és a szülő-szülő viszonyokat is. Baumrid arra az eredményre jutott a megfigyelések alapján, hogy meghatározott három típusát a szülői bánásmódnak.

- A tekintélyelvű autokratikus, a szülők mindenekfelett megkérdőjelezhetetlen engedelmeséget várnak el, nem vitatja meg a szabályokat csak egyszerűen engedelmeskedni kell. Az ilyen típusú szülő úgy gondolja, hogy neki szülői joga van a gyerekeknek pedig kötelességei.
- Az engedékeny szülő pontosan a fentiekkel ellentétes teljesen gyermekközpontú, minden kívánságát elfogadja, a gyerektől nem sok mindent követel. Otthon sem rendet sem fegyelmet nem követel nincs/kerüli a büntetést és mindennemű konfliktust. Az első típusal szemben itt a gyereket előtérbe helyezik, ahol a gyerekeknek inkább jogaik vannak, mint kötelességeik.
- A mérvadó autoritatív szülő ezzel szemben is a kettőnek a kombinációja gyermekközpontú és követelő is egyszerre, figyeli a gyereket és nem a szülői tekintély a legfontosabb, de mind ezek mellett megköveteli az otthoni szabályok betartását. Nem veszi szentírásnak ezeket a szabályokat hajlik az alkura. Bizonyos kereteken szükség van a szabadságra a gyerekeknek, hogy egészségesen fejlődhessen és kibontakozhasson. Ebben a modellben azonban

elég magas a mérce és fizikai büntetés. Az ilyen szülő szerint mind a gyerekeknek vannak jogaik és kötelességei, ahogyan a szülőnek is (Vajda,2005).

Mindenekelőtt meghatározó a szülő jelleme, ami meghatározza a gyermek vonásait később, hiába a fentiekben a mérvadó jellemvonásokkal rendelkező szülői nevelés, ha maga a szülő töltete lényege nem jóindulatú és így a gyerekekben megint csak szorongás és egyéb nem kívánatos frusztrációk jelennek meg, amik igen csak megnehezítik az egészséges fejlődést és a szocializáció folyamatát. Láthattuk, hogy nem elegendő egyedül a melegség és a kontroll, ha nincs semmilyen követelmény. Ha nincs elegendő kontroll, akkor a gyerek nem lesz felelősségtudata, de ha túlzásba viszik, akkor megsérül a gyermek személyisége ezért fontos a kettő megfelelő kombinációja. Baumrid azt tapasztalta a megfigyelései során, hogy a tekintélyelvű szülők gyermekei nem igazán tudtak szocializálódni sokkal barátságatlanabbak voltak és az iskolában is a teljesítményükre igen rányomta a bélyegét az ilyen bánásmód. Azonban azt találta, hogy a mérvadó szülők gyerekei sokkal pozitívabbak lettek és sokkal fejlettebbek lettek a kompetenciáik (Vajda, 2005).

Maccoby és Martin komplex modellje. A fenti szerzők modelljeit egészítette ki vagy inkább ezekre az eredményekre támaszkodva alkotott meg egy újabb modellt, még két dimenziót hozzátéve. A meleg/elfogadó és elutasító, követelő/kontrolláló és engedékeny és így képbe került a negyedik típus az elhanyagoló, nem involvált szülőket jellemzi.

4. sz. táblázat: Maccoby és Martin modellje forrás: (Vajda, 2005)

	Korlátozó, követelő, ellenőrző	Engedékeny, nem követelő, alacsony kontrolltörekvés
Gyerekközpontú, válaszoló kész, elfogadó	Autoritatív (mérvadó), magas szintű kétirányú kommunikáció, kölcsönösség	Elkényeztető
Szülőközpontú, elutasító, nem válaszoló	Hatalom-hangsúlyozó, autoriter	Nem involvált, elhanyagoló, közömbös

A negyedik nevelési típusba tartozó szülők, azok, akik minimálisra csökkentik az időt és az energiát, amit gyermekük nevelésére fordítanak. Az ilyen szülőknek általában nincs fogalma arról, hogy éppen mit csinál a gyereke, valójában maga is problémával küszködik valami törés, válás stressz vagy tragédia, ami megviselte és nem képes a gyermekneveléssel foglalkozni. A szülői szeretet az alappillére a gyereknevelésnek és a családnak, ha ez megbomlik, megdől a legfontosabb tartóoszlop Sok kérdés merül fel az

ilyenkor, mint az is hogy melyik stílus, ami inkább fontos szerepet játszik melyik sikeresebb? Minden gyermek más és más, de a szülői bánásmód egyenesen meghatározhatja a gyermek további akár egész életét, ha nem sikerül felnőtt korában változtatni rajta. Vannak, akik egész életükben evvel a mintával élnek és még csak nem is sejtik, hogy mind az, ami velük történik majd felnőtt korban a szülői nevelési stílus határozta meg, mind a gondolkodásmódját mind magatartásformáját (4. táblázat) (Vajda, 2005).

A saját bele épített úgymond igazságok lesznek számára igazságok, amik igazából nem kimondott szavak, nem tudatosan választja, hanem ott él a tudattalanban. Felnőttként pedig eldöntheti, hogy ugyan ezen a mintán nevelői stílusban fogja ő is nevelni gyermekét vagy változtat rajta. Sajnos önmagán segítségkérés nélkül igen nehézkes ez a változás, mert nem látja az úgymond saját igazságán keresztül a probléma gyökerét. Ezért be kell, hogy lássa az ilyen felnőtt vagy az ifjú, hogy segítségre van szüksége kívülről. Kívülről az ember problémái sokkal jobban látszanak, mint ahogy az illető érzi, hogy valami gond van, de valójában nem is sejtí az okot. Mint ahogy a fenti modellben is láthattuk, hogy a gyerek nem tud másat, mint megismételni gondozója nevelési stílusát reprodukálja mind azt, amit vele tettek, amit átélt és mintegy elégedettséggel tölti el. Ezek mindegy pozitív érzelmekkel töltik el az ilyen szülőt ahol képes ugyan úgy nevelni olyan stílusba, ahogyan őt nevelték. Ez egy minta, amit a szöleitől tanult és igyekszik akár tudatos szinten vagy tudattalanul is ugyan úgy nevelni gyermekét. Tehát ahol a szülő érzéketlen magatartásformába neveli a gyermeket, akkor a gyerek is ezt a sémát fogja követni és még ráadásul pozitívan fogja értékelni ezt a megvalósított sémát (Vajda, 2005).

1.6. Szülői példa szerepe a gyermek magatartásának alakulásában

A példamutatás a példa a gyerek előtt meghatározó szerepet tölt be a gyerek személyiségének alakulásában, mind a felnőtt emberek életében. A család ellátja a gyereket, mint biológiailag, biztosítja mindazokat a feltételeket, ami ahhoz szükséges, hogy a gyermek jól fejlődjön, ugyanakkor szerepmintákat is közvetít.

A család elsődleges nevelési tényező, elsődlegessége abban áll, hogy:

1. Legkorábbi életszakasztól hat a gyermek fejlődésére;
2. Hosszantartó érzelmi kötelék hatása, ami alapvető viselkedési modelleket vésnek be a személyiségbe, és ezeket a diszpozíciókat viszik tovább az élete;

3. Közvetíti a család társadalmi értékrendszerét;

A családban kétfajta hatás jelenlétében fejlődik:

1. A család rejtett, spontán megnyilvánuló, ami nem szándékosan közvetített hatásai, vagyis ez nem tudatos, a család kultúrájából, életviszonyából, szerepvállalásából következő feltételek, a szülő által képviselt azonosulási minták és modellek.
2. Tudatosan irányított, tervezett ráhatások, a család által fontosnak tartott nevelési célok, helyesléssrosszallás. Min a két ráhatás egyaránt fontos a tudatosan közvetített gyermeknevelési elképzelt, ráhatások ideálok és módszerek alakítják ki és a szándéktalanul közvetített ami tükrözi a gyermek magatartása és a másokhoz való viszonya. A szülők példája, kölcsönös kapcsolatuk a család életvitele meghatározzák a gyermek nézeteit. A gyermeknek meghatározó azoknak a magatartásminták megismerése, amelyeket ahhoz a személyek tanúsítanak, akikhez érzelmileg erősen kötődik, akikkel azonosul. A szülőknek a viselkedése kezdetben csak az egyetlen lehetséges válasz, később, amikor már sok más magatartásformával megismerkedik, bizonyos helyzetekben akaratlanul is a szülőtől átvett reakció ugrik be elsőnek (Varga,1997).

Azok a viselkedésminták, amit a család közvetít, amelyek szükségesek az idegrendszeri funkciók éréséhez és a személyiség fejlődéséhez, ami egy komplex folyamat a családban akaratlanul megy végbe. A szülői felek egymáshoz való viszonya és a szülő gyermek kapcsolat, ami a család életmódja életvitele és stílusa közvetít. A gyerek megfigyeli mindennap a család interakciójának sémáit, az apához és az anyához fűződő érzelme motiválja tevékenység végzésre, szinte mindent utánózni akar a szülei látott viselkedéséből (Varga, 1997).

Szükséges az, hogy a gyermek életében jelen legyen egy pozitív példa, aminek a hiánya a gyermekre nézve komoly hátrányt jelent. Minél idősebb a gyerek annál inkább keresi a követendő példákat a családon kívül, de mindenképpen szülői példa, amik befolyásolják és élethosszig tart. Ebből az okból az elfogadás, ami szintén egy magatartási példa, amit a gyerek meg fog ismételni a saját családjában is. A fentiekben már olvashattunk, arról, hogy a gyermek felnőttkori személyiségének, kialakulásában három szociális forrás tekintendő a legfontosabbnak: a család, rokonok, az iskola az osztálytársakkal és a kulturális környezet. Kulturális környezet az a tömegkommunikáció, mint a médium, amin keresztül igen befolyásolhatóak a gyerekek, legtöbb gyerek a médián keresztül szerez tapasztalatokat, amit néha összekever a valósággal. Ezért szem előtt kell tartani, hogy a szülő példaképe

legyen a gyerekének. A biztos pont, számukra mindig a család, azonban a folyamatosan megújuló világunkban az értékrend is változik (László, 2010). A következő táblázat azt mutatja be, hogy mik voltak a kisiskolások életcéljai a 2005-2009 es években:

5. sz. táblázat: 2000-ben a kisiskolások életcéljai forrás: (László, 2010; 7)

Rangsor	Életcél
1	Boldognak lenni
2	Békében (háborúk nélkül, konfliktusok nélkül élni)
3	Gondoskodni szeretteinkről, szeretetben élni
4	Megtalálni azt, aki szeret
5	Tartós igazi barátokat szerezni
6	Harmonikusan, feszültségektől mentesen élni
7	Anyagi jólétben élni
8	Teljesítményben gazdag életet élni
9	Igazságos társadalomban élni
10	Változatos, élmény gazdag, érdekes életet élni
11	Megbecsülve mások által elismerten élni
12	Kellemes. élvezetes életet élni
13	Önbecsüléssel tudatosan élni
14	Függetlenül szabadon élni
15	Szép környezetben élni
16	Bölcsen élni
17	Divatosnak és jól öltözöttnek lenni.

László Miklós kutatásának az volt a célja hogy kiderítse, milyen hatással van a gyerekek ideálképére a folyamatosan megújuló, környező világ és hogyan változtak az értékek. Elég-e a gyerekeknek, ha látja az anyját vagy az apját könyvek olvasni, vagy inkább az internet világa befolyásolja. Miképpen képes a médiumok által a környezet felülírni az értéket, a szülői példaképet, amit otthon látnak? A fenti kérdések alapján az a válasz született, hogy a legfontosabb életcélok 2000-ben a pénz volt, válaszadók 42%-a mondta ezt, csak 29 % nevezte meg még az intelligenciát. Tehát ilyen arányban várható az életcélok értékekhez való igazítása, valamint a példaképek megválasztása is (László, 2010). Ugyanakkor az emberi értékeknek az őszinteséget és a becsületet jelölték meg a legtöbben. Nyitott kérdésű tesztek alapján vizsgálták meg azt, hogy ki vagy mi a példakép

számukra: több év tendenciáit összefoglalva a következő táblázat azt mutatta, hogy mennyit változott a példakép.

6 sz. táblázat: 1998 és 2009 közötti példaképek változása a kisiskolások körében,

Forrás: (László, 2010;15)

Példaképek 1998, 2005, 2009			
	1998	2005	2009
Szülők	19,0	19,8	28,7
Saját korosztály	3,2	2,5	3,6
Ismerős felnőttek	9,9	5,8	7,5
Média	22,8	23,1	15,6
Sikerés (nem ismerős) felnőttek	4,7	3,3	2,1
Nem releváns, nincs példakép	40,5	45,5	42,5
Total	100,0	100,0	100,0

A táblázat adataiból kiderül, hogy a fent említett években megnőtt az aránya azoknak, akik a saját szüleiket tekintik példaképnek, és csökkent a médiaszereplőkre eső választás. Szem előtt kell tartani azt, hogy milyen példaképei a szülők a gyerekeinek, mert egyre többen szeretnének rájuk hasonlítani. Előtérbe került az a bizalom, és a hitelesség. Azok, akik elhiszik a szüleinek, amit mondanak azoknak a fiatal tanulóknak nagyobb arányban lett a szülő a példaképe. A szülő sem tökéletes, és ha rákiabál a gyerekére a szülő nincs szükség önostorozásra, mert ez teljesen normális nem ettől válik egy szülő mérgező szülővé (Forward, 1989).

A szülő is csak ember, és a gyerek fel tudja dolgozni az időnkénti dühkitöréseket, persze ha a szülő szeretetben neveli gyermekét és sok törődést is nyújt mellette. A mérgező szülő kifejezés azt jelenti, amikor komoly károsodásokat okoz a gyerekben, ami még felnőtt korában is megmarad. Azok a szülők, akik állandó traumát okoznak a gyermekeiknek vagy rendszeres veréssel és bántalmazással, ha ezt egy szülő állandóan teszi, akkor mindenképpen mérgezi a gyermekét. A szexuális bántalmazás is komoly traumát jelenthet egy gyerek számára, ez kiküszöbölhetetlen sérülésekhez vezethet. Ezek sajnos átadódnak generációról generációra, mert megtanulják egymástól ezt a viselkedési formát. A mérgező szülőket fel lehet ismerni a következő viselkedés fajtákról: hosszú ideig hagyták magukra kiskorukban a gyerekeiket, szexuális zaklatás, büntudattal terhelés. Ezeknek a gyerekeknek szinte mindegyike az önpusztítás viselkedésformáját mutatták, kevés önbecsüléssel bírtak. Egy védtelen gyermek, aki nem tudott megbízni édesapjában

nem látta és nem élte át a védelmet inkább él büntudatban, minthogy sem szembekerüljön az apa haragjával. Felnőttként is ezek a gyerekek tovább fogják hordozni a büntudatot magukban és a pozitív énképük igen csak alacsony szinten lesz. Ha a gyerek ilyen szülők mellett nő fel meg kell szabadulnia ezektől a komplexusoktól, hogyan is lehet megszabadulni ettől a gyötrő örökségtől? Felelősséget kell vállalni a felnőtt életért. Egészen kicsi korukban a gyerekeknek a szüleik a mindenséget jelentik a számukra. Nélkülük elveszettek lennének, nem tudják, kitől kapnának szeretetet, oltalmat, otthont, elfogadást. A szülő tehát példakép, az elfogadás forrása, nincs ki máshoz hasonlítani a szülőket a gyerekek azt feltételezik, hogy a szülők mindenhatóak és tökéletesek (Forward, 1989).

1.7. A szülői elfogadás

Azt, hogy mennyire elfogadóak a szülők az sokszor pusztán a személyiségüktől függ. A szülőknek pusztán a személyiségjegyük az elfogadás, és ez határozza meg, hogy milyen szintű a toleranciával viseltetnek gyerekük iránt. Ezek az emberek nem csak gyerekük iránt elfogadóak, hanem más emberek iránt is. Minél toleránsabb valaki, annál nagyobb a belső biztonságérzetük függetlenül attól, hogy körülöttük mi történik. Sokszor találkozunk ilyen emberekkel, de nem értjük, hogy mitől lettek ilyenek. Az ilyen ember társasága jó hatással van környezetére. A legtöbb ember viszont nem igazán tudja elviselni a legtöbb viselkedésmódot, amivel találkozik. Néha az oldalról szemlélődőnek furcsa az, hogy hogyan és miért nem tudja elfogadni azt, ami teljesen normális egy gyerek viselkedésében. Vannak olyan anyák, akiknél nem tolerálható, ha a gyereke hangosan énekel, vagy esetleg a mesét nézve ugyan úgy viselkedik, mint a főhős, és szeretne mindenkit megmenteni. Elvárja az öt éves gyerektől, hogy felnőtt módjára felelősségteljesen viselkedjen. Ha a gyerek nem hallgat rá, akkor kiabál. Elvárja, hogy a gyermek minden kérdés nélkül teljesítsen minden szülői utasítást (Gordon, 1991).

A szülők a gyerekeik iránt két féleképpen érezhet, hol az elfogadás vagy a nem elfogadás kerül az előtérbe. A gyerek összes viselkedése, amit tesz vagy mond, Thomas Gordon egyfajta összesítő táblázatba foglalja (Gordon, 1991).

Vannak olyan magatartásformák, amelyeket a szülő könnyen elfogad, viszont vannak olyanok is, amiket nem. Minden szülő máshogyan látja és fogadja el saját gyereke

viselkedését. Egy elfogadó szülő, aki a gyereke csak kevés megnyilvánulását, viselkedését érzi nem elfogadhatónak, ami azt jelenti, hogy több a meleg reagálás a szülő részéről.

A viszonylag el nem fogadó szülő az, aki a legtöbbször azt érzi, hogy gyermeke viselkedésével nincs megelégedve, s mivel számára ez elfogadhatatlan, csak ritkán vannak meleg érzései a gyermek viselkedése iránt. Az elfogadás és az el nem fogadás határozza meg a szülők gyermekeikhez való viszonyát. Például a beteg gyermekek, akik születésüktől kezdve mindig sírnak, vagy a túl aktívak, az agresszívok, vagy épp a külső jegyek alapján megítélt gyermekek sorsát határozza meg az el nem fogadás. Vannak olyan szülők, akik az elfogadást a gyerek sajátosságai alapján határozzák meg.

Egyéb tényezők is meghatározhatják, hogy a szülő milyen szempontokat helyez előtérbe, amikor a gyermeke elfogadásáról van szó. Néhány szülő jobban elfogadja a kislányokat, mint a fiúkat vagy esetleg fordítva. Az elfogadást időközben is változtathatja néhány tényező: ilyen a szülői jókedv, elégedettségi állapot. Ha a szülő frusztrált, ideges, akkor a gyermekével való elégedetlenségi szint növekedhet. Ezt Gordon szerint a helyszín is befolyásolja: mikor vendégségben vannak, vagy mikor otthon, vagy épp hozzájuk jönnek vendégek. A gyerekek számára érthetetlen, amikor a szülő ugyanazokat a dolgokat más helyzetben másképp tolerálja. A következő ábra azt mutatja, hogy hogyan változik helyzetenként az elfogadás (Gordon, 1991).

Bonyolultabb, amikor mind a két szülő jelen van és így még nehezebb az elfogadás, mert az egyik szülő mindig elfogadóbb, mint a másik. A családból mennyi mindent tud hozni a gyerek, ami alátámaszthatja, hogy hogyan vagy milyen mértékben hat a családi nevelés a gyerekek tanulási attitűdre. Vannak olyan gyerekek, akik teljesen rosszul viselik, ha tömegbe kerülnek, mindegyiknél más és más a megnyilvánulás, van, aki teljesen hisztérikus rohamot kap, van olyan, aki megbénul, vagy vannak olyanok, akik az iskolába kerülve teljesen kezelhetetlen és kifordulnak önmagukból. Valószínű, hogy ezeket a viselkedéseket az otthonukból hozzák, amelyek reakciók az új helyzetre (Sávai, 2007).

A társas kapcsolatokban megnyilvánuló zavart nem teljesen lehet meghatározni, de egyik jele a *beszéd*, aminek nagy szerepe van a kapcsolatteremtésben. Ha a szülő a gyermekével szép szavakat használ, de a mögöttes hangsúly gúnyos vagy elutasító, hamarabb kiszűri ezt a negatív felhangot a gyermek, mint a szavak jelentését. Ezek a családban előforduló viszonyok kommunikációs problémát okoznak az osztályteremben is. *A kettős kötés* is nevezhető oknak a viselkedés zavarra, ami azt foglalja magában, amikor a gyermek fejlődése korai szakaszában kettős információt küld a szülő a gyerek felé, például

ilyen az indulatos ölelés. Szavai és gesztusai nem egyeznek, meg és nem tudja értelmezni helyesen az üzenetet. Például ha éjszaka felsír a gyerek és dühösen veszik fel. A kettős kötés veszélyes és fájdalmas a gyerek, számára mert ez elég fájdalmas tapasztalatot rögzít a gyermekben.

Három nevelés mód létezik ennek kiküszöbölésére:

1. Nevelés példamutatással: ez a nevelési mód nélkülözi a tudatosságot, a legrégebb nevelési forma, amikor a szülők és a gyerekek azonosak;

2. A tudatos kollektív, közösségi nevelés és annak szabályai. Valamilyen szabályrendszer alapján nevelt gyerekek, aminek az eredménye az, hogy összhangban van a saját elvárásaival. Általános szabályok alapján nevelés;

3. Az egyéni nevelés módszere mindent háttérbe szorít szabályokat, alapvetve, hogy kialakítsa az egyén saját magát, míg a kollektív nevelésnek a módszere az, hogy mindenkit egyformává tegye. Ez főképp az iskolában figyelhető meg ahol az osztályokban mindenkinek mindig egyformán kell teljesítenie. Ez a nevelési forma meglehetősen ellenállást vált ki a gyerekből. Akár otthon a szülők felé vagy a tanítók felé (Sávai., 2007).

A család szerepe a gyermek optimális fejlődésében fontos szerepet tölt be, ugyanakkor nagyon sok gátat is szabhat a tehetségfejlődésben, ha nincs megfelelő időben felismerve a tehetség és nincs kellő figyelem rá fordítva, a melegszívű anyák, akik támogatják gyermekeket, azok fejlődnek a legjobban és hagyják őket a saját tempójukban fejlődni. Ezek az anyukák maguk is sikeresek és magabiztosak, nem akarják a gyerekükre erőltetni a saját meg nem valósult vágyaikat. A csecsemőnek világrajövele után fogalma sincs a társadalom szabályairól, értékeiről normáiról, amelyikbe beleszületett. Ezeket első sorban a szüleiktől közeli rokonaiktól kell megtanulnia, másodsorban pedig az óvodában és az iskolában, ami ép ezekre a szocializációs folyamatokra lettek létrehozva. A születés után néhány esztendőn belül az ember már elég sok csoportnak a tagja családcsoporthoz, kortárscsoporthoz, amik eltérő fontosságúak, de mindenképp ismerni kell az adott csoport beilleszkedési feltételeit. A gyerek ezeket megtanulja a szocializáció során. A szocializáció folyamatában pedig meg kell, hogy történjen az individualizáló annak ellenére is, ha a környezet valamikor ennek az ellenkezőjét fogja sugallni vagy egyenesen ellenezni elvárásaival (Rasburg Jenő, 1998).

A szülő a gyerek számára az elsődleges személy, aki a legfontosabb szerepet tölt be az életében, ő a példakép, ő az, akikre számíthatnak a gyerekek.

1.8. A motiváció szerepe a gyermeknevelésben

A motiváció az egy gyűjtőfogalom, ami az emberi cselekvés mozgatórugóit és hátterét jelöli, a motivációfelelős valamilyen viselkedés beindításáért felelős és irányítja mindaddig, amíg a motiváció kielégülést nem okoz. További alapfogalmak a jelenséghez, mint a szükséglet, ami a szervezetben lévő hiányállapot, a hajtóerő, ami belső késztetésen alapul és az ösztönző, ami a külvilág cselekvésre felhívó ingerei. Amikor az emberi motivációt akarjuk megismerni akkor mindenekelőtt a biológiai alapoktól, kell kiindulni az élettani folyamatoktól. Az ember azonban nem csak egy egyszerű biológiai lény, hanem annál sokkal összetettebb. Születik az ember egy meghatározott jellemmel, személyiséggel, amit a környezet is folyamatosan változtat és segít a szocializáló folyamatokban (Kollár, 2004). Alapvető motívum az ember életében, elsősorban:

- önfenntartó motívum, mint az éhség szomjúság, a salakanyag ürítés biztonsága, alvás, a testhőmérséklet állandóságának biztosítása és a légzés
- a fajfenntartó motívumok közé sorolhatjuk a szexuális vágyat és az utódgondozást
- az alapvető motívumokhoz tartozik még a kíváncsiság, amit kutató motívumnak is nevezünk (Juhász, 2006).

A következő táblázatban az alapvető motivációkat figyelhetjük meg:

7. sz. táblázat: A motivált viselkedés alapsémája, forrás:(Kollár, 2004)

Alapvető motivációk			Humán specifikus motivációk	
Az állatvilággal közös veleszületett biológiai alapok. Élettani folyamatok, homeosztázis idegrendszer: optimális arousal biztosítása. Ösztönök szerepe. De: patológiás formák pl.: táplálkozási zavarok			Magasabb rendű, csak emberre jellemző késztetések: tanulás személyiségfejlődés, kultúra, nevelés	
Önfenntartó Éhség, szomjúság, salakanyag- ürítés, hőmérséklet szabályozás, légzés, biztonságra	Fajfenntartó Szexuális Utánpótlás	Kíváncsiság Exploráció Manipuláció	Intrinzik- Önjutalmazó Kompetencia motívum Elsajátítási motívum Teljesítmény	Extrinzik Külső irányított Jutalmak és büntetések, elvárások. Fontos személyek.

A tanulás szerepe	Humán sajátosságok
Klasszikus kondicionálás, instrumentális kondicionálás, kogníció	Elvárások szerepe: igényszint, sikerorientáció, kudarckerülés.
Környezeti hatások: nevelés, kultúra, normák.	Személyes kapcsolatok: elvárások, visszajelzések, versengés.

A motivációk gyakran harcban állnak egymással, a folyamatosan keletkeznek a szükségleteink és ritka az, amikor csak egyszerre csak egy késztetést érzünk. Vannak sürgetőbb késztetéseink és kevésbé, ha például nagyon szomjasak vagyunk, akkor is kimegyünk vizet inni, ha ép egy nagyon izgalmas filmnézés közepette vagyunk. Ez valójában egy tudatos döntési folyamat, hogy képesek vagyunk kielégíteni szükségünket és hátrább tenni azt, ami kevésbé fontos. Ha a gyerek szomjas az órán, akkor sokszor késlelteti ezt a késztetést addig, ameddig szünet nem lesz, tágabb összefüggésében, amikor a motiváció és az érzelmek viszonyát nézzük, mind a kettő cselekvésre késztet. Késztetéseink, szükségleteink mindig érzelmeket váltanak ki és ez által értjük meg embertársainkat is az aktuális motivációs állapotukról. A magasabb rendű emlősökre az emberre is igaz az a megállapítás hogy a viselkedésnek és ebből kifolyólag a motivációnak vannak veleszületett alapja, de a tanulás és a környezet az igen meghatározó ebben a kérdésben (Kollár, 2004).

A teljesítménymotiváció azonban csak az emberre jellemző és a sikerre törekvés, gyakran nincs arra szükség, hogy mások elismerjenek, hanem csak a saját magunkkal szembeni elvárások azok, amelyek mozgatnak minket és ezt a motívumot nevezzük. A sikerorientáció és a kudarckerülés egy időben jelentkező késztetések mindenkinél, a siker vágya és a kudarc elkerülésre irányuló késztetés. A teljesítménymotivációnak három komponense van:

- a motivációk: siker elérése és a kudarc elkerülésére irányuló késztetések;
- a siker/kudarc szubjektív valószínűsége (a feladat nehézsége);
- a cél elérésének/elkerülésének vonzereje;

Az a személy, aki sikerorientált elsősorban a siker motiválja a cselekvésre, ha kihívásról van szó akár kockázatot is vállal, de ha mégis valami ok folytán kudarcot vall, akkor is jól viseli és a további motivációra nincs negatív hatással. Egy másik lehetőség szerint sikerorientált emberek figyelmének a központjában az van, hogy elkerüljék kudarcot és ez

motiválja is. Az ilyen személyt nevezik kudarckerülőnek. A siker-kudarccal beállított személy nem az intelligenciáján alapszik, hanem az előzőleg megélt rossz tapasztalat. A teljesítménymotiváció további két tényezője a feladat nehézsége és vonzereje. A közepes nehéz feladat a legvonzóbb, a nehéz és a túl könnyű már nem igazán. A motiváció a személyiségből indul, ki ezért fontos két megközelítés van az emberi motiváció magyarázatára (Kollár, 2004). A humanisztikus szempontok Maslow szerint:

1. sz. kép: Maslow szükségletpiramisa

- Alapvető fiziológiai szükségletek: ezek a szükségletek, amik a legerősebben vannak jelen. Ide tartozik a táplálkozás, az ivás, a szexuális viselkedés
- Biztonsági szükségletek: valamilyen betegségek, fájdalom fenyegetettség elkerülése, biztonságos környezet keresése. Ezek a késztetések is nagyon erősen vannak jelen az emberben, ha az első már ki van elégítve.
- A szeretet szükséglete: a hovatartozás, gyengédség, elfogadás szeretet iránti vágyakozás.
- Az elismerés szükséglete: Az önértékelést soroljuk ide és azt az igényt, hogy mások is elismerjenek. A megfelelés, a függetlenség a szabadság iránti vágy ide sorolhatjuk még a hírnevet, a presztízst és a figyelmet is.
- A megértés és a tudás szükséglete: a világ megismerése a tudás utáni vágy, a tanulás és az új dolgok megismerése tartozik ide.

- Esztétikai szükségletek: mint a szépség és a szimmetria, rend iránti igény. A művészetek és az alkotások élvezete.
- Önmegvalósítás szükséglete: Ez a legmagasabb szintű készlet. A fejlődés és a növekedés önmagunk tökéletesítése (Maslow, 1989).

Ha a legalsó szükségletek ki vannak elégítve, csak akkor keletkezhetnek a felső szükségletek, el kell gondolkodnunk, hogy milyen feltételek, kellenek ahhoz, hogy egy gyerek motivált legyen a tanulásra. A biztonságos környezet nagyon sokat jelent a gyermek számára. Az elhanyagolt gyereket kevésbé érdekli a tanulás, ez azért van így, mert nincsenek kielégítve az alapvető szükségletei. Az első négy szükségletet hiányszükségletnek nevezik, azonban kielégülésük során nem lesz motiváltabb a személy. A tudás viszont növekedési létszükségletek egyike, azaz nincs végállapotuk: itt a cél maga a cselekvés, az előrehaladás. Ha egy személy a kielégülést keresi, akkor ez az önmegvalósító személyiség fejlődésének a kulcsa (Komlósi, 2001).

1.9. Tanulási motivációk

A tanulási motiváció arra keresi a választ, hogy miért is tanulunk? Nem egyszerű a válasz, hiszen a tanulási motivációk között szerepet játszik a saját képesség megítélése, valamilyen tantárgyhoz fűzött viszony, illetve az elérendő célok. Ezek mellett a sikerek, kudarcok, melyek szintén lehetnek motivációk, vagy befolyásoló tényezők, de fontos szerepe van alakulásában a családnak és az iskolai társas környezetnek is.

Motívumok alatt a funkcionáló azon személyiség-összetevőket értjük, amik alapján hozunk tudatos vagy tudattalan döntést egy viselkedés megkezdéséről. Az emberi motívum egy része már a gyerek életének a legkorábbi szakaszában megjelenik. (Fejes, 2015).

A 6-10 éves kisiskoláskor a teljesítményt, a sikert állítja a középpontba, ebben a korban a gyermek saját képességeinek próbálgatásával megpróbálja megerősíteni bizalmát abban, hogy mire is képes így elkerülheti az önértékelési zavarokat, ami nagyon alááshatja hitét önmagában (Bagdy, 1977).

Az idegrendszer a gyermek fejletlen állapotában is működik, ilyenek az alapvető biológiai motívumok, mint az éhínség, szomjúság, (amit a fentiekben is olvashattunk), ami az életkor előrehaladással csak változik, az az fejlődik. A gyermek élete során szerzett tapasztalatai eredményeként a motiváció az iskolai eredményhez kapcsolódik. Motiváció és a viselkedés háttérében álló pszichológiai folyamat megvizsgálása során nagyon sokan

tesznek kísérletet arra, hogy részletesen leírják, hogy hogyan függ össze a tanulás a motivációval. A tanulási motivációnak van néhány összetevője. A pedagógusok és a szülők, amikor a tanulás motivációjára gondolnak, elsősorban arra gondolnak, hogy hogyan lehet rávenni a gyereket a tanulásra, hogyan lehet lekötni figyelmüket vagy felkelteni az érdeklődésüket egyáltalán. Sajnos a mai napon nem igazán rendelkezünk olyan definícióval, amely pontosan megjelöli a tanulási motivációt. A motiválás és a motívumfejlesztés között nem lehet nagyon éles határt húzni, ha a tanulási motivációt szeretnénk vizsgálni, akkor, szembe kell néznünk avval, hogy számos szerteágazó területet kell vizsgálnunk (Fejes, 2015).

A tanulási motivációra a viselkedés háttérében egy folyamat, aminek a lefolyását az egyéni motívumkészlet határozza meg. A tanulási motiváció fenntartható a folyamatos tanulással, amire szükség van az állandóan változó modern társadalomban. A gyerekeknek a kognitív képessége csak részben határozza meg az iskolában való sikert vagy is inkább csak részben. Az intelligencia csak közepes összefüggést mutatnak a motivált diákok körében. Az iskolai eredményességben és a motivációban más összetevők is jelen vannak. A képességek és a teljesítmény között ott áll a motiváció nagy erővel, ami több és jobb teljesítményre ösztönzi a kisiskolás korú gyereket. Amikor a tanulási motivációról esik szó, elsősorban nem azt kell keresnünk, hogy hogyan is bírjuk rá a gyereket a tanulásra vagy az adott feladat elvégzésére, mindenképp az a cél hogy hogyan lehet egy megfelelő tanulási motívumrendszert kiépíteni. Hogyan lehet egy meglehetősen stabil tanulási motívumot vagy motívumokat kialakítani, aminek a hatására a tanulás egy bizonyos fajta belső késztetés lesz. Az emberben alapvetően van egy kényszer, hogy fejlessze képességeit a lehető legjobbra. A gyerekekben, amikor járni kezd vagy beszélni tanul, pontosan ez a motiváció hajtja, hogy minél jobban el tudja sajátítani a beszéd és a járás technikáját. Az alsó osztályban már sajnos nem igazán ez a jellemző a kisiskolás korú gyermekekre, nincs meg bennük az olvasás, számolás megtanulása iránti motiváció, amit örökölhettek volna. Ha megfigyeljük, a kisgyerekeket szinte megfedekezik, amikor rajzol, vagy amikor valamit alkot. Számos kutatás azt bizonyítja, hogy a direkt tanulási motivációnak a kialakulásához nagyban hozzájárul az elsajátítási motiváció. Amikor a gyerekek elsőként megismerkednek, az iskolával már a legelején átélnek az első sikereket és kudarcokat. Az alsó osztályban különösen meghatározó a gyerek tanulási motivációjának kialakulásában. Sajnos, ahogy előrébb halad a gyerek csökkenni kezd ez a motiváció már nem a saját örömeért tanul átveszi a belső örömet a külső, mint a jó jegyszerzés a haszon. Vannak

azonban olyanok is, akik semmilyen motívum nem meghatározó, azaz nem motiváltak a tanulásra. Ha direkt tanulásban nem éli át a gyerek az elsajátítás élményét, hogy gyarapítsa a tudását, akkor nem lesz motivált. Sok gyereknél megfigyelhető hogy az iskolai kudarcok elveszik a motiváltságát, és iskolán kívül talál valamit, ami az elsajátítási készletét be fogja tölteni, mint bonyolult számítógépes játékok. A gyerekek a tanulási motívumrendszerét meghatározza nem csak a család, hanem az osztálytársak is, hogy hogyan viszonyítja magát az osztálytársakhoz. Sajnos, ahogy egyre jobban előrehalad, a gyerek az életkorral együtt sajnos a motiváció nem növekszik, magasabb évfolyamokon megváltozik a tanuló igénye ez is adhat némi csökkenést. A sikertelenséget egyre kevésbé tűrő gyerek megnő az egymás közötti versengés is (Józsa, 2008).

1.10. A (tanulási motiváció) megtartásának lehetséges módjai

A belső motivációt jól lehet fejleszteni, mégpedig azzal, hogy hangsúlyt kell fektetni a motiváció megtartására a mai kor igénye szerint. A szerző elkülönített négy tanulási motivációt:

- beépült (internalizált);
- belső (intrinzik);
- külső (extrinzik);
- presztízs motiváció.

Azok a tanulók, akik a beépült motivációval rendelkeznek, azok első sorban erkölcsi kérdésnek tekintik a tanulást és a teljesítést. A első motivációval hajtott tanulók, azok, akik nem csak az iskolában szeretnének jól teljesíteni vagy megfelelni, hanem azon kívül is; ez a fajta tanuló, aki önként is utána néz a dolgoknak, ha valamit nem ért a tananyagban. Tanulási vágya iskolán kívül is folytatódik (Pukánszky, 2008). A külső tanulási motiváció esetén a tanuló valamit meg akar szerezni, amit esetleg a szülei megígértek neki, vagy az motiválja inkább, hogy ne kapjon büntetést vagy rossz jegyet. A külső és a belső motiváció közötti átmenet a presztízsmotiváció. A család, mint motiváló erő nagy befolyása van a gyermek tanulási attitűdjére. Gottfried és Flaming (1998) megvizsgálta a 9-10 éves tanulókat, arra kereste a választ, hogy milyen párhuzamot lehet vonni a család és az iskolai motiváció között. Arra az eredményre jutottak, hogy az otthoni közegnek meghatározó szerepe van. A család mellett az osztályban uralkodó légkör is szerepet játszik a tanulási motivációban: ahol rosszabb a közösség, ott a tanulási motiváció is romlik, a jó hangulatú

osztályteremben azonban ez javul. Vannak azonban további tényezők, amik befolyásolják a tanulási motivációt:

- gyerek egészségi állapota;
- lélektani tényezők: önbizalom mértéke, a gyerek számára fontos személyek;
- Társadalmi tényezők: a családról és az osztálytársaktól kapott támogatás;
- Oktatási tényezők: a vállalt feladat nehézsége (Budge, 2000).

Fontos kérdés, mi fogja motiválni később a tanulót: megmarad az iskolai motívum, vagy egyszerűen érdektelenné válik? Minden embernek, gyermeknek megvan a saját szemüvege, amin keresztül látja a világot, amit sajátos paradigmának is nevezünk. Minden paradigma kicsit hiányos és pontatlan, de meg vagyunk győződve, hogy amit látunk e szemüvegen keresztül, mindez igaz és valóságos, bár valahogy mégis azt érezzük, hogy nem mennek valahogy jól a dolgok. Sean Convey az olyan szokások kialakítását javasolja mind a tanulás, mint pedig a magánélet terén, amelyek segítenek majd a motiváció megtalálásában. Azt vázolja fel, hogy az az ember, aki képes nézőpontot (paradigmát) változtatni, az előrébb fog jutni; fejlődőképes és sikeres lesz, ha nem ragaszkodik a saját igaznak vélt meggyőződéséhez. Ha megvizsgáljuk e paradigmákat az önértékelés szempontjából, akkor megérthetjük, hogy igen is fontos odafigyelnünk a tanuló jövője szempontjából. Ha például meg van a tanuló győződve, hogy ő kétbalkezes és úgy sem fog semmi sikerülni, csak azért mert egész kicsi korban ilyen visszajelzéseket kapott, így bele sem fog semmibe. Ettől nem igazán lesz motivált a gyermek (Convey, 2018).

A kisiskolások és a serdülők önértékelése nagy kihatással van az egészségükre is. Az önértékelés befolyásolja azt, hogy hogyan észleli a gyerek a környezetét. Az önértékelés alapja az „én” sémájának, annak kognitív összetevője, meghatározza, hogy az adott személy hogyan értékeli önmagát (Csibi S.-Csibi M., 2013). A szülő minden áron meg akarja a gyereket menteni minden kellemetlenségtől az életben ezzel azt gondolva, hogy majd könnyebb és boldogabb élet vár rá, elvégez helyette mindent, megpróbálja levenni a terheket és a felelősséget róla. Eközben a gyerek úgy éli meg, hogy ő egy vesztes és nem hisz saját magában. Előfordul, hogy a gyerek nem tud kijönni a szüleivel, mert ódivatúnak tartja őket, meg sem próbálja őket megérteni, érveiket elfogadni. Ez szintén visszaveti a motiváltságban őt.

A barátok, az osztálytársak nagyon meghatározóak, előfordul, hogy negatív irányban is. Amikor a fiataikorú motivációja inkább a barátok szerzése, a beilleszkedés, gyakran csapdába is eshet, hiszen a barátok bajba is sodorhatják egymást. Ha az elfogadás mértékét

csupán a kortársak elismerése jelenti, és ha pusztán a Facebookon kapott lájkokra épül, hamar önértékelési katasztrófahelyzetben találhatja magát. Meg kell tanítani a gyereket arra is, hogy néha tudni kell nemet mondani. A mai elvárások azt sugallhatják, hogy akkor ismeri el a környezete a fiataalt, ha menő tárgyakkal veszi körbe magát, és ez veszélyessé is válhat, ha a szülő nem fordul kellő törődéssel a gyerek felé, hogy mindezeket megbeszéljék. mindig az a kérdés, hogy mi motivál helyesen, jó irányba, és megvan-e a megfelelő belső fejlődés. A másokkal való összehasonlítás örök elégedetlenséget fog okozni, ezt el kell kerülni (Covey, 2018).

Ezek a különböző fontosságú, tárgyi vagy anyagi természetű jutalmazások, amivel a szülő motiválni próbálja a kisiskolást, nem igazán hoznak igazi hasznot. Meg kell tanulni már egész fiatal korban, hogy az értékközpontúság kialakítása fontos. Azok az értékek, amelyek kialakulnak az életük során, az életen át tartó munka, a család, mindig fog adni további motivációt az életben. Ha megtanulja a gyerek, hogy a döntéseinek súlya van és vállalnia kell érte a felelősséget, és ezt már fiatal korban elsajátítja, akkor a felnőtt kor buktatói sem fogják elkészeríteni teljesen. A szülő feladata hogy megtanítsa a gyermekének a jó döntések alapját: célokat tűzni magunk elé, mert veszélyes dolog az életben sodródni, célok nélkül (Covey, 2018).

Azért szükséges a kitűzött cél, hogy megmaradjon a motiváció. A célorientált tanulási stratégiába és a célorientált életbe sokkal több energiát kell befektetni, azonban a célorientált tanulással mindenképp mély tudásra tehet szert a kisiskolás. Hamar fel lehet ismerni a nem célorientált tanulást, amikor több a kifogáskeresés, mint a szorgalmas igyekezet (Fejes, 2015). A 6-10 éves kor pszichológiai szempontból az önbecsülés az önértékelés kialakításának időszak. Például ha otthon a gyerek elismerést, dicséretet megerősítést kap, és szülei bíznak benne, és a tanár részéről is biztatást kap, akkor az önbecsülése megerősödik, személyisége jó irányba fejlődik majd. Ez az egyik legjobb motivációs tényező ebben az életkorban. Nagy a felelősség a szülőkön a gyerekek jó szokásait kialakítsák, mert később már nehéz helyes motívumot találni számukra.

II. A CSALÁDI NEVELÉS SZEREPE A 6-10 ÉVES GYERMEKEK TANULÁSI ATTITÚDJÉNEK ALAKULÁSÁBAN EMPIRIKUS VIZSGÁLAT ALAPJÁN

2.1 Kutatási célok

Empirikus kutatásom a családi nevelés kisiskolásokra gyakorolt motivációs hatását vizsgálta a tanulásban. A tervezett kutatás célja az lett volna, hogy megvizsgáljuk az első négy osztályban a 6-10 éves tanulók tanulási attitűdjét valamint a szülők hozzáállását is. Azonban a vizsgálatot csak a negyedik osztályban végeztük el 9-10 éves tanulókkal. Az ok, amiért a negyedik osztályt céloztuk meg az volt, hogy úgy láttuk a folyamat során, hogy az első három osztályban nem kivitelezhető az önkitöltős teszt alkalmazása, a nem kivitelezhető kérdőíves módszer kiegészítése érdekében szerettük volna lekérdezni a pedagógusokat és a szülőket az első három osztályban, de sajnos ez nem valósulhatott meg az országos karantén elrendelése a covid-19 vírus miatt.

2.2 A vizsgálat körülményei és helyszíne

Az egyik vizsgálati helyszín, ahol a lekérdezést végeztük, a Beregszászi Kossuth Lajos középiskola volt, azon belül a 4. osztály. Az iskola 1963- óta viseli a Kossuth Lajos nevét és 1991 júliusában avatták fel az iskola bejáratánál álló Kossuth Lajos mellszobrot, Somogyi Árpád szobrászművész alkotását. Jelenleg az iskola 41 fős tanári karral rendelkezik és 450 diák oktatásával foglalkozik. A 2019-2020-as tanévben az iskolának három párhuzamos negyedik osztálya van. Összesen 60 (4. osztályos) tanuló szüleikhez juttattuk el a kérdőívet, amelyből mindet visszakaptuk. A másik kéttípusú kérdőívet a tanulók töltötték ki. Az első típusú tanulói kérdőívet, ami a tanulás iránti attitűd vizsgálatával foglalkozik, szétosztottunk a tanuló között, akik egyénileg feleltek a válaszokra 1-5-ig terjedő skála szerint. Összesen 60 kérdőív került vissza hozzánk kitöltve. A másik típusú kérdőívet a lekérdezés módját tekintve csoportos kérdőívnek szántuk, ahol a kérdést felolvastam, a gyerekek pedig a megfelelő választ jelölték. A tapasztalat azt mutatta, hogy a tanulók egyénileg jobban kitöltötték, mint csoportosan, mert így kevésbé zavarták egymást a válaszadásban és nem volt befolyásolás sem, a kérdőívet 58 tanuló töltötte ki. Pozitív volt a szülők reakciója, készségesen segítettek a kitöltésben. A tanítók is segítőkészek voltak, mikor időt engedtek, hogy elvégezhessem a lekérdezést. Ebben az

iskolában összesen:178 kérdőívet kaptunk vissza, szülői kérdőív n=60, tanulás iránti attitűd kérdőív n=60, iskolai motiváció n=58.

A következő kutatásba bevont iskola a Beregszászi 6-os számú Horváth Anna Általános Iskola, ahol szintén szívesen segítettek, amikor engedélyt kértem a negyedik osztály lekérdezéséhez. Itt egy negyedik osztály volt, 21 tanulóval. A kérdőíves lekérdezés idején csak 18 tanuló volt jelen. Összesen 53 kérdőívet gyűjtöttünk be, szülői n=17, tanulás iránti attitűd n=18, iskolai motiváció kérdőívek n= 18.

A következő iskola ahol a vizsgálatot végeztem az az iskola ahol jelenleg tanítok, a Beregszászi 9. számú Középiskola. A vizsgálatot szintén a negyedik osztályban végeztem el ahol én vagyok az osztályfőnök. Az osztályba 21-en járnak, többnyire roma származású gyerekek. A tavalyi év kezdetével természetes szegregáció történt. Nőtt a roma tanulók létszáma és ennek megfelelően a nem roma nemzetiségű szülők elvitték a gyerekeiket az osztályból. Problémaként vetődött fel számomra a kérdőív kitöltetése a szülőkkel, hiszen sajnos az osztályba járó diákok szülei többsége írástudatlan. Négy olyan családot találtam a huszonegyből, ahol tud valaki írni és olvasni. Ebből az okból kifolyólag alkalmazkodni kellett a kialakult szituációhoz: személyesen látogattam meg a családokat otthonukban, a romatelepen. Az első családba ahová érkezem, ott a tanuló is az osztályba elég aktív volt és az elérhetőségük is megvolt. Így az ő segítségével szinte az egész családot sikerült meglátogatni és lekérdezés útján kitölteni a kérdőíveket. Voltak olyan diákok, ahol egy családból ketten vagy hárman is az én osztályomba jártak. Az ő értékrendjükben a tanulás nem foglal el fontos szerepet. Volt, aki értetlenkedett a kérdőív kitöltetése kapcsán, hisz sohasem találkozott ilyesmivel, nem nagyon értették miért készítem ezt a kutatást, de igyekeztem részletesen elmagyarázni az okát, hogy bizalommal vegyenek részt benne. A másik két típusú kérdőívet a tanulókkal az osztályban közös munkával tudtuk csak kitölteni. Sajnos a diákok nem rendszeresen járnak iskolába és ezért kicsit nehézséget okozott a kérdőívek kitöltése. A tanulás iránti attitűd felmérésére szolgáló kérdőívet 16 tanuló töltötte ki, az iskolai motivációról szóló kérdőívet is szintén 16 tanuló. Összesen 52 szülői és tanulói kérdőívet sikerült kitölteni ebben az iskolában (családi n=20, tanulási attitűd n=16, iskolai motiváció n=16).

A következő városi iskola, amit vizsgálat helyszínéül választottam a Beregszászi 7. számú Általános Iskola, ahová csak roma nemzetiségű gyerekek járnak. Itt két negyedik osztály van párhuzamosan, összesen 43 tanuló. Ebben az iskolában hasonló problémába ütköztem, mint a saját osztályomnál. Az ide járó tanulók szülei is többségében

írástudatlanok. A gyerekek többsége tudott írni és olvasni, néhányan elég nehezen. Kérdéssé vált a kérdőívek kitöltetése. Az igazgatónő készséges felajánlása mentett ki a szituációból: ő vállalta, hogy kitölteti a szülőkkel, hisz hozzá nagyobb bizalommal voltak. Sajnos nem kaptam vissza minden kérdőívet a márciusban hatályba lépett országos karantén, a covid-19 vírus miatt. A tanulói kérdőíveket is az osztályfőnökök segítettek kitölteni a diákokkal közösen, megőrizve annak hitelességét. Összesen 75 kérdőívet kaptam vissza ebből az iskolából (szülői n= 40, tanulási attitűd 19, iskolai motivációt felmérő kérdőív pedig n= 16).

A következő intézmény a Mezővári II. Rákóczi Ferenc Középiskola, ahol én magam is végeztem a 10 - 11 osztályt. Készségesen fogadtak ebben az iskolában is, ami nagy segítséget jelentett a sikeres felmérésben. Ebben az iskolában is vannak párhuzamos osztályok, így negyedik osztály is kettő van. Mindkét negyedik osztályban 50-50%-ban voltak roma és nem roma diákok. Az egyikben osztályba 22 tanuló járt, a másikba pedig 24 tanuló. Voltak ezekben az osztályokban is olyan roma diákok, akik nem jártak rendszeresen iskolába és aznap hiányoztak is, amikor a látogatást tettem. Előző tapasztalataim alapján a romákkal kapcsolatban itt is tartottam attól, hogy hogyan fog megvalósulni a kérdőívezés. Azok a roma és nem roma diákok, akik aznap ott voltak ők minden nap rendszeresen látogatják az iskolát és szépen tudtak írni-olvasni. Az osztályfőnök elmondása szerint ezeknek a gyerekeknek (roma) a családi körülményeik is rendezettek, a gyerekek is igyekeznek a tanulásban, akik közül többen többféle vetélkedőkre és versenyekre járnak, sikeres a tanulmányi előmenetelük. A kérdőíveket osztályfőnöki órán töltöttük ki az osztályfőnök jelenlétében. Összesen 115 kérdőív került kitöltésre (szülői n= 42, tanulás iránti attitűd 37, iskolai motiváció n= 36).

A következő iskola a Nagymuzsalyi Középiskola volt, itt is szívesen fogadtak, nagyon segítőkészek voltak a tanárok. Az iskolának egy negyedik osztálya volt 15 fős létszámmal. Mind a 15 családi és tanulói kérdőív kitörésre került. A tapasztalatok alapján a diákoknak tetszett a kérdőív kitöltése: többen érdeklődtek a kiértékelés eredménye iránt is. A családok is másnapra visszaküldték a kérdőíveket, hiánytalanul és kitöltve. Összesen 45 kérdőív került kielemezésre ebből az iskolából (családi n=15, tanulás iránti attitűd vizsgálata n= 15, iskolai motivációval kapcsolatos kérdések n= 15).

Végül a Borzsovai Általános Iskola az, amely a kérdőívek kitöltetésének utolsó állomása volt. Ebbe az iskolába jártam kilenc éven keresztül, és mindig szívesen megyek vissza, mert szép emlékeket őrzök róla. Nagyon családias és barátságos hangulat fogadott,

amikor megkerestem az igazgatónőt jövelelem okával. A negyedik osztályba csupán 6 tanuló jár, ahol nagy szorgalommal töltötték ki a kérdőíveket. A szülői kérdőíveket itt is otthon töltötték ki a szülők, amit visszajuttattak. Összesen: 18 kérdőívet töltöttek ki ebben az iskolában (családi n=6, tanulási attitűd n=6, és iskolai motivációval kapcsolatos kérdőív n=6).

Mindegyik iskolában pozitív tapasztalataim voltak, mindenhol segítőkész és jó fogadtatásban részesültem. Igyekezett minden tanár segíteni a kérdőívek kitöltésében, a romatelepen tett látogatásom során sem voltak rossz benyomásaim a szülőkkal kapcsolatban.

2.3. Kutatási módszerek és minta bemutatása

Háromtípusú kérdőívet osztottunk szét, hogy minél árnyaltabb legyen a kapott kép a családi hatások vizsgálatával kapcsolatban, tanulási motivációt illetően. A kutatás során összesen 536 kérdőívet dolgoztunk fel. A családi kérdőívet 200 szülő töltötte ki, ami a család hozzáállását vizsgálta, a második típusú kérdőívet a tanulás iránti attitűd vizsgálatára irányuló kérdőívet 171 tanuló töltötte ki, ugyanezekből a tanulóktól a harmadik típusú kérdőívet 165 darabot kaptunk vissza az iskolai motiváció vizsgálatához. Tehát 200 szülő és 171 tanuló vett részt a kutatásban. (Szeretném azonban itt is megjegyezni, hogy a kitöltött kérdőívek aránytalansága a típusoknál azért van, mert az országos karantén elrendelése miatt nem került kitöltésre és/vagy nem kaptuk vissza időben).

Az első a szülői kérdőív, amit egyénileg alítottunk össze, a szakirodalomban felvetett problémák alapján, 19 kérdést tartalmazott. A második egy tanulói kérdőív, ami 32 kérdést tartalmazott, a tanulók egyénileg töltötték ki, ez a kérdőív azt vizsgálta, hogy milyen motívumok befolyásolják a diákok tanuláshoz való viszonyát, dr. Tóth László Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez c. könyv alapján.

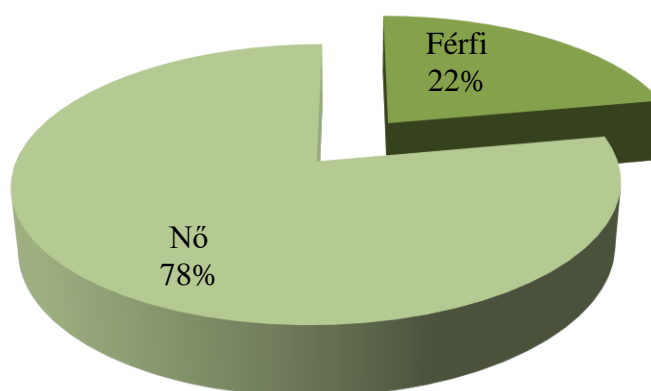
A harmadik szintén egyénileg kitöltött kérdőív (dr. Tóth László könyvéből) volt a tanulók által, 60 kérdést tartalmazott, melynek a segítségével az iskolai motivációs oldalát ragadtuk meg a vizsgálatnak. A vizsgálat három dimenzióban, követő, érdeklődő és teljesítő, dimenzióként 3-3 motívumcsoportban, a tanulók iskolai motivációját is vizsgálta, tízedikként a presszióérzést megragadni kívánó kategória egészíti ki.

2.4. Eredmények

A feldolgozott eredményeket diagram formájában tüntettük fel. Az eredmények bemutatása három részre lett osztva, az első részben a családi kérdőívet elemeztük ki a másodokban a tanulók tanulási iránti attitűdjét a harmadik részben szintén ugyan ezen tanulók iskolai motiváció eredményeit olvashatjuk kiértékelve.

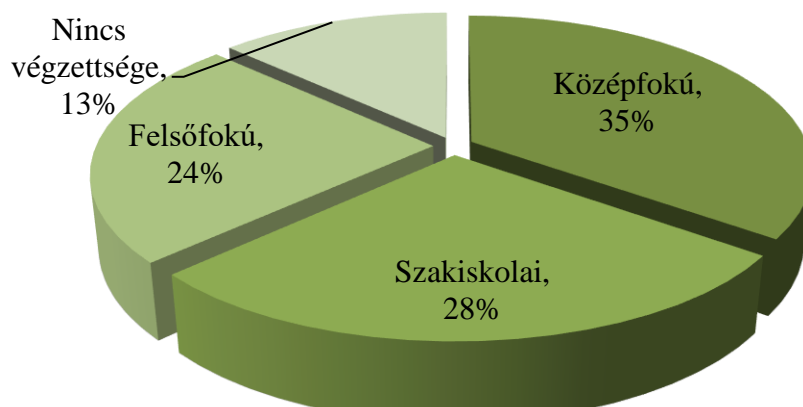
1. típusú szülői kérdőív eredményei:

1. sz. ábra: A szülők nemek szerint megoszlása.

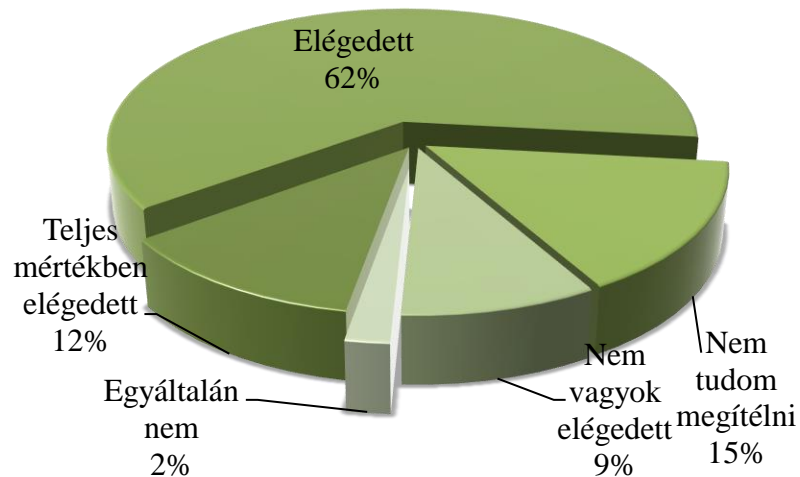
A válaszadók nemenkénti megoszlása, férfi n=44, nő n=156 (1. számú ábra).

2. sz. ábra: A szülők iskolai végzettsége

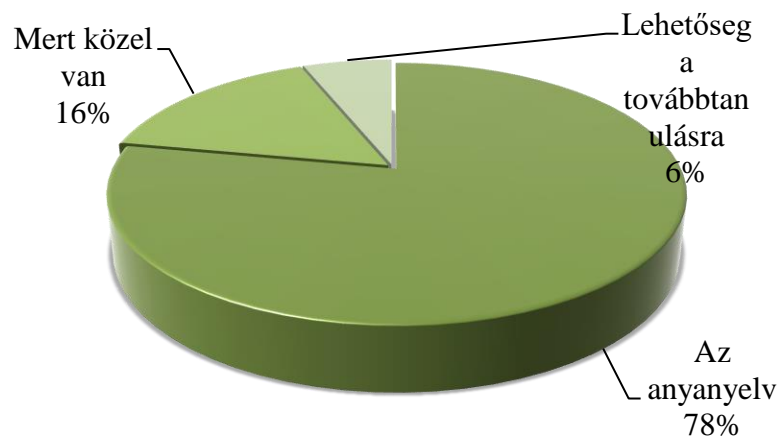
A szülők közül középfokú n=70, szakiskolai n=56, felsőfokú végzettséggel n=48, nem rendelkezik iskolai végzettséggel, n=26 (többnyire roma nemzetiségűek) (2. számú ábra).

3. sz. ábra: Elégedettség az iskola színvonalával

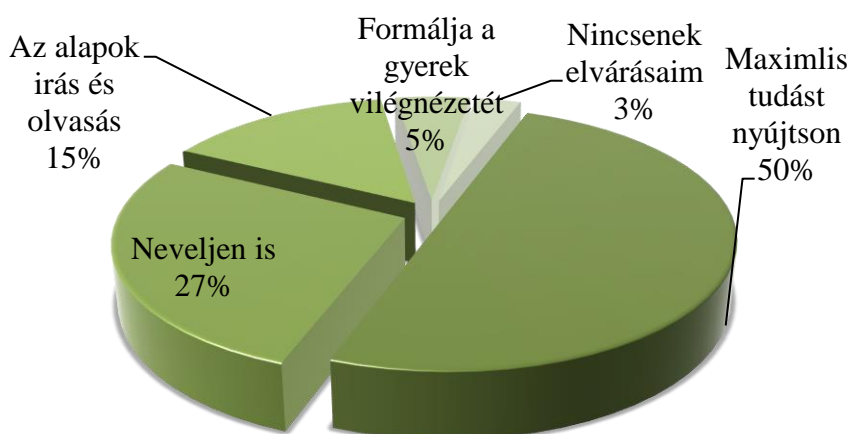
A válaszok alapján a szülők 62% elégedett az iskola és az oktatás színvonalával ahová beírátták gyermeküket, (124 fő) viszont csak kevesen gondolják azt, (24 fő) hogy teljes mértékben meg van megelégedve. A válaszadók 15% nem tudja helyesen megítélni az iskola színvonalát, ami alapján döntést hozhatna. (30 fő) 18 szülő állítja azt, hogy nem elégedett 4 pedig azt, hogy egyáltalán nem (3 számú ábra).

4. sz. ábra: Iskola választás motivációja

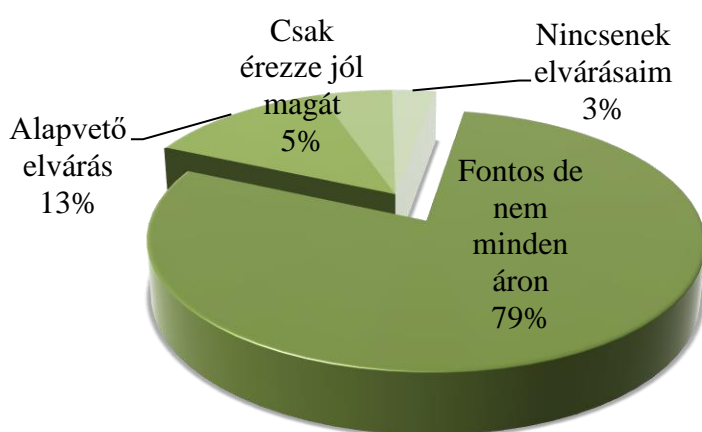
A kérdésre, hogy miért pont abba az iskolába íratta gyermekét, vagyis az iskolaválasztási motivációja mi volt, az alábbi válaszok születtek elsődleges szempont az anyanyelv volt $n=140$. Másodsorban azért mert közel van $n=32$, és csak a legutolsó szempont volt a továbbtanulás lehetősége $n=12$ (4. ábra).

5. sz. ábra: A szülők elvárásai a gyerek iskolájával kapcsolatban.

A szülő rábízta az iskolára (tanítóra) gyermekét, elvárja, hogy kellőképpen motiválja a tanulásban, a legtöbb megkérdezett azt szeretné, hogy maximális tudást nyújtson, n=100. A válaszok alapján a második legfontosabb elvárás a szülők részéről az, hogy ne csak tudást adjon, hanem neveljen is (54 fő). A főleg városon élő roma szülők, akiket személyesen kérdeztem meg a romatelepen tett látogatásomkor, többnyire analfabéták, emiatt nekik az a legalapvetőbb elvárás a gyerekük iskolájával kapcsolatban, hogy a gyerekeiket megtanítsák az alapokra (írni-olvasni), n=30 (5. számú ábra).

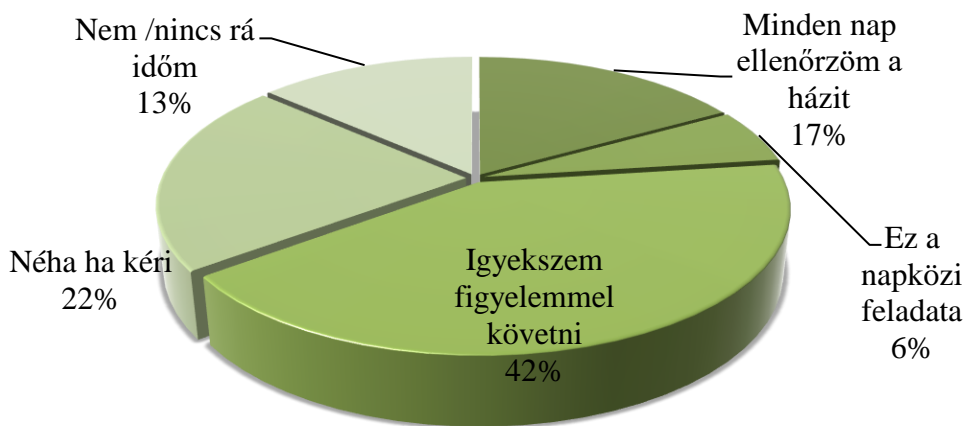
6. sz. ábra: Fontos-e a jó érdemjegy szülői szempontból

A szülők sokszor elvárásokat támasztanak a gyermekek tanulási előmenetelét illetően, amelyek szigorúak lehetnek (mindig jó jegyet kell kapnia), de van, aki nem tartja ezt fontos szempontnak, inkább a gyermek iskolai közérzetét tartja elsődlegesnek. A válaszadók kiemelkedő mértékben a mérsékelt elvárásokat preferálják, hiszen az ábra mutatja, hogy szeretnék, ha gyermekük jól tanulna, de nem tartják nagy hibának, ha nem sikerül. A

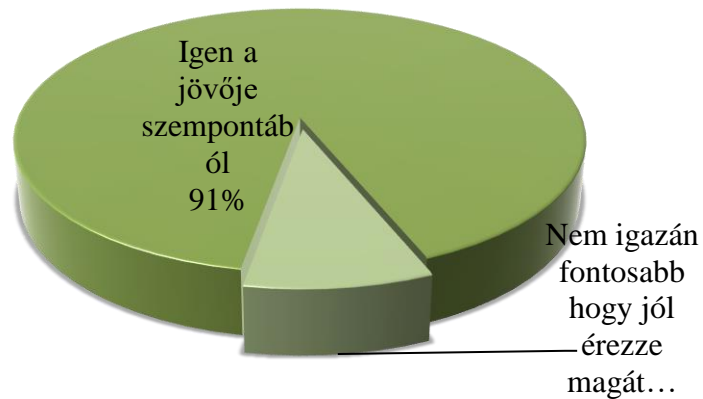
gyermek jó érdemjegyével kapcsolatban csak 10 főnek nincs semmilyen elvárása, 158 fő fontosnak tartja, de nem minden áron, 13 fő alapvetőnek tartja, hogy a gyermek jó jegyet kell, hogy kapjon az iskolában (6. számú ábra).

7. sz. ábra: Szülői segítség a tanulásban.

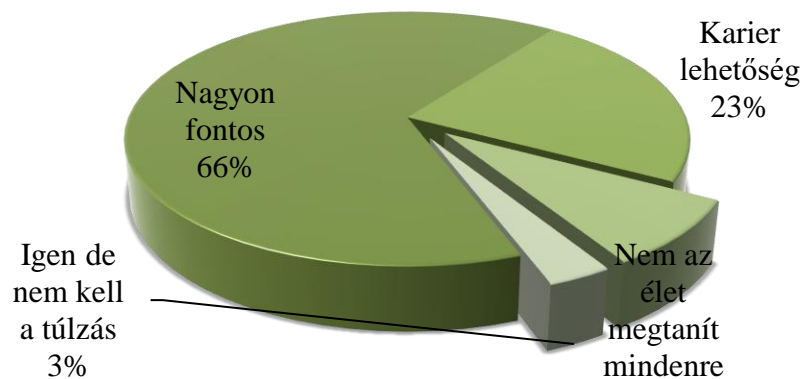
A gyerekek sokszor igényelnek segítséget a házi feladat megoldásánál, amelyet a napköziben az iskolában megkapnak, azonban van, hogy a jobb megértést otthon a szülőnek is támogatnia kell. A tanulmányi előmenetelt ez segíti. A kérdésre, hogy a szülő mennyire tartja fontosnak a házi feladat elkészítésének otthoni támogatását, illetve mennyire tud részt venni és ezzel ösztönözni a gyereket, változó vélemények érkeztek. A válaszokból kiderül, hogy a legtöbb szülő mindig figyelemmel kíséri a gyerek tanulmányait, házi feladatának elvégzését, $n=48$. Vannak olyan szülők is, akik csak akkor segítenek a házi feladat megoldásában, ha azt kérik $n=44$. A válaszokból kiderült, hogy a szülők 17% a minden (34 fő) nap ellenőrzi, a házi feladatot néhányan pedig úgy gondolják, hogy ez a napközi feladata. (12 fő) Azok a szülők, akik nem tudtak segíteni a házi feladatban, többnyire roma családokból kerültek ki, analfabetizmusuk miatt (26 fő) (7. számú ábra).

8. sz. ábra: A gyermek, tanulmányi eredményének a fontossága

A szülő mindent megtesz, hogy segítse és motiválja a gyereket a jó tanulmányi eredmény érdekében. Az összesített adatokból az ábrán kiemelkedő eredményt láthatunk. A szülők 91% (182 fő) mondja azt, hogy bizony, fontos a gyermeke iskolai eredménye, mert ez határozhatja meg a jövőjét. Azonban voltak végletek is, akik nem részesítették előnybe a tanulást inkább gyermekük közérzetére tették a hangsúlyt (18 szülő válasza alapján) (8. számú ábra).

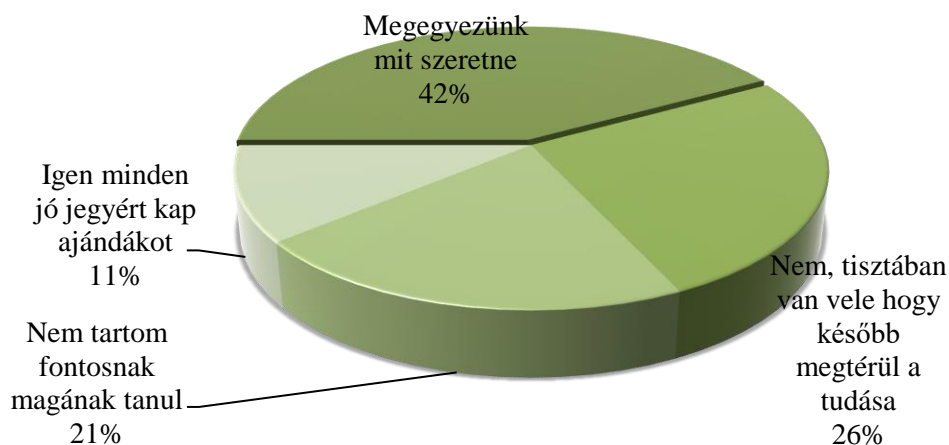
9. sz. ábra. A tanulás szerepe a gyermek életében, a szülő szerint

A tanulás, mint a tudás megszerzésének szükséges formája, minden korban elengedhetetlen. Bár a mai digitalizált világunkban született, vagy átalakult sok tanulási módszer, az elsajátítandó ismeretek mennyisége is súlypontváltáson esett át, de azt nem vitatják az oktatási szakemberek, hogy a tudás továbbra is nélkülözhetetlen az életünkben. A folyamatos és élethosszig tartó ismeretbővítés, a tanulás nem fejeződik be az érettségi bizonyítvány, vagy a diploma megszerzésével, hiszen gyorsan változó körülményekhez

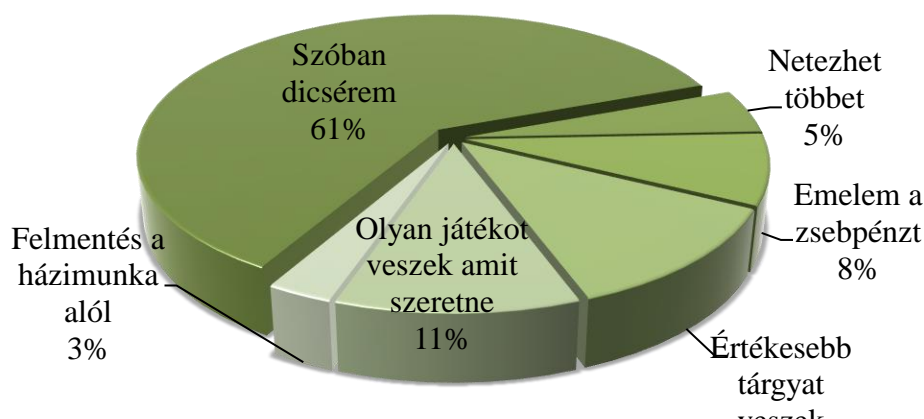
kell meg tanulni alkalmazkodni a mai kor emberének – ez vonatkozik a mindennapok digitális eszközeire, de a folyton frissülő információkra, vagy a munkánkat érintő innovációkra is. Felmerül tehát a kérdés, a szülők mennyire tekintik fontosnak a tudás megszerzését az iskolában? A válaszadók közül csak 16 fő bízna az élettapasztalatokra a tudás megszerzését, 132 fő mondja azt, hogy a tanulás nélkülözhetetlen a mindennapi életben. 46 fő véli úgy, hogy a tanulás karrierlehetőséget biztosít, megélhetési forrást biztosít (9. számú ábra).

10. sz. ábra Jutalmazza-e a szülő a tanulást.

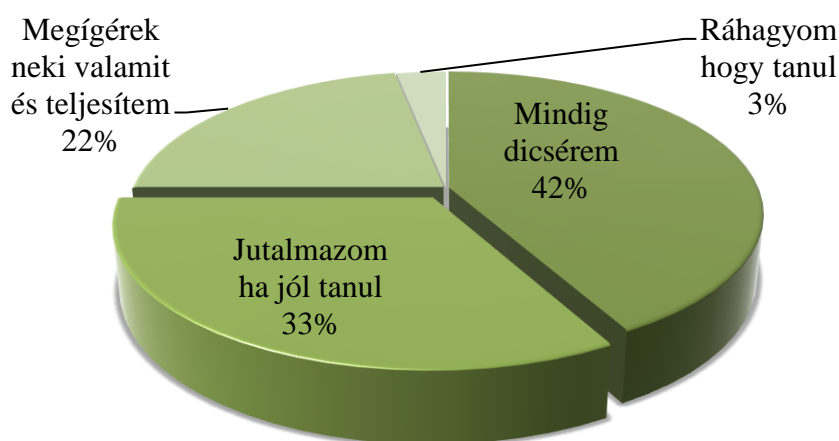
Nem csak az elvárás, de a jutalmazás is fontos motivációs tényező lehet a tanulók számára. A válaszokból kiderül, hogy a legtöbb szülő közös megegyezés szerint jutalmazza a jó jegyeket (n=84), tisztában van avval, hogy a gyerek magának tanul és később majd megtérül, de a gyerek tapasztalatlansága végett nem érti még n= 52. Voltak olyan szülők is, akik nem tartották egyáltalán fontosnak a jutalmazást n=42. Voltak olyan szülői jutalmazási típusok, akik minden egyes jó jegy után valamivel megajándékozza gyermekét n=22 (10. számú ábra).

11. sz. ábra: Hogyan jutalmazza a szülő a jó jegyet

A legtöbb szülő jutalmazza a gyermekét, mint ahogyan azt az előző ábrából láhattuk. A következő kérdés arra vonatkozott, hogy hogyan, milyen módszereket választottak a jó jegy jutalmazására. A válaszadók többsége (122 fő) a szóbeli dicséretet preferálja elismerésként amint a 11. számú ábra is mutatja. Van, aki az anyagi javakhoz folyamodik jutalmazás céljából a szülők 12% mondja (24 fő) azt, hogy valami értékesebb tárgy az elismerés eszköze, 11 % pedig az áhított játékot helyezi kilátásba, 16 szülő mondja azt, hogy a gyerek zsebpénzét emeli. Voltak olyan szülők is, akik a számítógép használatával, a több netezés megengedésével jutalmazza a gyermekét (16 fő) 5%. A házimunka alól való felmentést választotta, 3% (3 fő) választotta (11. számú ábra).

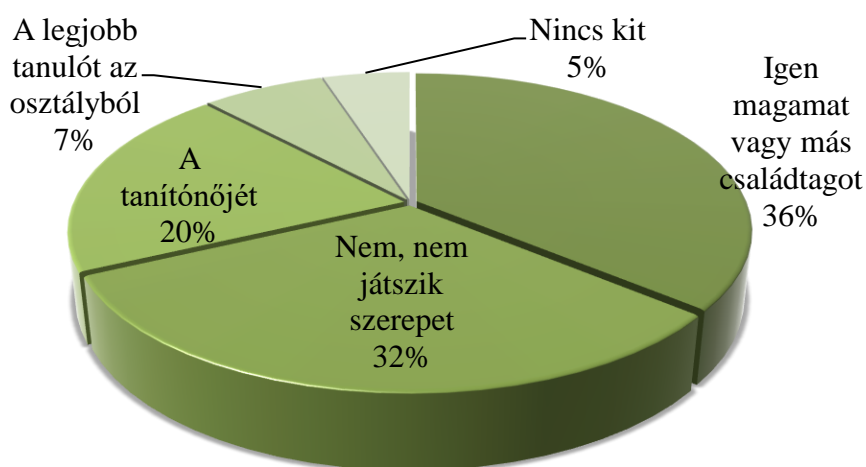
12. sz. ábra: Szülői motivációs eszközök

A kisiskolás gyermek még nem nagyon érti, hogy miért fontos a tanulás nem tudja fiatal korából adódóan helyesen mérlegelni a helyzeteket, ezért a szülőknek kell valamilyen

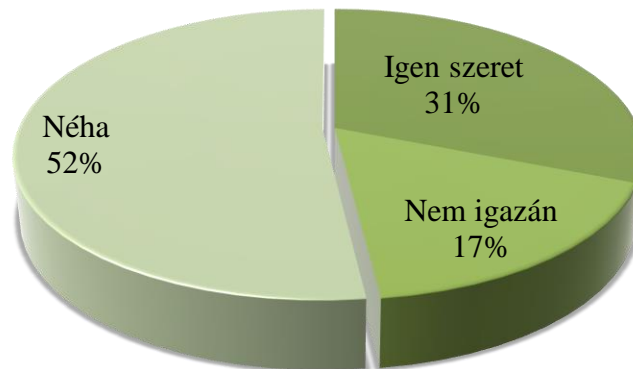
motivációs eszközhöz nyúlni, mint a dicséret, a jutalmazás. A válaszadók többsége motivációs eszközként a dicsérettel való jutalmazást tartotta a legalkalmasabbnak arra, hogy gyerekeiket ösztönözzék a tanulásban $n=84$. A dicséreten kívül felmerült a tárgyi kompenzálás, vagy az anyagi motiváció is. Ez utóbbi másodlagos motivációs eszköz $n=66$. A válaszokból kiderül, hogy a szülők változatos motivációs eszközöket használnak a tanulásra. Motivációs eszköz a családok körében még olyan pozitív ígéret, amelyet teljesít a szülő, ha jó előmenetelű lesz a tanuló, $n=44$. A válaszadók közül csak 6 fő, aki ráhagyja a gyerekére a tanulást, és nem igyekszik motiválni semmivel sem (12. számú ábra).

13. sz. ábra: Állít-e a szülő példaképet?

A szülői motivációs eszközökhöz hozzá tartozik a példakép állítása, a válaszadók alapján 72 szülő gondolja azt, hogy az egyik legjobb motivációs eszköz saját maga vagy más családtag példaként állítása, míg 40 fő gondolja azt a válaszok alapján, hogy a tanító az, aki fontos példa lehet a tanuló életében és csak 7 szülő mondja azt, hogy az osztályból a legjobb tanuló. Lényeges eredmény azonban az, hogy 64 szülő szerint nem játszik szerepet a példamutatás (13. számú ábra).

14. sz. ábra: Szeret-e a gyerek tanulni a szülők szerint

Annak ellenére, hogy a szülők mindent megtesznek, hogy motiválják, segítsék a gyermekeiket a tanulmányi eredményiek előmeneteleik érdekében, a szülői válaszok alapján a 52% (104 fő) tanulók csak néha szeretnek tanulni. 62 fő mondta azt, hogy úgy látja, hogy a gyereke szeret tanulni és 34 (fő) azt, hogy nem (14. számú ábra).

15. sz. ábra: A szülő jövőképe gyermeke számára

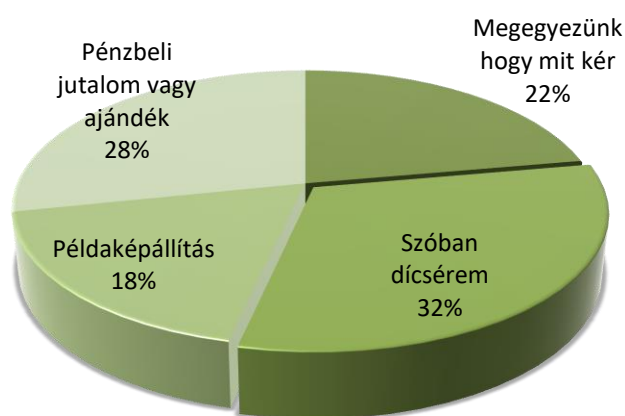

A szülő mindenképp szeretne boldog jövőt a gyermeke számára, bár mindenki máshogyan ítéli meg e jövő fogalmát. Az ábra alapján láthatjuk, hogy a válaszadók alapján a meglátások megoszlanak. Elmondhatjuk, hogy a szülők tiszteletben tartják gyerekeik döntését és a saját döntést részesítik előnyben miközben segítve a gyereket a helyes döntés hozatalban 54 szülő gondolja ezt helyesnek. A felsőfokú végzettség, mint jövőbeli

lehetőség 38 szülő részesíti előnyben, 34 szülő azonban egy jó szakmát preferál, amivel a gyermeke kenyérkeresővé válhat. A szülők 16% (32 fő) gondolja azt, hogy inkább megvárja, míg a gyereke eléri a megfelelő kort, hogy meg tudják beszélni ezeket a kérdéseket. Voltak olyan szülők (24 fő) akik saját sikertelenségükből okulva azt a választ adták, hogy szeretné, hogy a gyereke tovább tanulna, mert ez nem sikerült neki, a másik véglet, (20 fő) pedig akik úgy gondolja, hogy épp azért tanuljon tovább, mert ez sikerült neki is sikerült (15. számú ábra).

Összegzés

16. sz. ábra: Összegző diagram (A legtöbbet használt motivációs eszköz)

A családi kérdőívek alapján arra a kérdésre kerestük a választ, hogy milyen mértékben van szerepe a családnak a kisiskolás gyermek tanulási attitűdjében. 200 szülő megkérdezése által a család támogatásának szerepére szeretnénk rávilágítani. Az eredményekből az derül ki, hogy a szülők elsősorban az iskolaválasztás szempontjaként az oktatás nyelvét választották, tehát fontosnak tartották az anyanyelven való tanulást gyermekük számára. A szülők bíznak a választott iskolában és a tanítóban, aki motiválja és segíti a gyermeket a tanulásban. A válaszadók többsége nem csak a tudást megszerzését preferálja, hanem gyermekük nevelését is az iskolára bízják. A szülők többsége használ motivációs eszközöket a gyermekük tanulási attitűdjének javítása érdekében. A pénzbeli jutalom vagy valamilyen ajándék is erős motivációs eszköz, ezek mellett még jelen van a közös megegyezés alapján eldöntött jutalom. A szülők aktívan érdeklődnek a gyermekeik előmenetele iránt, és saját példával is ösztönzik őket, bár ez kisebb arányban mutatkozik.

meg. A szülők többsége fontosnak tartja a tanulást és a tudás megszerzését. Figyelemmel kísérik a gyerekek tanulmányi előmenetelét, ha szükséges, a házi feladat megoldásában is besegítenek. Ám valaki csak akkor segít, ha a gyerek segítséget kér. A szülők változatos módon motiválják gyermekeiket, a jó tanulmányi eredmények érdekében különböző motivációs eszközöket használnak a dicsérettől a tárgyi jutalmon át egészen a példakép-állításig, mégis úgy tűnik a válaszok alapján, hogy a vizsgált tanulók szülei szerint csak kevesen vannak azok, akik szeretnek tanulni és többen, akik csak néha. A szülők a jövőre való tekintettel mindenképp motiválják a gyermekeiket a tanulásban. A válaszok alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy azt szeretnék a szülők, hogy a gyerek maga válassza ki azt, amivel szeretne majd foglalkozni későbbi, megfelelő támogatás mellett. Jelen kutatásban, a falvakban és a városban mért eredmények alapján a szülők gyermekeiket tanulásra ösztönző attitűdjei között releváns különbségek nem mutathatók ki (16. ábra).

A 2. típusú tanulói kérdőív eredményei (tanulás iránti attitűd)

A 2. típusú tanulói kérdőívet dr. Tóth László könyve alapján állítottuk össze, egyszerűsítve a kérdéseket a könnyebb érthetőség végett, átalakítva negyedik osztályosok számára. A falusi és városi iskolákban összesen 171 kérdőív volt értékelhető. A kérdőív 32 kérdést tartalmazott. Ez a kérdőíves módszer jó eligazítást nyújt abban a tekintetben, hogy milyen motívumok befolyásolták a negyedik osztályos tanulók tanuláshoz való viszonyát. Az eredményeket diagram formájában tüntettük fel, végül pedig egy egységes diagram segítségével összesítettük az eredményeket.

A kérdőív felépítése

A tanulóknak a kérdések elé az 1,2,3,4,5 számok egyikét kellett jelölni. Válaszmódok:

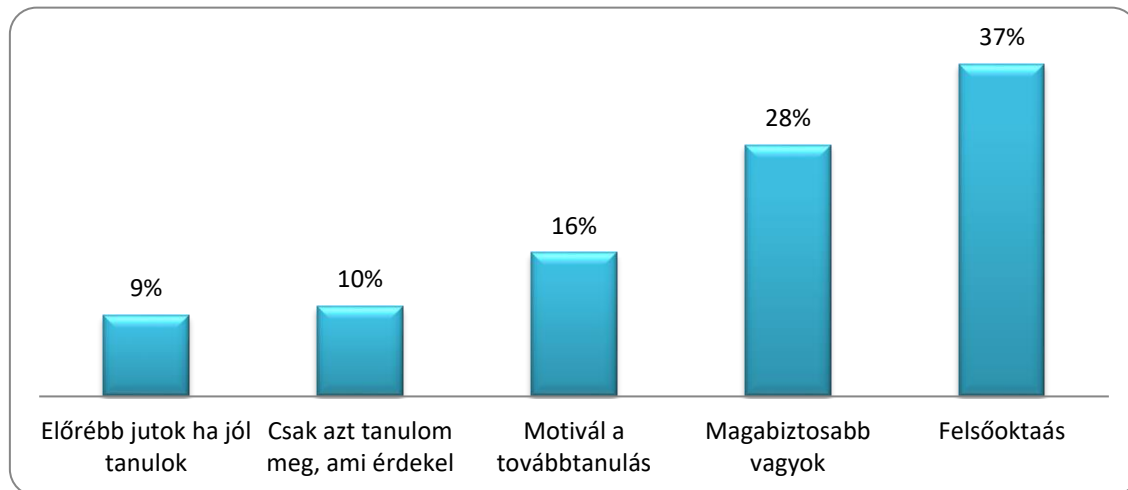
1. Egyáltalán nem jellemző rám, egyáltalán nem értek vele egyet.
2. Általában nem jellemző rám, általában nem értek vele egyet
3. Nem tudom eldönteni
4. Gyakran jellemző rám
5. Szinte mindig jellemző rám, teljesen egyetértek vele.

A kérdőív a következő motívumokat tartalmazza:

- a) továbbtanulás, érvényesülés, magasabb iskola. (1,4,14,21,27)

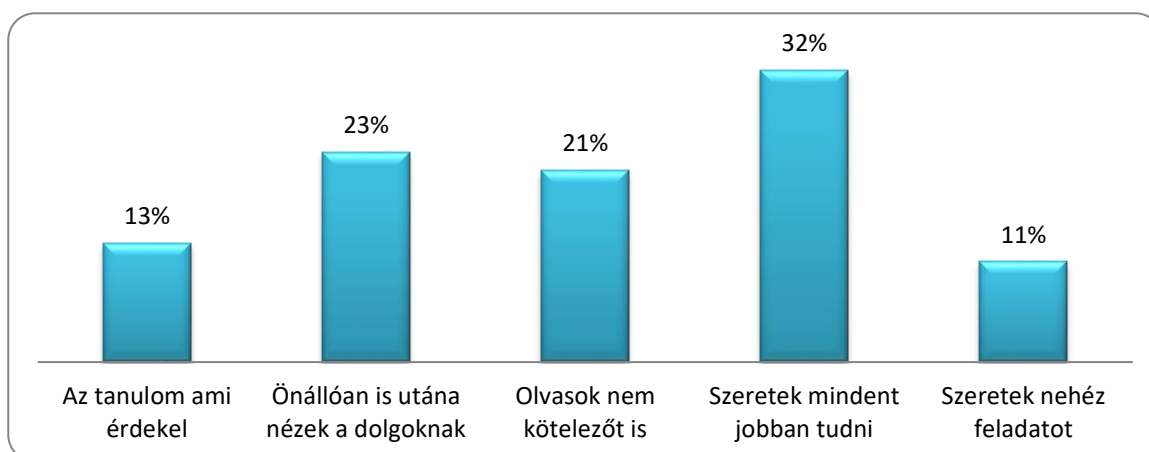
- b) érdeklődés (3,7,10,19,23)
- c) kitartó munka (2,9,18,24,30)
- d) jó jegy az iskolában (6,11,15,22,29)
- e) osztályelső lenni (5,12,13,20,26)
- f) jutalom a családban (8,16,17,25,28,31)

17. sz. ábra: Tanulási motivációs célok

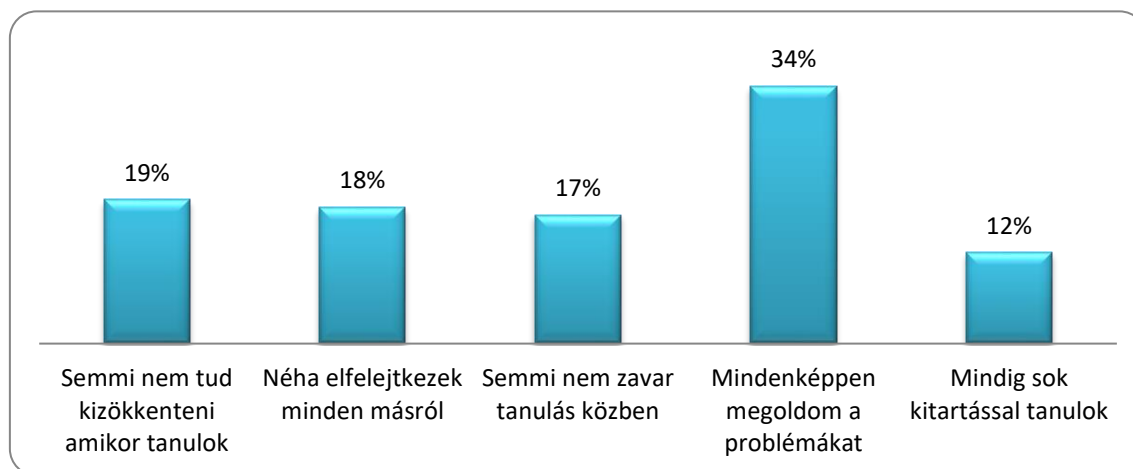
Az első csoportba tartozó motívummal azt vizsgáltuk, hogy milyen erősen motiváltak és milyen eszközökkel a kisiskolás tanulók. A tanulók válaszai alapján elmondható, hogy a tanulók 37% át (n=63) motiválta az a gondolat, hogy tovább tanulhat. A tanulók 16% azt válaszolta, hogy a célja konkrétan a továbbtanulás és ennek érdekében mindent megtesz n=27. A tudás megszerzése is belső motivációból fakad. a tanulók válaszai alapján kiderült, hogy 28% mondja azt, hogy magabiztosabb, amikor tanul n= 48. Továbbá a következő válaszokból kiderül, hogy voltak olyan tanulók is, akik csak azt tanulják, meg ami őket érdekli szám szerint 17-en voltak, ami a megkérdezett tanulók 10%. Az eredmények azt mutatták, hogy a tanulók mindössze a 9 % mondta azt, hogy a tanulással előrébb juthat n=15, holott az eredményekből jól látszik, hogy legtöbben a felsőoktatást és a magabiztosságot tartották elsősorban szem előtt (17. ábra).

18. sz. ábra: Érdeklődési motiváció

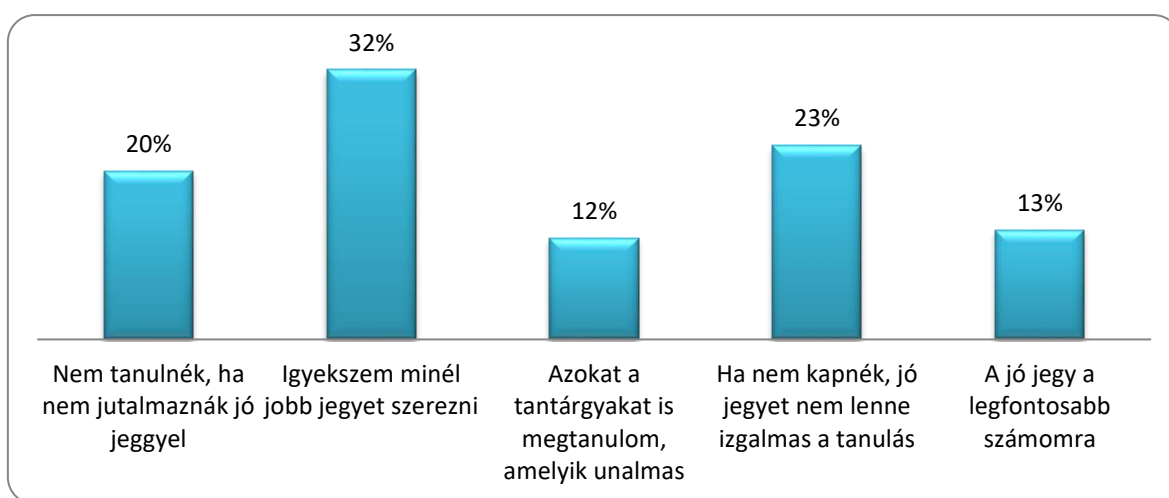
Kisiskolás korban az érdeklődés lehet-e motiváció? A második motívumcsoport kielemezése során az alábbi válaszokat kaptuk: a tanulónak a jó eredmény érdekében minden tantárgyat el kell sajátítaniuk, azért vannak olyan tanulók, akik azt választották, hogy azt tanulják meg leginkább, ami az érdeklődési körükhöz közelebb van (n=22). Az érdeklődés néhány tanulót arra ösztönöz, hogy ha nem értik vagy nem biztosak az adott tananyag elsajátításában, akkor önállóan is keresnek kiegészítő válaszokat (n=39). A nem kötelező tananyag elolvasása is 36 tanuló számára motivációs erővel bír, 54 tanuló azonban igyekszik a lehető legmélyebben a dolgok mélyére ásni a nagyobb tudás érdekében, ez a válaszadók közel 1/3-a. 19 tanuló mondja azt, hogy szívesen vállal nehezebb feladatokat is. A válaszok alapján biztató eredmény az, hogy a tanulás, a tudás iránti érdeklődés nagy arányban van jelen a megkérdezett kisiskolások körében (18. számú ábra).

19. sz. ábra: Az elmélyülés és a kitartó munka motivációja

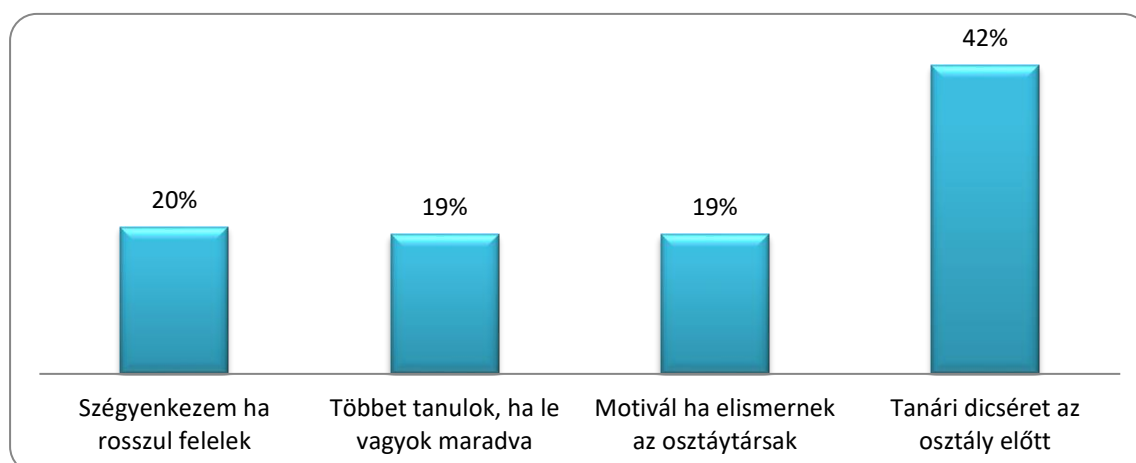
A harmadik kérdéscsoport azt vizsgálta, hogy a negyedik osztályos tanulók mennyire kitartóak a tanulásban és mennyire képesek elmélyülni benne. A válaszok (34%) alapján 58 tanulót erősen motivál, ha nehézségbe ütközik a tanulás során, és arra mindenképp szeretné megtalálni a megoldást. A tanulók 17% mondja azt, hogy annyira képes elmélyülni a tanulmányaiban, hogy nem tudja semmi sem megzavarni azt n=29. 18 % pedig (n=31) pedig elfeledkezik egyéb kötelezettségeiről is. A tanulók 19% úgy gondolja, hogy semmi sem tudja kizökkenteni a tanulás menetéből n=32 holott csak 12% mondja azt hogy mindig kitartással tanul n=20 (19. számú ábra).

20. sz. ábra: Jó jegy, mint motiváció

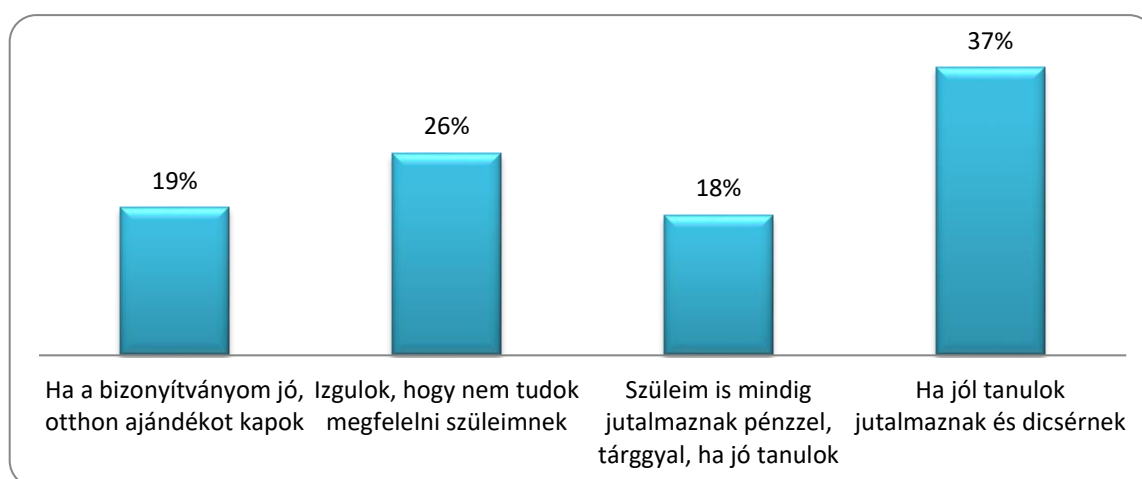
A negyedik kérdéscsoportban arra kerestük a választ, hogy motiválja-e a tanulót a jó jegy. A tanulói válaszok alapján elmondható hogy 34-en (20%) azt választották, hogy ha nem jutalmaznák a tudást, akkor nem is tanulna, 54-en pedig 32% mércének tartja a jó jegyet és ezért igyekezik, hogy minél jobb jegyeket szerezni. A jobb jegy megszerzése érdekében a tanulók azokat a tantárgyakat is megtanulják, amelyek nem érdeklik annyira őket n=20. A tanulók többsége nagy hangsúlyt fektet arra, hogy tanulmányait jó jeggyel minősítsék, n=39 de nem minden áron, mert 23 tanuló válaszából kiderült, hogy nem a legfontosabb a jó jegy habár mindent megtesznek annak érdekében, hogy megszerezzék azt. A tanulók többsége kiemelt szerepet tulajdonít a jó jegynek, mint motivációs tényezőnek (20. számú ábra).

21. sz. ábra: A megfelelő pozíció elfoglalása az osztályban

Az ötödik kérdéscsoport arra kereste a választ, hogy mennyire motiválja a tanulót a közösségében elfoglalt pozíciója. Az osztályelső szerep, főleg a tanár elismerő dicsérete az osztály előtt fontos motivációs eszköz, $n=72$ (42 %). Az osztályon belül a tanulók aktívak, ha kellőképp motiváltak, a tanulók 20%-a azt mondta, hogy szégyenkezik, amikor rosszul felel az osztálytársai előtt $n=34$. 19% a megkérdezettek közül azt állította, hogy többet tanul, ha le van maradva $n=32$ és szintén 19% mondta azt, hogy motiválja az elismerés az osztályban $n=32$ (21. számú ábra).

22. sz. ábra: Jutalmazás a családban, mint motivációs eszköz

A hatodik kérdéscsoportban arra kerestük a választ, hogy milyen családi hatása van tanulási attitűdre a tanulók szemszögéből. A legerősebb motivációs eszköz azonban a tanulók 37% válasza alapján az, ha megdicsérik otthon és esetleg e mellé még valami jutalmat is kapnak $n=63$. A megfelelési vágy 26% a tanulóknak tartotta szem előtt $n=44$.

Amint a válaszokból kiderül a családban a jutalmazás nagy szerepet tölt be motiváció szempontjából 19% n=32 tanulói válasz alapján érdemes jól tanulni, mert otthon év végén megjutalmazza a jó bizonyítványért. A tanulók 18% pedig a jó jegyekért anyagi javakkal van jutalmazva n=31. Ha összevetjük a kapott válaszokat, akkor kiderül, hogy a válaszadók több mint a felének fontos motivációs eszköz a tárgybeli jutalmazás, a dicséret, és közel 1/3-uk szorong a megfelelési kényszer miatt (22. számú ábra).

Összegzés

Az eredmények alapján a tanulási lehetőségek közül a legerősebb motivációs eszköz a továbbtanulás vagy boldogulás, mind ezek mellett azt állítják, hogy magabiztosságot is nyújt számukra a megszerzett tudás. A megkérdezett tanulók válaszából kiderült, hogy motiválja őket a kíváncsiság, vagyis az érdeklődés egy-egy téma iránt. Arra a következtetésre jutottunk, hogy a tanulók többsége szereti a kihívásokat és azt állítja, hogy a tanulás terén mindenképp megoldja a problémáit ezáltal pedig elvárja, hogy jó jegye legyen, a tanulók közül azt állítják, hogy számára a jó jegy oly mértékben motiváló erő, hogy nem is tanulna, ha nem kapna jó jegyet. A jutalmazást és a tanári/nevelői dicséretet magas számban említik, mint motivációs tényezőt.

3. típusú tanulói kérdőív (iskolai motiváció)

A kérdőíveket ugyanazokban az iskolában osztottuk szét és ugyan azokat a negyedik osztályosokat vizsgáltuk, összesen 165 tanuló töltötte ki. A kérdőív segítségével feltártuk az iskolai motivációt, a kérdések szintén egyszerűsítve voltak a negyedik osztályosok számára, a könnyebb érthetőség végett. Megvizsgáltuk őket három dimenzióban (követő, érdeklődő, vagy teljesítő típusúteljesítő) és dimenzióként 3-3 motívumcsoportban vizsgáltuk, melyet tízedikként a presszióérzést megragadni kívánó kategória egészít ki. A kérdőív kitölthető csoportosan is és egyénileg is. Mi egyénileg töltöttük ki a hitelesség megőrzése érdekében. A tanulóknak a tételek sorszáma elé az 1,2,3,4,5 számok egyikét kellett odaírni (válaszmódok a következők: 5: teljesen egyetértek, 4: részben egyetértek, 3: félig-meddig értek vele egyet, 2: többnyire nem értek vele egyet, 1: egyáltalán nem értek vele egyet).

Egyes tételeket azonban fordítva kellett értékelni, ott az „1” választása ér 5 pontot, a „2” 4-et, és így tovább. A tételek után zárójelbe tett (–) jelzi, hogy fordított irányban kell

pontozni az illető tételt. A pontozás után motívumonként, illetve dimenzióként összesítettük a pontokat.

A kérdőív felépítése

Minden azonos számjegyre végződő tétel (pl. 1, 11, 21, 31, 41, 51) egy adott skálába tartozik.

a) KÖVETŐ (affektív/szociális) dimenzió

- melegség (M1): a gondoskodás, az érzelmi melegség szükséglete
- identifikáció (M2): elfogadottság szükséglete, főleg a nevelők részéről
- affiliáció (M3): az odatartozás szükséglete, főleg egykorúakhoz

b) ÉRDEKLŐDŐ (kognitív/aktivitási) dimenzió

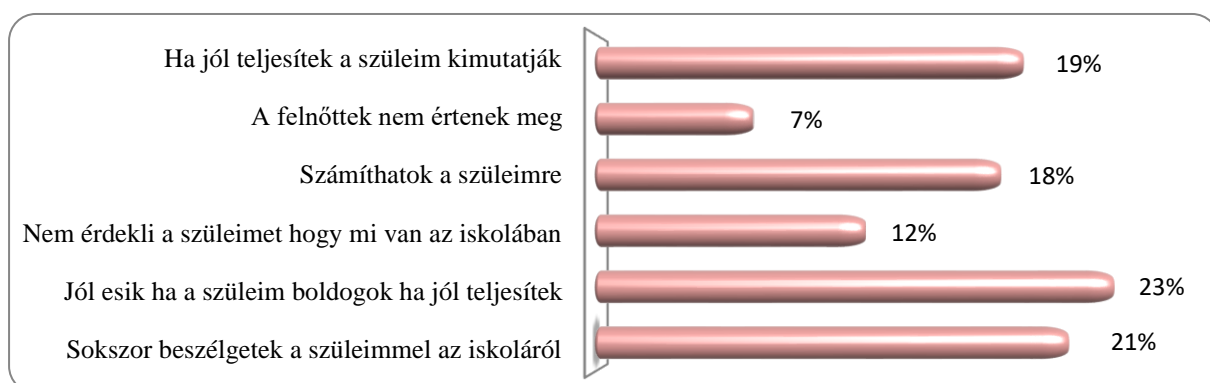
- independencia (M4): a saját út követésének a szükséglete
- kompetencia (M5): a tudásszerzés szükséglete
- érdeklődés (M6): a kellemes közös aktivitás szükséglete

c) TELJESÍTŐ (morális/önintegratív) dimenzió

- lelkiismeret (M7): bizalom, értékelés szükséglete, önérték
- rendszükséglet (M8): az értékek követésének a szükséglete
- felelősség (M9): önintegráció, morális személyiség és magatartás szükséglete

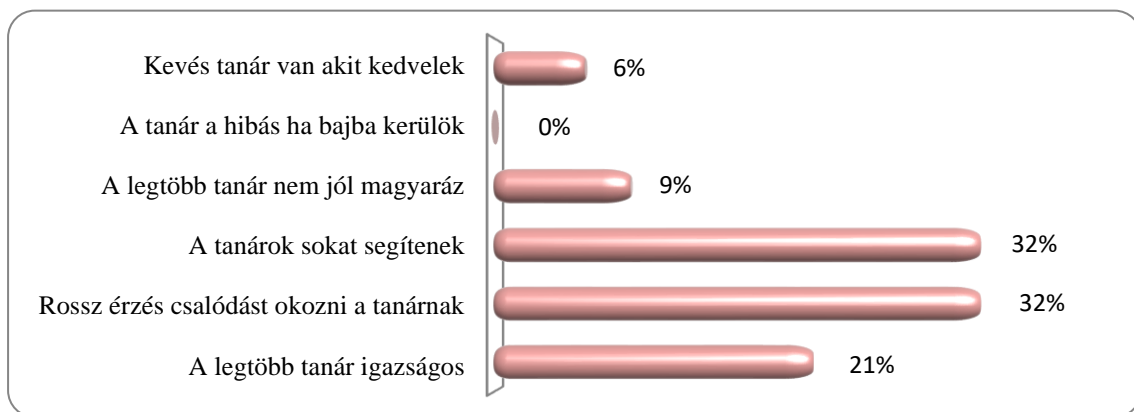
A kiegészítő presszióérzés (M10) annak az érzése, hogy a nevelők megértés nélkül és teljesíthetetlenül sokat követelnek. Ez az érzés nem motiváló jellegű. A válaszokat diagram formájában tüntettük fel %-os arányban két színnel jelölve, kék színnel jelöltük a kimagasló értékeket, rózsaszínnel pedig a kevésbé motiváló hatásúakat. A végén a kapott eredményekből következtetést vontunk le és egy táblázat formájában a jól átláthatóság végett számszerűsítettük is a motívumcsoportokat átlag és szórás szempontjai szerint.

23. sz. ábra: A melegség motívumcsoport

A melegség motívummal a tanuló érzelmi szükségletét vizsgáltuk, ami fontos lehet a motiváció szempontjából. A tanulók 21 % a szülei nem csak a házi feladat írásakor vesznek részt a tanuló életében, hanem megbeszélik az iskolába történeteket, azt, hogy hogyan érezte magát egész nap vagy mi az, ami sikerült, vagy ami ép nem n=35. A válaszokból kiderült az is hogy tanuló 23 % a teljesítménye függ a szülői hozzáállástól n=38, ők azok a tanulók, akik azt mondták, hogy jól esik nekik és motiváció erővel hat, ha a szülei boldogok, ha jól teljesít az iskolában. A válaszok alapján 18% mondta azt, hogy úgy érzi, hogy mindig számíthat a szüleire n= 30. 19% azt mondja, hogy jól esik nekik, ha a szülő kimutatja azt amikor jól teljesít az iskolában vagy egyéb más okból n=33. A válaszadó tanulók 60%-a érzi úgy, hogy szülei támogatják őket, érdeklődnek a teljesítményük iránt, és ez boldogsággal tölti el őket. Voltak olyan válaszadók 12% is, akik úgy érezték, hogy nem nagyon érdekli a szüleit, hogy mi van az iskolában n= 21 tanuló állítja ezt. (Szeretném megjegyezni, hogy többnyire roma származású tanuló válaszai alapján). A 7% a tanulóknak pedig azt mondja, úgy érzik, hogy nem értik meg őket teljesen a szülei n=12 (23. számú ábra).

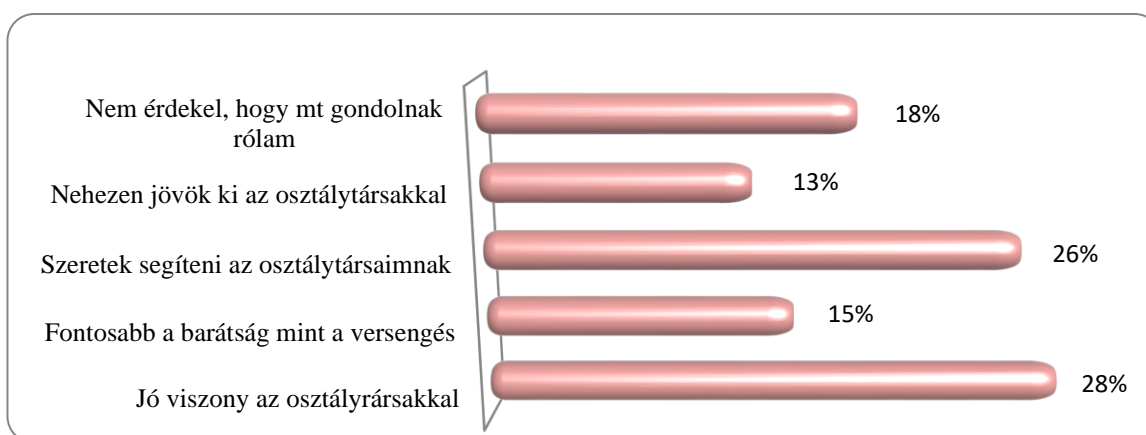
24. sz. ábra: Identifikáció. Az elfogadottság szükséglete motívumcsoport

A tanulói motivációt az identifikáció szemszögéből kívántuk megragadni, azt vizsgáltuk, hogy a tanulók mennyire motiváltak az elfogadottság által 32 % tanuló állítja azt, hogy rossz érzés lenne csalódást okozni a tanárnak, motiváció számára a nevelői elfogadás n=53. A válaszok alapján kiderült, hogy szintén 32% mondta azt hogy a tanárok és/vagy a nevelők annyit segítenek, a tanulóknak amennyit csak tud n=53, ebből kifolyólag tanulók 21 % a tanárokat igazságosnak tartja n=35. Születtek olyan eredmények is akik ezeknek az ellenkezőjét állítják, a 9 % a válaszadóknak n=15 azt állítja hogy nem érti meg a tanárok magyarázatát, szerintük nem jól magyaráz és ezáltal nem is szeret tanulni, 6 % pedig n=10 azt állítja, hogy nagyon kevés tanár van akit kedvelni tudna. Azonban nem volt olyan

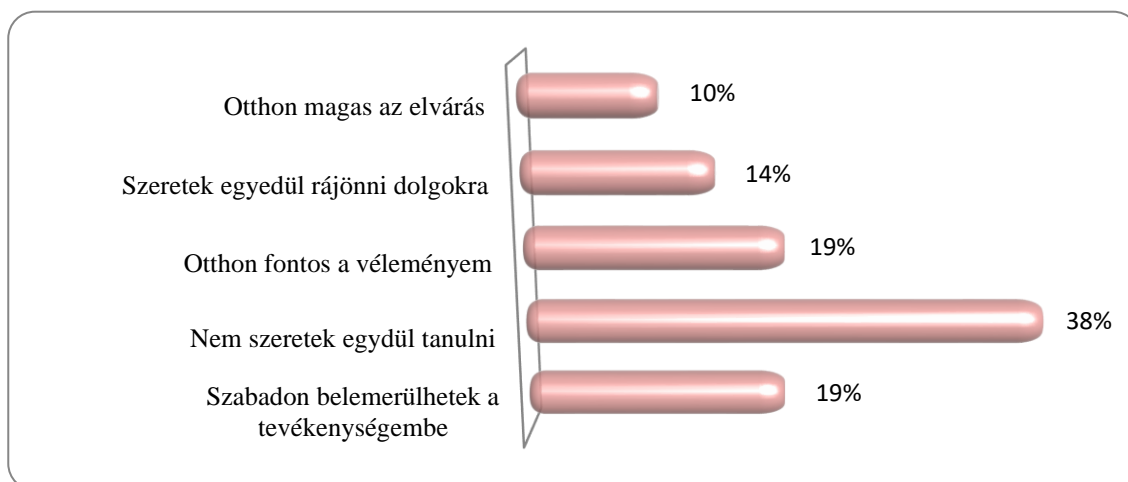
tanuló, aki azt a választ adta volna, hogy a tanárt hibáztatta volna, hogyha a tanuló bajba keveredett viselkedése végett. A tanulók 85 %-a elismeréssel, bizalommal van a tanár iránt, vagyis mint motivációs tényező, magasan kimutatható a pedagógus szerepe a kisiskolások iskolai teljesítményében (24. számú ábra).

25. sz. ábra: Az affiliáció. Az saját korcsoporthoz tartozás szükséglete motívumcsoport

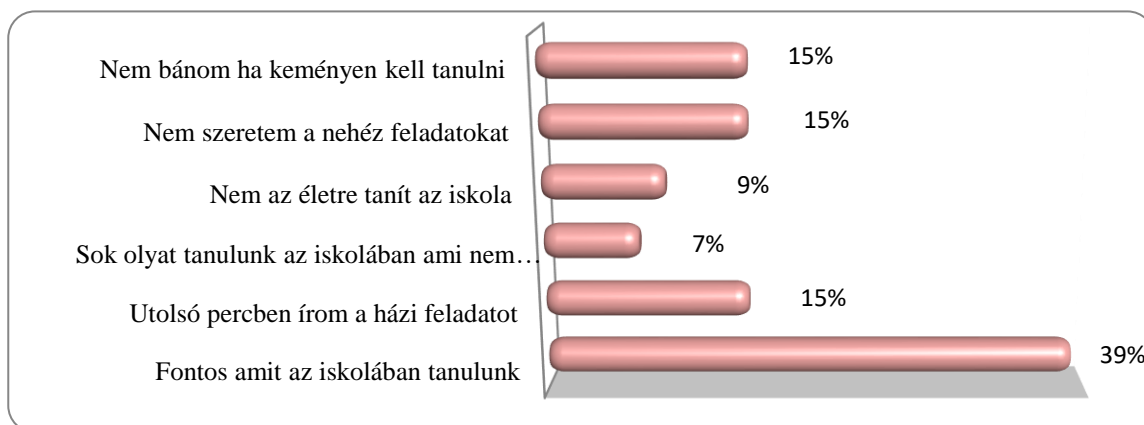
Az hovatartozás motivációja motívum vizsgálatokból kiderült, hogy a tanulók többsége szeret jó viszont ápolni az osztálytársaikkal: 28 % a tanulóknak azt állította, hogy fontos számukra hogy jó viszonyuk legyen az osztálytársaikkal n=46. A tanuló válaszából 26 % azt választotta, hogy szeret segíteni az osztálytársainak n=43. Azonban a tanulói válaszok azt mutatták, hogy csak 15 % a tanulóknak azt mondják, hogy fontosabbnak tartja a barátságot, mint a versengést n=25. 18% mondta azt, hogy nem érdekli, hogy mit gondolnak az osztálytársak n= 30 és csak 13 % a tanulóknak nehezen jön ki az osztálytársakkal n= 22. Mindezekből az következik, hogy a tanulók többségét (54%-át) motiválja a tanulásban a segíteni akarás, az osztálytársakkal ápoljt jó kapcsolat. 31% nem törekszik társai elfogadására, viszont 15 % mindennél többre tartja a barátságot, így elmondható, hogy a megkérdezettek affiliációja magas arányban mutatkozik meg (25. számú ábra).

26. sz. ábra: Az independencia motívumcsoport

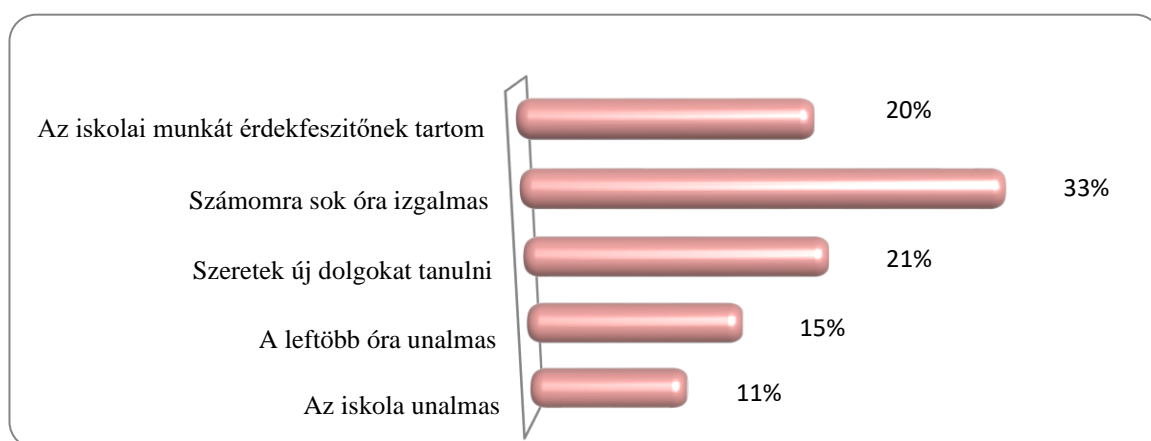
Az independencia motívum, ami az *érdeklődő* dimenzióba tartozik a saját út követését (motivációját) hivatott vizsgálni. A válaszok alapján kiugró eredmény született azzal kapcsolatban, hogy tanulók 38%-a nem szeret egyedül tanulni $n=63$, kiderült, hogy motiváló erőként hat rájuk, hogy ha a szülő vagy valamely más családtag részt vesz segítőként a tanulásban. A tanulói válaszok alapján 19 % tartotta fontosnak azt, hogy ne zavarják meg őket a családtagok, ha valamilyen tevékenységbe belemerül $n=31$. Szintén a tanulók 19% azt mondta, hogy szerinte fontosnak tartják otthon a véleményét $n=31$, viszont 10%-a tanulóknak állítja azt, hogy otthon magas elvárások vannak a tanulással kapcsolatban $n=17$. Lényeges eredmény, hogy 14 % tanuló válaszolta azt, hogy inkább egyedül szeret rájönni és/vagy megoldani nehéz feladatokat $n=23$. A válaszok alapján bebizonyosodott, hogy nagyobb arányban hat motiváló erővel a szülőktől vagy a tanártól kapott segítség, de van, aki szereti az önálló problémamegoldást is, ők viszont kevesebben vannak (26. számú ábra).

27. sz. ábra: A kompetencia. A tudás megszerzésének fontossága motívumcsoport

Az ötödik motívum a tudásszerzés, amivel felmértük a tanulók motivációját a tudás megszerzése iránt. A szülők fontosnak tartják a tanulást amint az kiderült a családi kérdőív elemzése során. Megvizsgáltuk ezt a kérdést tanulók 39% mondja azt, hogy a fontosnak tartja azt a tudást, amit az iskolában megszeresz és későbbi tanulmányai során is akar majd foglalkozni ezekkel n=65. A tanulói válaszok alapján kiderült, hogy a tudás és a tanulás lehetősége erő motivációs erővel hat a tanulók tanulási attitűdjére negyedik osztályban. A tanulók 15 % a mondja azt, hogy nem bánja, hogy ha keményen kell tanulni n=25. A válaszadók 15% szerint n=25 csak utolsó percben csinálja meg a házi feladatot. A tanulók szintén 15 % állítja azt, hogy nem szereti a nehéz feladatokat n=25. A tanulók 7% szerint pedig nem hasznos az, amit az iskolában tanulnak n=12. A 9% szerint nem az életre tanít n=14. Azonban a válaszadók több mint a fele elismeréssel szól a z iskola szerepéről, a tudás fontosságáról, hiszen 54% felelősen viseltetik a tanulás, az iskola elvárásai iránt (27. számú ábra).

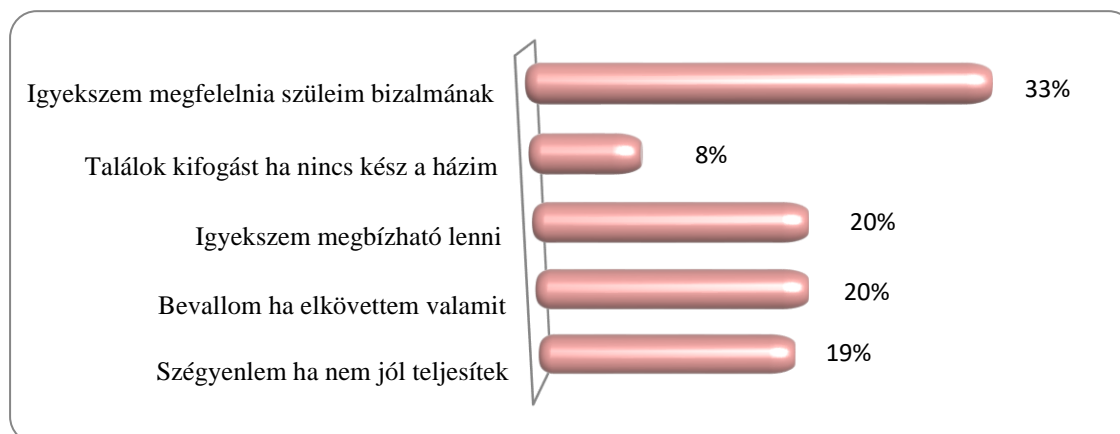
28 . sz. ábra: Az érdeklődés motívumcsoport

A hatodik motívum az érdeklődés motivációját vizsgálja a kellemes közös aktivitás szükséglete szempontjából. Az iskolai együttöltött idők minősége motiváció lehet e a tanulók érdeklődésére. A válaszok alapján 33 % a tanulóknak n=55 úgy gondolja, hogy az iskolában sok óra izgalmas és motiváló hatással van arra, hogy minél több közös/csoportos tevékenységben vegyenek részt. A tanuló 21%-a mondta azt, hogy szeret új dolgokat megtanulni n=35, további 20% a tanulóknak n=33 érdekesnek találja az iskolai munkát. Ezekkel ellentétben voltak tanulók, akik unalmasnak 15 % tartották az órákat és semmi motivációt nem éreztek az csoportos tevékenységek iránt n= 25 fő, a 11% pedig teljesen unalmasnak tartotta az órákat n=18. A válaszadók ¾-e jó dolognak tartja az iskolát, az

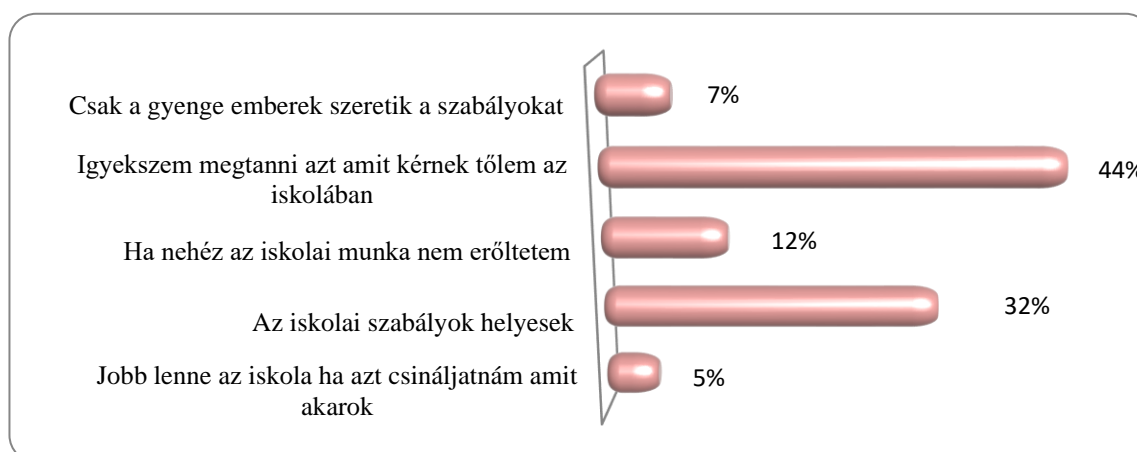
órákat, de ebbe nyilvánvaló módon az együtt töltött idő beleszámít, ahol új, izgalmas dolgokat lehet tanulni (28. számú ábra).

29. sz. ábra: A teljesítő. Az önértékelés és a jó lelkiismeret, motívumcsoport

A hetedik motívum a lelkiismeret oldaláról világít rá a tanulók motivációjára, ezzel arra a kérdésre kerestük a választ, hogy motiválja e a tanulót az, ha a szülei/nevelői bíznak benne. A válaszok alapján kiderült, hogy a tanulók 19% szégyelli (n=31) maga és a társai előtt, ha nem jól teljesít az iskolában. A tanulók 20%-a vallja be azt, ha valamit elkövetett (n=33) szintén a tanulók 20%-a állítja azt, hogy igyeekszik mindig megbízható lenni (n=33). A válaszadók 8 %-a, (n=13) pedig mindig igyeekszik kitalálni valami, ha nem, csinálja meg a házi feladatát. Lényeges eredmény a válaszok alapján 33 % (n=56) mondja azt, hogy erősen motiválja a tanulásban a szülői elvárásoknak való megfelelés (29. számú ábra).

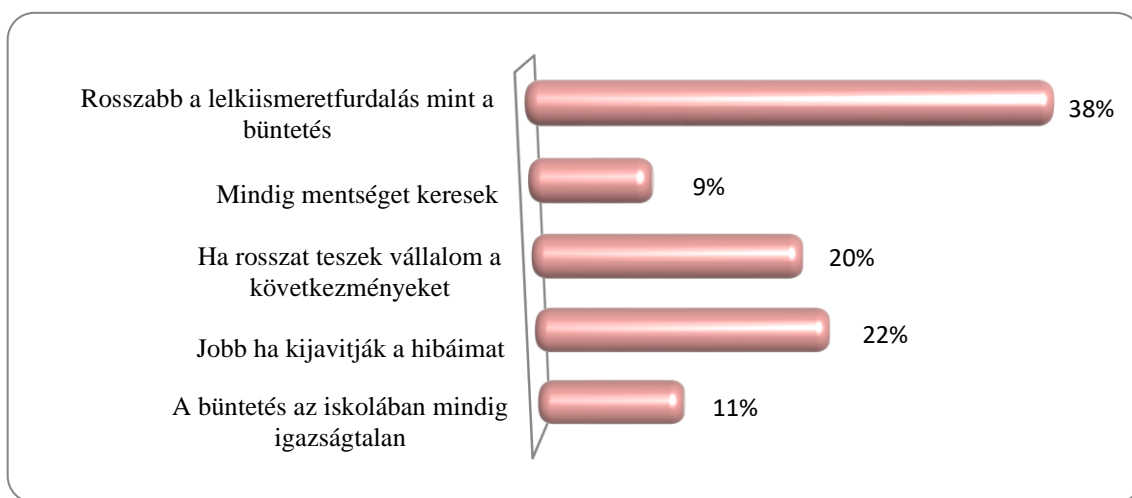
30. sz. ábra: A rend és az érték motívumcsoport

A nyolcadik vizsgált motívum az érték követésének a szükséglete szempontjából vizsgáltuk meg. A válaszok alapján kiderült, hogy a tanulók 44% motiválja, hogy

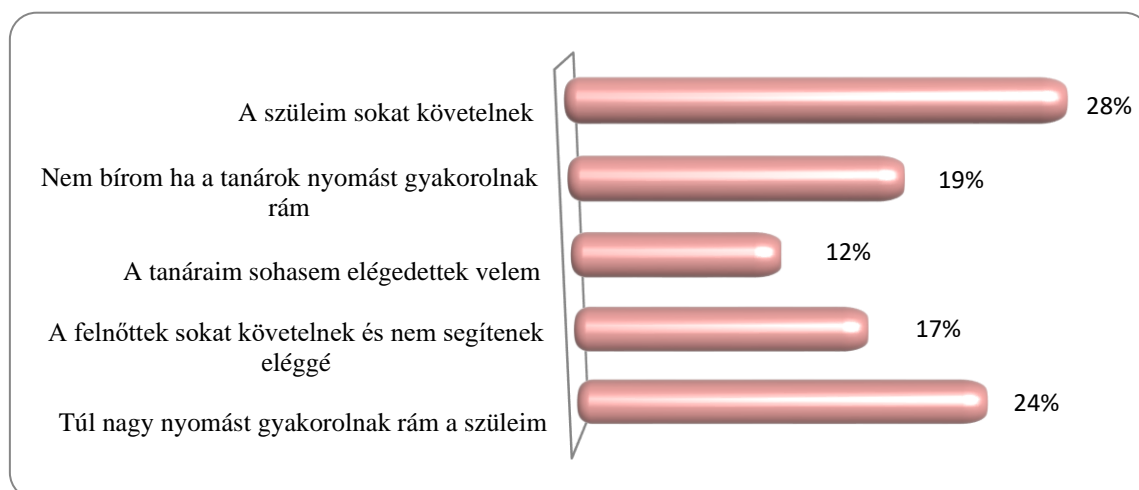
teljesítsék az iskolában az amire megkérik őket $n=73$. A tanulók többsége 32% $n=53$, aki alkalmazkodik az iskolai szabályokhoz és szerinte szükséges az iskolai szabályok betartása. Voltak végletekbe eső tanulók is 12 % akik szerint $n=20$ nem fontos az igyekezet és nem érték számára. A tanulók 5 % mondta azt, hogy jobb lenne az iskola, ha azt tehetne, amit akar $n=8$. 7% a tanulóknak egyenesen azt állítják, hogy a szabályok csak gyenge embereknek való $n=12$ (30. számú ábra).

31. sz. ábra: A felelősség, motívumcsoport

A kilencedik motívum típus a felelősség az önintegráció, morális személyiség és magatartás oldaláról ragadja meg a motiváció fogalmát. A válaszok alapján kiderült, hogy 11% a tanulóknak $n=18$ úgy gondolja, hogy az iskolában a büntetés igazságtalan. A tanulók 9% mindig keresi a kifogásokat $n=15$. Kiugró eredmény a tanulói válaszok alapján 38% $n=63$ hogy a lelkiismeret furdalás rosszabb a büntetésnél ebből kifolyólag pedig motivációt éreznek arra, hogy mindig felelősséggel tanuljanak és viselkedjenek az iskolában. A válaszadók többségét 22% azonban motiválja, a felelősség érzet $n= 36$. A tanulói válasz alapján 20 % $n=34$ tanuló pedig azt állítja, hogy vállalja a felelősséget annak minden következményével, ha valami rosszat tesz (31. számú ábra).

32. sz. ábra: Presszióérzés a nevelők túlzott követelése

A presszióérzést nem motiváló jelleggel vizsgáltuk, hanem szerettünk volna választ kapni arra a tanulók szemszögéből, hogy milyen érzéseik vannak, ha a felnőttek megértés nélkül túl nagy követelményeket támasztanak. Ezáltal pedig csökkenthet a motivációjuk a többi területeken. A válaszokból kiderült, hogy a tanulók 24% érzi úgy n=40, hogy szüleik túl nagy nyomást gyakorolnak rájuk és 28% pedig azt állítja n=46, hogy olyan irreális követelményeket támasztanak a szülők, amit nem igazán lehet teljesíteni vagy csak nagyon nehezen. 17% a tanulók n=28 azt válaszolták, hogy sokat követelnek, de még nem is segítenek eléggé a megvalósításában a tanárok/nevelők. A tanulók válasza alapján 19% kiderült n=31 hogy nem bírják elviselni nyomás a tanárok részéről van, viszont csak 12% n=21 gondolja azt, hogy sohasem elégedettek a tanáraik a teljesítményével. a válaszadók 31%-a túl nagy nyomásként élik meg a felnőttek elvárásait, legyenek azok szülők, vagy tanárok. Ez nem biztos, hogy motiváló erőként hat hosszú távon a gyerekek tanulási attitűdjére (32. számú ábra).

Összegzés

Megvizsgáltunk kilenc motívumcsoportot a tanulók válaszai alapján, a melegség motívum csoportja vizsgálatokor azt találtuk, hogy a tanulókat erősen motiválja a szüleik iránt érzett kötődés. Az is motiválja őket, ha látják, hogy a szüleik elégedettek a tanulmányi eredményeikkel. Többségüket a kötődés a jó kommunikáció is erősen motiválja. A kötődés nem csak a pedagógus iránt fontos a tanulók számára, hanem az osztálytársaik iránt is, hiszen fontosnak tartják a jó viszonyt, a barátságot az osztálytársakkal, rendszeresen segítenek egymásnak. A belső jó légkör megőrzése érdekében a tanulók elismerik, hogy az iskolai, szabályok helyesek noha vannak olyanok is akik teljesen az ellenkezőjét állítják. A

tanulók többsége az iskolában az órákat izgalmasnak gondolják. Az iskolában a jó teljesítmény, a megfelelő légkör mind motiváló hatásúak, és mindig eleget tesz az iskolában azon kéréseknek, amit a tanárok intéznek feléjük, mert a lelkiismeret-furdalás sokkal rosszabb, ha valamit nem jól, vagy nem időben teljesítenek, vagy ha esetleg hazugságon kapják őket. A presszióérzés vizsgálatakor arra jutottunk, hogy bár a tanulókat erősen motiválja a szüleikhez való kötődés, ugyanakkor a tanulók szerint a felnőttek sokat követelnek tőlük és úgy gondolják, hogy túl nagy nyomásként nehezedik rájuk.

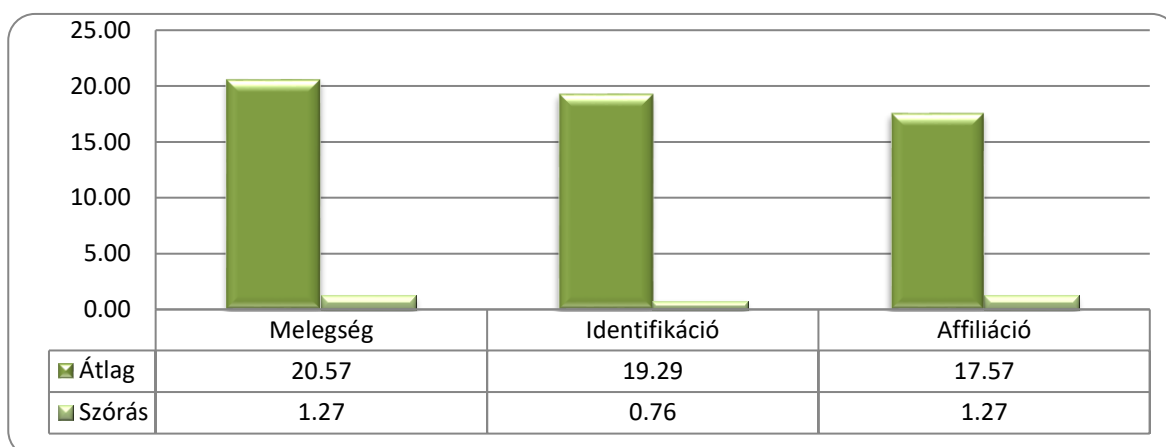
8. számú táblázat: A válaszok motívumokként kiértékelt adatok alapján

Az iskolai motiváció kérdőív eredményei			
Motívumok	Jel	Átlag	Szórás
Melegség	M1	20,57	1,27
Identifikáció	M2	19,29	0,76
Affiliáció	M3	17,57	1,27
Independencia	M4	15,43	1,13
Kompetencia	M5	18,71	0,95
Érdeklődés	M6	20,43	0,79
Lelkiismeret	M7	19,71	1,11
Rendszükséglet	M8	19,86	0,69
Felelősség	M9	19,71	1,11
Presszióérzés	M10	15,57	1,62

A második számú tanulói kérdőív eredményeit a fent látható táblázatban összesítettük, számszerűsítettük a jó átláthatóság végett. A kapott eredmények azt mutatják, hogy átlagosan a tanulók a melegség motívumcsoportjához tartozó állítások motiválják a leginkább, mint ami a tanuló szüleivel való kapcsolatát foglalja magába.

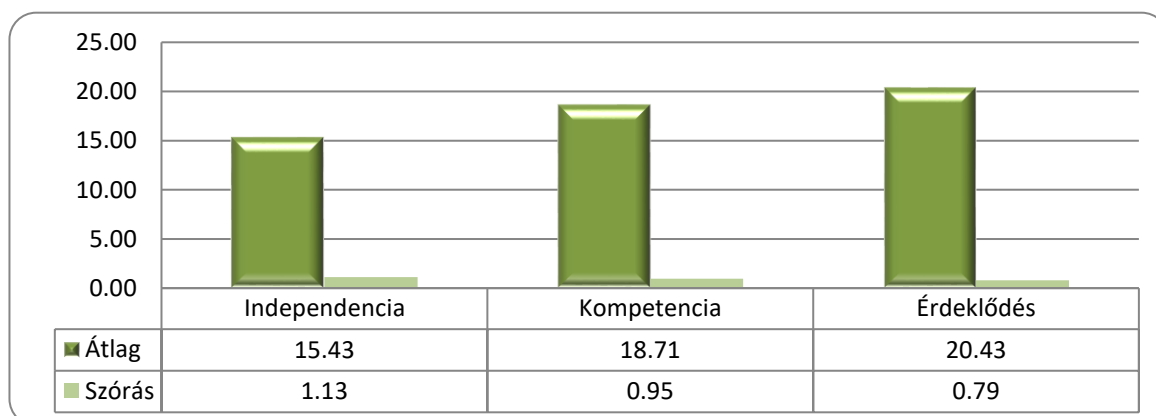
A válaszok dimenzióként való eredményei:

33. sz. ábra: Követő dimenzió

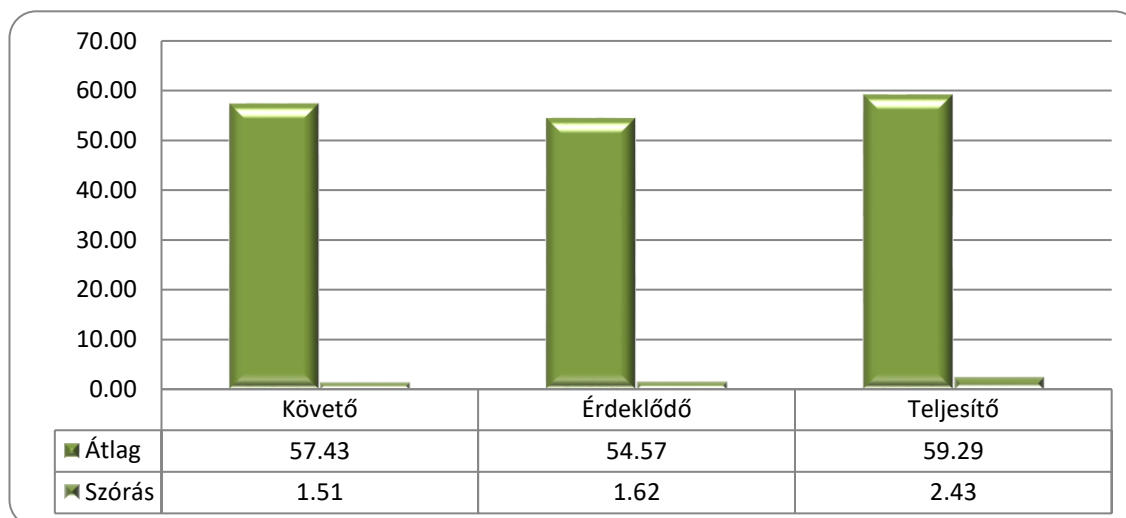
Az első dimenzióban (Követő) a melegség, identifikáció és az affiliáció motívum tartozik. A válaszadók átlagosan a melegség a gondoskodás és az érzelmi megelégedettség szükséglete 20,57. Az elfogadottság szükséglete a nevelő részéről átlagosan 19,29, míg az affiliáció a főleg egykorúakhoz tartozás szükséglete 17,57. A kiértékelt eredmények alapján, a melegség az elfogadás akár szülő vagy tanár részéről motiválja a tanulót a követésben (33. számú ábra).

34. sz. ábra: Érdeklődő dimenzió

A második dimenzióban (Érdeklődő) az independencia, kompetencia és az érdeklődés motívumok tartoznak. A válaszadók átlagosan 15,43 azt a választ adta, hogy mennyire fontos számára a saját út követése. A kompetencia a tudásszerzés szükséglete átlagosan 18,71, az érdeklődés 20,43. A válaszok alapján kiderült, hogy az érdeklődés 20,43 ami motiválja a tanulókat (34. számú ábra).

35. sz. ábra: Teljesítő dimenzió

A tanulók választát megvizsgáltuk a teljesítő dimenzióban is ahol kiemelkedő eredményeket láthatunk az ábrán, a tanulók többsége átlagosan 59,29 a teljesítő kategóriába tartozik, másodsorban pedig az követő ez az adat átlagosan 57,43, az érdeklődő pedig 54,57. (35. számú ábra)

Az első körben kiosztott szülői kérdőív eredményei alapján megvizsgáltam a szülő hozzáállását a gyerekeik tanulmányaihoz továbbá választ kaptunk, hogy milyen motivációs eszközöket preferálnak leginkább. A második kérdőívvel a tanuló szemszögéből vizsgáltam azt, hogy ők hogyan élik meg a tanulási motivációkat. A harmadik kérdőívvel feltártuk, hogy pontosan, mik azok a motívumok amik a legnagyobb szerepet játszanak a tanulók életében mint motiváció, ezekből a motívumokból kapott eredményekből azt is ki tudtuk deríteni, hogy milyen dimenzióba tartoznak leginkább a vizsgált tanulók.

Az első hipotézisem miszerint a szülők elsősorban praktikussági szempontból választanak iskolát vagy a jó hírnév miatt megdőlt, a vizsgálat alapján a szülők 16 % választott praktikussági szempont alapján iskolát n=32. (Szeretném megjegyezni, hogy többnyire roma szülők adták ezt a választ, mert nem volt más lehetőségük az iskolaválasztást illetően.) A válaszadók kiemelkedően magas arányban 78% az anyanyelvet tartották a választás szempontjának n=156.

A második hipotézisem miszerint a szülő rábízta az iskolára (tanítójára) gyermekét hogy motiválja igazolást nyert azáltal, hogy a szülők 91%-nak fontos a gyermek jövője a

tanulás szempontjából és rábízta az iskolára, hogy ne csak tudást adjon, hanem neveljen is azt mondják, hogy elégedett az iskolával ahová a gyermeke jár.

A harmadik feltételezés hogy a szülő használ motivációs eszközöket a gyermeke ösztönzése érdekében szintén igazolást nyert, különböző motivációs eszközöket használva. A legtöbb szülő dicsér és jutalmaz, 42% mondja azt, hogy megegyeznek a szóban forgó jutalomban és szóban dicséri meg, a szülők közül használtak még olyan motivációs eszközöket is, mint saját maga vagy egy családtag példakép állítása.

A negyedik feltételezésem, ami szorosan kapcsolódik jelen magiszteri munka témájához miszerint a szülő hozzáállása hatással van a kisiskolás korú gyermek tanulási attitűdjére igazolást nyert. A szülői válaszok alapján kiderült, hogy fontos a szülőknek a gyermekük jó tanulmányi eredménye a jövő szempontjából, részt vesznek a házi feladat megírásában, motiválják gyermekeiket a fent említett eszközökkel. Az igazolás abban áll, hogy megkérdeztük a tanulókat is és válaszaik alapján az első kérdőív eredményei rávilágítanak arra, hogy a tanulóknak a legfontosabb az, ha boldogak látják a szüleiket, ha elégedettek velük és a legfőbb motiváció a dicséret 42 % állítja ezt aztán az anyagi javak és a jó jegy tanári dicsérettel karöltve, a kevesebb (37%) pedig a továbbtanulás lehetősége. A második kitöltött és kiértékelt kérdőív is alátámasztja a feltételezést, amit táblázat formájában is láthattunk. Átlagosan a tanulókat motiváltja a gondoskodás és az érzelmi szükséglet megléte, továbbá az elfogadás, főleg nevelők részéről.

Az ötödik feltételezés miszerint ma a tudás kevésbé érték megdőlni látszott már csak abból a szempontból is, hogy a szülők mindent megtesznek a tanulók motiválásáért. A szülők többsége azt állítja, hogy a tanulás fontos a jövőt illetően és a karrier szempontjából.

A hatodik feltételezés szintén megdőlt miszerint a falusi és városi iskolákban különbségek vannak a szülői hozzáállás terén a tanulást motiváló módszerek, eszközök szempontjából. A kielemezett adatokból releváns különbségek falusi és városi iskolák között nem mutathatók ki.

Jelen magiszteri dolgozat célja megvalósult: feltárásra kerültek azok a motivációs eszközök, módszerek, amelyek hatással vannak a kisiskolások tanulási attitűdjeire. Kétféle nézőpontot vizsgáltunk: a szülői és a tanulói szempontokat is kutattuk. A szülői hozzáállás,

a családi nevelés és értékrend szerepet játszik a tanulók tanulási attitűdjeinek alakulásában, és ha ez ebben az életkorban még inkább a dicséret, az elismerés és jutalmazás formájában válik tetten érhetővé, már érzékelhető a távolabbi cél elérésének vágya is, ami a továbbtanulás, érvényesülés megvalósulásának lehetőségét is előrevetíti a 4. osztályos gyermekek számára. Érzelmi oldalról a család ereje, biztonságot nyújtó melege biztos alapot nyújt ahhoz, hogy a tanulóknak maradjon kitartás az iskola hosszú éveit át a tanulás iránti elkötelezettséghez, s hogy erre a feladatukra lehetőségként tekintsenek.

ÖSSZEFOGLALÁS

A család felelőssége a gyermeknevelés szempontjából meghatározó, felgyorsult világunkban azonban a családtagok között egyre mélyebb szakadék jelent meg az elmúlt években. Jelen magiszteri munka témája: A család nevelési szerepe a 6-10 éves gyermekek tanulási attitűdjének alakulásában. A cél az volt, hogy megvizsgáljuk, hogyan befolyásolja a család a gyermektanulási motivációit alsó tagozatban. A kutatást Beregszász és a környező falvak iskoláiban végeztük el kérdőíves módszerrel. Több mint 500 kérdőív került feldolgozásra. A kapott tanulói és szülői válaszok alapján igyekeztünk választ adni arra a kérdésre, hogy alsó tagozatban van-e tapasztalható hatása a családi (szülői) befolyásnak a gyermekek tanulási motivációjára, s ha igen, ez hogyan nyilvánul meg.

Az első fejezetben a család fogalma, története és a nevelési attitűdökkel foglalkozó szakirodalom került átdolgozásra, áttekintettük a család történetét az ókortól egészen a napjainkig valamint a család típusait és funkcióit egyaránt. Kitértünk arra is, hogy mi az a nevelés és milyen típusai is lehetnek, milyen attitűdöket választhat a szülő a gyereke motiválásához illetve mennyire van szerepe a szülői elfogadásnak és a példamutatásnak a gyermek életében. Az áttanulmányozott irodalmakban a tanulási motivációval is foglalkoztunk, megemlítettük Maslow szükségpiramisa szerinti motivációkat. Továbbá azok az irodalmak is segítségünkre voltak, amiben áttekintettük a tanulási motiváció lehetséges módjait.

A második fejezetben kérdőíveken alapuló kutatás eredményeiből is igazolást nyertünk, hogy a szülőnek meghatározó szerepe van a gyermek életében az iskolai motiváció szempontjából. A szülők által kitöltött kérdőívek és a tanulók által adott válaszok alapján összevetettük az eredményeket, amelyből az megállapítás született, hogy a tanulókat a szülők pozitív, elismerő viselkedése, a dicséret motiválja a tanulásban, első sorban, másodsorban a tanár és az osztálytársak elismerése, s ezt követi a jó jegyekért kapott tárgyi ajándék, jutalom.

РЕЗЮМЕ

Відповідальність сім'ї у вихованні дітей дуже важливе. У нашому швидкому світі нажалі між членами сім'ї з'явилась велика відстань. Тема цієї магістерської роботи: Роль сім'ї в формуванні відношення до навчання у 6-10 річних дітей. Ціль була в тому, що дослідити як впливає сім'я на мотивацію навчання дітей молодших класів. Дослід провели в місті Берегово та в навколишніх селах у школах методом опитування. По відповіді, які дістали від учнів та батьків, ми старались в'яснити, що в молодших класах, як впливає сім'я, та як це проявляється. Ми провели більше ніж 500 опитувань. І дійшли до висновку, що роль сім'ї дуже важлива для мотивування дітей, та також відношення вчителя і однокласників.

У першому розділі ми розглянули історію утворення сім'ї, типи сім'ї та їхні функції щоби батьки показували приклад, дитина може наслідувати. Також займалися мотиваціями, які потрібні для навчання. Також використали літературу в якій могли розглянути інші допоміжні методи.

У другому розділі ми дійшли до висновку наскільки важлива сім'я у мотивації навчання дітей молодших класів.

Felhasznált szakirodalom

Andorka Rudolf (2006): *Bevezetés a szociológiába*

Link:file:///C:/Users/Asus2k19/Downloads/2011_0001_520_bevetes_a_szociologia_aba.pdf Letöltés ideje: 2020.04.05.

Bábosik István (2004): *Neveléstudományok*. Osiris Kiadó, Budapest.

Bagdy Emőke (1977): *Családi szocializáció és személyiségzavarok*. Tankönyvkiadó, Budapest.

Baska Gabriella (2006): *Történelem, Társadalom Nevelés*. In: M. Nádasi Mária (szerk.) *Gyakorlati Pedagógia néhány alapkérdése. IV. kötet 2006*, Budapest 4.

Berghauer Olasz Emőke (2013) *Fejlődéslélektan jegyzet 1.*(99 o.)

Bodonyi Edit, Hegedűs Judit, Vizelyi Ágnes, (2006): *Család, Gyermekek, Társadalom*. In: M. Nádasi Mária (szerk.): *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. V. kötet, 2006*, Budapest, 9-14.

Boreczky Ágnes (2004): *A szimbolikus család*. Gondolat Kiadó, Budapest.

Boross Sándor (2008): *Az antiszociális személyiség kialakulása és jellemzői*. Link: http://kortefa.x-web.hu/sajat_irasok/antiszocialis.pdf Letöltés időpontja 2020.02.14

Budge David (2000): *A tanulók motiválása az egész életen át tartó tanulásra*. Kiadó, Budapest (29. o.)

Busi Etelka (2004): *Nevelési színterek I. A család*, Gondolat Kiadó, Budapest.

Busi Etelka(2006): *Család, Gyermekek, Társadalom*. In: M. Nádasi Mária (szerk.): *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése V. kötet 2006*, Budapest, 29.

Csibi Sándor-Csibi Mónika (2013): *Az önértékelés és a megküzdés szerepe a serdülők egészségvédő magatartásában*. <http://real.mtak.hu/57946/1/mental.14.2013.3.5.pdf> Letöltés időpontja: 2020.03.12.

Dr. Barzó Tímea (2013): *A családok védelmének megjelenési formái* Link: http://www.vmtt.org.rs/mtn2013/241_270_Barzo_A.pdf Letöltés ideje: 2020 03.15

Dr. Kerékgyártó Imre (1976): *Az anya és a gyermek kapcsolata* Link: http://acta.bibl.u-szeged.hu/26885/1/modszertani_020_005_269-276.pdf Letöltés időpontja: 2020.02.23.

Fejes József Balázs (2015): *Célok és motiváció*. Gondolat Kiadó, Budapest.

Forward Susan. (2000): *Mérgező szülők*. Háttér Kiadó, Budapest.

Gabóda Béla - Gabóda Éva (2013) *Neveléstudományok* Főiskolai jegyzet, Beregszász.(25 o.)

Goslin, David A. (1969): *Handbook of socialization theory and research*. Rand McNally College Publishing Company Chicago. (1-21 o.)

- Hegedűs Judith (2006): *Család, Gyerek Társadalom*. In: M. Nádasi Mária (szerk.): *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése V. kötet 2006*, Budapest, 11-25.
- Józsa Krisztián (2002): *Az iskola és a család hatása a tanulási motiváció alakulására*. Link http://real.mtak.hu/61314/1/EPA00011_iskolakultura_2000_08_069-082.pdf:
Publikáció letöltés ideje: 2020.02. 03 (76 o.).
- Juhász Mária - Takács Ildikó (2006): *Pszichológia*. Typotex Kiadó, Budapest. (54 o.)
- Kiss Zoltán László (2019): *Bevezetés a szociológiába*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest. 205-218.
- Komlósi A. (2001): *A személyiség értelmezései*. In: Oláh A., Bugán A. Budapest, Eötvös Kiadó. (329-427o.)
- László Miklós Példakép kutatások 2000–2009 Budapest, 2010. május, 2. szám <https://docplayer.hu/18260809-Peldakep-kutatasok-2000-2009.html>
- M. Nádasi Mária (2006) *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése Család, gyermek, társadalom*. Budapest. (7-28 o.)
- Magyar Erzsébet (2006): *Család, Gyermek, Társadalom*. In: M. Nádasi Mária (szerk.): *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése V. kötet 2006*, Budapest, 6-8.
- Maslow Abraham (1989): *Elmélet az emberi motivációról*. In: Oláh A., Pléh Cs. (szerk.): Szöveggyűjtemény az általános és a személyiségpszichológiához. Tankönyvkiadó, Budapest. (373-392o.)
- Mérei Ferenc - V. Binét Ágnes (1993): *Gyermeklélektan*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Mészáros István – Németh András – Pukánszky Béla (1999): *Bevezetés a pedagógia és az iskoláztatás történetébe*. Osiris Kiadó, Budapest.
- N. Kollár Katalin, Szabó Éva (2004): *Pszichológia pedagógusoknak* Osiris Kiadó, Budapest. (142- 442 o.)
- Pukánszky Béla-Németh András (1996) *Neveléstörténet*. Tankönyvkiadó, Budapest
- Pukánszky Béla – Németh András (2013): *A nőnevelés története*. Osiris Kiadó, Budapest (183 o.)
- Rákóczi Krisztián (2018): *Metszetek. A migrációs folyamatok hatása a kárpátaljai magyarok számának alakulására*. Link: http://real.mtak.hu/82950/1/metszetek_201801_02.pdf Letöltés ideje: 2020.04.11 (21-22 o.).
- Rasburg Jenő (1998): *Pszichológiai rendellenességek gyermekkorban*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. (96-111o.)
- Rasburg Jenő (2014): *Szeretet erkölcs autonómia*. Saxum Kiadó, Kaposvár.
- Sallay Hedvig és Münnich Ákos (1991) a Magyar Pedagógia folyóiratban 99

- Sávai János (2007): *Neveléstudomány, Bevezetés a pedagógiába*. Tankönyv Kiadó, Budapest. (11-65 o.)
- Sean Covey (2018): *A kiemelkedően eredményes fiatalok hét szokása*. Harmat Kiadó, Budapest (19-222 o.)
- Thomas Gordon (1991): *A szülői eredményesség tanulása*. Gondolat Kiadó, Budapest. (11-22o.)
- Turcsányi Enikő (2014): *A korai szülői hatások és a későbbi élet (A kötődés szerepe a tanulási zavarok)*. Link:
http://acta.bibl.uszeged.hu/34917/1/modszertani_054_003_001-009.pdf Letöltés ideje: 2020.02.26.
- Vajda Zsuzsanna, Kósa Éva (2005): *Neveléstudomány* Osiris Kiadó, Budapest. (119-125 o.)
- Varga I. (1997): *Családi szocializáció és a korszerű család*. In: Pedagógiai antológia V. JGYTF Kiadó. Szeged
- Vizelyi Ágnes(2006): *Család Gyerek Társadalom*. In: M. Nádasi Mária (szerk.): *A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése V. kötet 2006*, Budapest, 55.
- Gottfried, A. E., Flaming, J. S. és Gottfried, A. W. (1998): *Role of cognitively stimulating home environment in children academic intrinsic motivation: A longitudinal study*. *Child Development*, 69. 5. sz. 1448–1460.
- Pukánszky Judit (2008): *Belső motiváció fejlesztése az iskolai környezetben* Link:
<http://publicatio.bibl.uszeged.hu/16763/1/PukanszkyJuditBelsomotivaciofejleszteseaziskolaikornyezetben.pdf> Letöltés ideje: 202003.12.

Mellékletek jegyzéke

Táblázatok melléke

1. sz. táblázat: A családfejlődési szakaszok, forrás: (Busi,2006)	14
2. sz. táblázat: A családtámogató rendszerének funkciói, forrás: Bodonyi et al; 2006; 14.....	15
3. sz. táblázat: Becker modellje, forrás: (Vajda és Kósa, 2005).....	21
4. sz. táblázat: Maccoby és Marin modellje, forrás: (Vajda, 2005).....	23
5. sz. táblázat: 2000-ben a kisiskolások életcéljai, forrás: (László, 2007;7)	26
6. sz. táblázat: 1998 és 2009 közötti példaképek változása a kisiskolások körében, forrás:(László, 2010; 15)	27
7. sz. táblázat: A motivált viselkedés alapsémája, forrás: (Kollár,2004)	31
8. számú táblázat: A válaszok motívumonként kiértékelt adatok alapján.....	67

Képek melléke

1. sz. kép: Maslow szükségpiramisa.....	33
---	----

Ábrák melléke

1. sz. ábra: A szülők nemek szerint megoszlása	43
2. sz. ábra: A szülők iskolai végzettsége	43
3. sz. ábra: Elégedettség az iskola színvonalával.....	44
4. sz. ábra: Iskola választás motivációja	44
5. sz. ábra: A szülők elvárásai a gyerek iskolájával kapcsolatban.....	45
6. sz. ábra: Fontos-e a jó érdemjegy szülői szempontból	45
7. sz. ábra: Szülői segítség a tanulásban.	46
8. sz. ábra: A gyermek, tanulmányi eredményének a fontossága	47
9. sz. ábra: A tanulás szerepe a gyermek életében, a szülő szerint	47
10. sz. ábra: Jutalmazza-e a szülő a tanulást	48
11. sz. ábra: Hogyan jutalmazza a szülő a jó jegyet	49
12. sz. ábra: Szülői motivációs eszközök	49
13. sz. ábra: Állít-e a szülő példaképet?	50
14. sz. ábra: Szeret-e a gyerek tanulni a szülők szerint	51
15. sz. ábra: A szülő jövőképe gyermeke számára	51
16. sz. ábra: Összegző diagram (A legtöbbet használt motivációs eszköz).....	52
17. sz. ábra: Tanulási motivációs célok	54
18. sz. ábra: Érdeklődési motiváció	55
19. sz. ábra: Az elmélyülés és a kitartó munka motivációja.....	55
20. sz. ábra: Jó jegy, mint motiváció	56
21. sz. ábra: A megfelelő pozíció elfoglalása az osztályban	57
22. sz. ábra: Jutalmazás a családban, mint motivációs eszköz	57
23. sz. ábra: A melegség motívumcsoport.....	59
24. sz. ábra: Identifikáció. Az elfogadottság szükséglete motívumcsoport.....	60
25. sz. ábra: Az affiliáció. Az saját korcsoportához tartozás szükséglete motívumcsoport	61
26. sz. ábra: Az independencia motívumcsoport	62
27. ábra: A kompetencia. A tudás megszerzésének fontossága motívumcsoport	62
28. sz. ábra: Az érdeklődés motívumcsoport.....	63
29. sz. ábra: A teljesítő. Az önértékelés és a jó lelkiismeret, motívumcsoport	64
30. sz. ábra: A rend és az érték motívumcsoport	64
31. sz. ábra: A felelősség, motívumcsoport	65

32. sz. ábra: Presszióérzés a nevelők túlzott követelése	66
33. sz. ábra: Követő dimenzió	68
34. . sz. ábra: Érdeklődő dimenzió.....	68
35. sz. ábra: Teljesítő dimenzió	69

Kérdőívek melléke

Szülői kérdőív

Simon Mártának hívnak a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Főiskola tanító szakos (MsC) hallgatója vagyok. Jelen kérdőívvel egy felmérést készítek, ami arra keresi a választ, hogy mennyire van szerepe a családnak a kisiskolások tanulási attitűdjének alakulásában. A kérdőív név nélküli, anonim, felhasználása kizárólag a szakdolgozatom elkészítését és a kutatásom hitelességét szolgálja.

Kedves Szülő, köszönöm a támogatását azzal, ha kitölti a kérdőívet!

1. Neme:

Férfi Nő

2. Születési éve: _____ **Nemzetisége:** _____

3. Iskolai végzettsége:

Középfokú

Szakiskolai

Felsőfokú

Egyéb, éspedig: _____

4. Foglalkozása: _____

5. Hány gyereke van _____

6. Ebből hány iskolás? _____

7. Mi motiválta Önt az iskolaválasztásban gyermeke(i) számára _____

8. Mennyire elégedett az iskola színvonalával, ahová a gyermeke jár? (1-teljes mértékben elégedett vagyok, 2 - elégedett vagyok, 3 – nem tudom megítélni, 4 – nem vagyok elégedett, 5 egyáltalán nem tartom megfelelőnek a színvonalát)

1 2 3 4 5

9. Mi az elvárása a gyerek iskolájával kapcsolatban? (a megfelelőt kérem, jelölje meg)

Tanítsa meg az alapokra, mint írni, olvasni, az élet a többit úgy is megtanítja

Maximális tudást nyújtson, ma ez már fontos elvárás

Ne csak tudást adjon, fontos, hogy helyesen neveljen is

A korszerű tudás átadása mellett formálja a gyermekek világnézetét, adjon szilárd erkölcsi alapot

Nincsenek különösebb elvárásaim

10. Elvárja-e a gyerekeitől, hogy jó jegyeket kapjon az iskolában?

1. Igen, ez alapvető elvárás a gyerekekkel szemben
2. Szeretném, ha jó jegyeket kapna, de nem baj, ha ez nem mindig sikerül.
3. Nem számít a jegy, csak az, hogy ő jól érezze magát az iskolában.
4. Nincsenek ilyen elvárásaim

11. Segít-e a gyerekeknek a tanulásban? (megfelelőt kérem, jelölje meg)

1. Nem, sajnos nincs rá időm,
2. Ez a napközi feladata
3. Néha, ha kéri, hogy segítsek
4. Minden nap ellenőrzöm a házi feladatot
5. Igyekszem figyelemmel követni: ha látom, hogy nem érti, leülök vele tanulni

12. Fontos-e önnek a gyerek tanulmányi eredménye? (megfelelőt kérem, jelölje meg)

1. Igen, fontos a jövője szempontjából
2. Nem igazán, fontosabb hogy jól érezze magát

13. Ön jutalmazza-e a gyermeket, ha jó tanulási eredményt produkál, jó jegyeket kap?

1. Nem, tisztában van vele, hogy később meg fog térülni a tudása
2. Nem tartom ezt fontosnak, magának tanul
3. Igen, mindig megegyezünk, hogy mit szeretne, és ha jól tanul, megkapja
4. Igen, minden jó jegyért kap ajándékot

14. Amennyiben igen, hogyan?

1. Szóban megdicsérem
2. Nézhet filmet, neten több időt tölthet
3. Emelem a zsebpénzét / pénzt kap
4. Veszek neki olyan játékot, amit szeretne
5. Értékesebb tárgyakat veszek neki (ruha, telefon, sporteszközök, ékszer)
6. Felmentést kap a házimunka alól

15. Mivel ösztönzi a gyereket a tanulásra? (megfelelőt kérem, jelölje meg)

1. Nem szoktam ösztönözni, ráhagyom hogyan tanul
2. Megígérek neki valamit, amit teljesítek, ha tanul
3. Pénzbeli ajándék vagy utazás
4. Mindig dicsérem és jutalmazom.

16. Állít-e példaképet a gyermek elé a tanulás hasznosságát illetően?

1. Nem, szerintem ez nem játszik szerepet
2. Nem, nincs kit, én is rossz tanuló voltam
3. Igen, magamat és a családom tagjait
4. Igen, az osztályából a legjobb tanulókat
5. Igen, a tanítónénijét

17. Hogy látja szeret-e a gyereke tanulni?

1. Igen szeret
2. Néha
3. Nem igazán

18. Ön melyik állítással ért leginkább egyet?

1. A tanulás nélkülözhetetlen, nélküle nem lehet boldogulni
2. A tanulás szükséges, de nem kell túlzásba vinni
3. A tanulás fontos, azzal lehet karriert építeni
4. A sok tanulás felesleges, úgyis az élet tanít meg a szükséges dolgokra.
5. A tanulás hozzásegít a pénzhez, a jó megélhetéshez

19. Ön milyen jövőt szán a gyerekének?

1. Szeretném, ha szorgalmasan tanulna, később felsőfokú végzettséget szerezne
2. Szeretném, ha szorgalmasan tanulna, és jó szakmát szerezne
3. Szeretném, ha komolyan venné a tanulást, de később ő döntené el, mivel szeretne foglalkozni.
4. Szeretném, ha szót fogadna nekünk, szülőknek, és mindent megtenne, hogy nagy presztízszű hivatást töltsön be, mert nekünk sajnos ez nem sikerült

5. Szeretném, ha szót fogadna nekünk, szülőknak, és mindent megtenne, hogy nagy presztízszű hivatást töltsön be, hiszen nekünk is sikerült
6. Megvárom, míg nagyobb lesz és meg tudjuk vele beszélni, ő mit szeretne kezdeni az életével.

Köszönöm az együttműködést!

Kérdőív: Tanulás iránti attitűd

1.	Ha tanulok, mindig arra gondolok, hogy sikerül előbbre jutnom	1	2	3	4	5
2.	Ha egy feladaton dolgozom, semmi nem tud kizökkenteni belőle	1	2	3	4	5
3.	Csak azt szoktam megtanulni, ami érdekel	1	2	3	4	5
4.	Csak arra koncentrálok, ami érdekel	1	2	3	4	5
5.	Szégyenkezem társaim előtt, ha rosszul felelek	1	2	3	4	5
6.	Nem tanulnék, ha nem jutalmaznák jó jeggyel	1	2	3	4	5
7.	Magamtól is utána nézek, ha valamit nem értek a tananyagban	1	2	3	4	5
8.	Érdeemes jól tanulni, mert otthon megjutalmaznak	1	2	3	4	5
9.	Néha úgy elmerülök a tanulásban,	1	2	3	4	5
10.	Ha érdekes a tananyag olvasok olyat is hozzá, ami nem kötelező	1	2	3	4	5
11.	Igyekszem minél jobb jegyet szerezni	1	2	3	4	5
12.	Többet tanulok, ha le vagyok maradva	1	2	3	4	5
13.	Szeretem, ha a tanár megdicsér az osztály előtt	1	2	3	4	5
14.	Jobban tanulok, ha arra gondolok, hogy mehetek továbbtanulni	1	2	3	4	5
15.	Azokat a tantárgyakat is megtanulom, amelyik unalmas	1	2	3	4	5
16.	Ha a bizonyítványom jó, otthon ajándékot kapok	1	2	3	4	5
17.	Izgulok, hogy nem tudok megfelelni szüleimnek	1	2	3	4	5
18.	Semmi nem zavar tanulás közben	1	2	3	4	5
19.	Szeretek mindent jobban tudni	1	2	3	4	5
20.	Rosszul érzem magam, ha nem jól felelek	1	2	3	4	5
21.	Ha többet tudok, magabiztosabb vagyok	1	2	3	4	5
22.	Ha nem kapnék, jó jegyet nem lenne izgalmas a tanulás	1	2	3	4	5
23.	Szeretek nehéz feladatot önállóan megoldani	1	2	3	4	5
24.	Mindenképpen megoldom a problémákat	1	2	3	4	5
25.	Kikapok otthon, ha rossz jegyet viszek haza	1	2	3	4	5
26.	Még jobban tanulok, ha a társaim elismernek	1	2	3	4	5
27.	Ha többet tudok, mehetek magasabb iskolába	1	2	3	4	5
28.	Szüleim is mindig jutalmaznak pénzzel, tárggyal, ha jó tanulok	1	2	3	4	5
29.	A jó jegy a legfontosabb számomra	1	2	3	4	5
30.	Mindig sok kitartással tanulok	1	2	3	4	5
31.	Mindig jutalomban részesülök, ha jól tanulok	1	2	3	4	5
32.	Számomra a tanulás teher, ezért nem szeretem	1	2	3	4	5

Kérdőív: Iskolai Motiváció

5. Teljesen egyetértek. 4. Részben egyetértek. 3. Félig meddig értek vele egyet. 2. Többnyire nem értek vele egyet. 1. Egyáltalán nem értek egyet.

1. Szívesen beszélgetek szüleimmel arról, hogy mi volt az iskolában	1	2	3	4	5
2. A legtöbb tanár igazságos	1	2	3	4	5
3. Fontosabb számomra a barátság, mint a versengés	1	2	3	4	5
4. Nem zavarnak meg a szüleim, ha tanulok	1	2	3	4	5
5. Nagyon érdekel amit az iskolában tanulok	1	2	3	4	5
6. Az iskola unalmas	1	2	3	4	5
7. Szégyellem magam, ha nem jól tanulok	1	2	3	4	5
8. Fontos hogy a tanárain bízzanak bennem	1	2	3	4	5
9. A büntetés az iskolában mindig igazságtalan	1	2	3	4	5
10. A felnőttek túl sokat követelnek	1	2	3	4	5
11. Jó érzés, ha a szüleim örülnek, ha jól tanulok	1	2	3	4	5
12. Rossz érzés, ha csalódást okozok a tanároknak	1	2	3	4	5
13. Szeretek segíteni az osztálytársaimnak	1	2	3	4	5
14. Nem szeretek egyedül tanulni	1	2	3	4	5
15. Utolsó percben írom a házimat	1	2	3	4	5
16. A legtöbb óra unalmas	1	2	3	4	5
17. Megmondom az igazat, ha rosszat csináltam	1	2	3	4	5
18. Jobban tetszene az iskola, ha azt csinálhatnám, amit akarok	1	2	3	4	5
19. Szeretem, ha felhívják a figyelmem a hibákra	1	2	3	4	5
20. Hiába igyekszem a tanárok úgy sem elégedettek	1	2	3	4	5
21. Nem érdekli a szüleimet, hogy mi van az iskolában	1	2	3	4	5
22. Nem minden tanárt szeretek	1	2	3	4	5
23. Jó érzés, ha látják az osztálytársaim, hogy jól felelek	1	2	3	4	5
24. A gyerekeknek nincsenek jó ötleteik	1	2	3	4	5
25. Sok hasznos dolgot tanulok az iskolában	1	2	3	4	5
26. Szabadidőmet azzal töltöm, ami érdekel	1	2	3	4	5
27. Ha rám bíznak, valamit a legjobban szeretném csinálni	1	2	3	4	5
28. Helyesek az iskolai szabályok igyekszem betartani	1	2	3	4	5
29. Ha valami rosszat tettem bevallom	1	2	3	4	5
30. Tanárok sokat követelnek	1	2	3	4	5
31. A szüleim mindig biztatnak	1	2	3	4	5
32. A legtöbb tanár nem magyarázza jól el az anyagot	1	2	3	4	5
33. Nem érdekel, hogy mások mit gondolnak rólam	1	2	3	4	5
34. Szüleimnek fontos a véleményem	1	2	3	4	5
35. Nem nagyon hasznos, amit az iskolában tanulok	1	2	3	4	5
36. Izgatott vagyok, ha új dolgot tanulok	1	2	3	4	5
37. Mindig van kifogásom miért nincs kész a házim	1	2	3	4	5
38. Ha nehéz egy feladat, akkor nem csinálom	1	2	3	4	5
39. Szeretek mentegezőzni	1	2	3	4	5

40. Túl sokat követelnek a szüleim	1 2 3 4 5
41. A felnőttek nem igyekeznek megérteni engem	1 2 3 4 5
42. Gyakran a tanár a hibás, ha bajba kerülök	1 2 3 4 5
43. Úgy érzem, hogy a többiek nem kedvelnek	1 2 3 4 5
44. Szeretek rájönni arra, hogy mit hogy kell csinálni	1 2 3 4 5
45. Nem szeretem a nehéz feladatokat	1 2 3 4 5
46. Sok órát izgalmasnak gondolok	1 2 3 4 5
47. Mindig elvégzem feladataimat	1 2 3 4 5
48. Mindig teljesítem, amit az iskolában rám bízhatnak	1 2 3 4 5
49. Becsületes vagyok	1 2 3 4 5
50. Szüleim szerint sokat követelnek az iskolában	1 2 3 4 5
51. Ha jól tanulok, a szüleim kimutatják, hogy elégedettek	1 2 3 4 5
52. A tanárok sokat segítenek	1 2 3 4 5
53. Az én iskolámban sok barátom van	1 2 3 4 5
54. Elvárják, hogy magam csináljak mindent	1 2 3 4 5
55. Nem baj, ha nehéz a tanulás	1 2 3 4 5
56. Nagyon érdekesek az iskolai feladatok	1 2 3 4 5
57. Igyekszem megfelelni a szüleimnek	1 2 3 4 5
58. Csak a gyenge emberek szeretik a szabályokat	1 2 3 4 5
59. Rosszabb a lelkiismeret furdalás, mint a büntetés	1 2 3 4 5
60. A felnőttek mindig túl sokat várnak el a fiataloktól	1 2 3 4 5

A kitöltött kérdőívek melléke (Szülői kérdőív)

Szülői kérdőív

Simon Mártának hívnak a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Főiskola tanító szakos (MsC) hallgatója vagyok. Jelen kérdőívvel egy felmérést készítünk, ami arra keresi a választ, hogy mennyire van szerepe a családnak a kisiskolások tanulási attitűdjének alakulásában. A kérdőív név nélküli, anonim, felhasználása kizárólag a szakdolgozatom elkészítését és a kutatásom hitelességét szolgálja.

Kedves Szülő, köszönöm a támogatását azzal, ha kitölti a kérdőívet!

1. Neme:

Férfi Nő

2. Születési éve: 1989 Nemzetisége: magyar

3. Iskolai végzettsége:

Középfokú

Szakiskolai

Felsőfokú

Egyéb, és pedig: _____

4. Foglalkozása: ellátásközi

5. Hány gyereke van 2

6. Ebből hány iskolás? 2

7. Mi motiválta Önt az iskolaválasztásban gyermeke(i) számára hogy anyanyelvünkön tanuljanak

8. Mennyire elégedett az iskola színvonalával, ahová a gyermeke jár? (1-teljes mértékben elégedett vagyok, 2 - elégedett vagyok, 3 - nem tudom megítélni, 4 - nem vagyok elégedett, 5 egyáltalán nem tartom megfelelőnek a színvonalát)

1 2 3 4 5

9. Mi az elvárása a gyerek iskolájával kapcsolatban? (a megfelelőt kérem, jelölje meg)

Tanítsa meg az alapokra, mint írni, olvasni, az élet a többit úgy is megtanítja

Maximális tudást nyújtson, ma ez már fontos elvárás

Ne csak tudást adjon, fontos, hogy helyesen neveljen is

A korszerű tudás átadása mellett formálja a gyermekek világnézetét, adjon szilárd erkölcsi alapot

Nincsenek különösebb elvárásaim

10. Elvárja-e a gyerekeitől, hogy jó jegyeket kapjon az iskolában?

1. Igen, ez alapvető elvárás a gyerekemmel szemben

2. Szeretném, ha jó jegyeket kapna, de nem baj, ha ez nem mindig sikerül.

3. Nem számít a jegy, csak az, hogy ő jól érezze magát az iskolában.
4. Nincsenek ilyen elvárásaim

11. Segít-e a gyerekeknek a tanulásban? (megfelelőt kérem, jelölje meg)

1. Nem, sajnos nincs rá időm,
2. Ez a napközi feladata
3. Néha, ha kéri, hogy segítsek
4. Minden nap ellenőrzöm a házi feladatot
5. Igyekszem figyelemmel követni: ha látom, hogy nem érti, leülök vele tanulni

12. Fontos-e önnek a gyerek tanulmányi eredménye? (megfelelőt kérem, jelölje meg)

1. Igen, fontos a jövője szempontjából
2. Nem igazán, fontosabb hogy jól érezze magát

13. Ön jutalmazza-e a gyermeket, ha jó tanulási eredményt produkál, jó jegyeket kap?

1. Nem, tisztában van vele, hogy később meg fog térülni a tudása
2. Nem tartom ezt fontosnak, magának tanul
3. Igen, mindig megegyezünk, hogy mit szeretne, és ha jól tanul, megkapja
4. Igen, minden jó jegyért kap ajándékot

14. Amennyiben igen, hogyan?

1. Szóban megdicsérem
2. Nézhet filmet, neten több időt tölthet
3. Emelem a zsebpénzét / pénzt kap
4. Veszek neki olyan játékot, amit szeretne
5. Értékesebb tárgyakat veszek neki (ruha, telefon, sporteszközök, ékszer)
6. Felmentést kap a házimunka alól

15. Mivel ösztönzi a gyereket a tanulásra? (megfelelőt kérem, jelölje meg)

1. Nem szoktam ösztönözni, ráhagyom hogyan tanul
2. Megígérek neki valamit, amit teljesítek, ha tanul
3. Pénzbeli ajándék vagy utazás
4. Mindig dicsérem és jutalmazom

16. Állít-e példaképet a gyermek elé a tanulás hasznosságát illetően?

1. Nem, szerintem ez nem játszik szerepet
2. Nem, nincs kit, én is rossz tanuló voltam
3. Igen, magamat és a családom tagjait
4. Igen, az osztályából a legjobb tanulókat
5. Igen, a tanítónénijét

17. Hogy látja szeret-e a gyereke tanulni?

1. Igen szeret
2. Néha
3. Nem igazán

18. Ön melyik állítással ért leginkább egyet?

1. A tanulás nélkülözhetetlen, nélküle nem lehet boldogulni
2. A tanulás szükséges, de nem kell túlzásba vinni
3. A tanulás fontos, azzal lehet karriert építeni
4. A sok tanulás felesleges, úgyis az élet tanít meg a szükséges dolgokra.
5. A tanulás hozzásegít a pénzhez, a jó megélhetéshez

19. Ön milyen jövőt szán a gyerekének?

1. Szeretném, ha szorgalmasan tanulna, később felsőfokú végzettséget szerezne
2. Szeretném, ha szorgalmasan tanulna, és jó szakmát szerezne
3. Szeretném, ha komolyan venné a tanulást, de később ő döntene el, mivel szeretne foglalkozni
4. Szeretném, ha szót fogadna nekünk, szülőknek, és mindent megtenne, hogy nagy presztízsű hivatást töltsön be, mert nekünk sajnos ez nem sikerült
5. Szeretném, ha szót fogadna nekünk, szülőknek, és mindent megtenne, hogy nagy presztízsű hivatást töltsön be, hiszen nekünk is sikerült
6. Megvárom, míg nagyobb lesz és meg tudjuk vele beszélni, ő mit szeretne kezdeni az életével

Köszönöm az együttműködést!

Kitöltött kérdőív (tanulás iránti attitűd)

Kérdőív

Tanulás iránti attitűd

1.	Ha tanulok, mindig arra gondolok, hogy sikerül előbbre jutnom	1	2	3	4	5
2.	Ha egy feladaton dolgozom, semmi nem tud kizökkenteni belőle	1	2	3	4	5
3.	Csak azt szoktam megtanulni, ami érdekel	1	2	3	4	5
4.	Csak azt csinálom meg, ami érdekel	1	2	3	4	5
5.	Szégyenkezem társaim előtt, ha rosszul felelek	1	2	3	4	5
6.	Nem tanulnék, ha nem jutalmaznak jó jeggyel	1	2	3	4	5
7.	Magamtól is utána nézek, ha valamit nem értek a tananyagban	1	2	3	4	5
8.	Érdemes jól tanulni, mert otthon megjutalmaznak	1	2	3	4	5
9.	Néha úgy elmerülök a tanulásban, hogy elfelejtkezek minden másról	1	2	3	4	5
10.	Ha érdekes a tananyag olvasok olyat is hozzá, ami nem kötelező	1	2	3	4	5
11.	Igyekszem minél jobb jegyet szerezni	1	2	3	4	5
12.	Többet tanulok, ha le vagyok maradva	1	2	3	4	5
13.	Szeretem, ha a tanár megdicsér az osztály előtt	1	2	3	4	5
14.	Jobban tanulok, ha arra gondolok, hogy mehetek továbbtanulni	1	2	3	4	5
15.	Azokat a tantárgyakat is megtanulom, amelyik unalmas	1	2	3	4	5
16.	Ha a bizonyítványom jó, otthon ajándékot kapok	1	2	3	4	5
17.	Izgulok, hogy nem tudok megfelelni szüleimnek	1	2	3	4	5
18.	Semmi nem zavar tanulás közben	1	2	3	4	5
19.	Szeretek mindent jobban tudni	1	2	3	4	5
20.	Roszul érzem magam, ha nem jól felelek	1	2	3	4	5
21.	Ha többet tudok, magabiztosabb vagyok	1	2	3	4	5
22.	Ha nem kapnék, jó jegyet nem lenne izgalmas a tanulás	1	2	3	4	5
23.	Szeretek nehéz feladatot önállóan megoldani	1	2	3	4	5
24.	Mindenképpen megoldom a problémákat	1	2	3	4	5
25.	Kikapok otthon, ha rossz jegyet viszek haza	1	2	3	4	5
26.	Még jobban tanulok, ha a társaim elismernek	1	2	3	4	5
27.	Ha többet tudok, mehetek magasabb iskolába	1	2	3	4	5
28.	Szüleim is mindig jutalmaznak pénzzel, tárggyal, ha jó tanulok	1	2	3	4	5
29.	A jó jegy a legfontosabb számomra	1	2	3	4	5
30.	Mindig sok kitéréssel tanulok	1	2	3	4	5
31.	Mindig jutalomban részesülök, ha jól tanulok	1	2	3	4	5
32.	Számomra a tanulás teher, ezért nem szeretem	1	2	3	4	5

Kitöltött kérdőív (iskolai motiváció)

Kérdőív: Iskolai Motiváció

5. Teljesen egyetértek. 4. Részben egyetértek. 3. Félig meddig értek vele egyet. 2. Többnyire nem értek vele egyet. 1. Egyáltalán nem értek egyet.

1. Szívesen beszélgetek szüleimmel arról, hogy mi volt az iskolában	1	2	3	4	5
2. A legtöbb tanár igazságos	1	2	3	4	5
3. Fontosabb számomra a barátság, mint a versengés	1	2	3	4	5
4. Nem zavarnak meg a szüleim, ha tanulok	1	2	3	4	5
5. Nagyon érdekel amit az iskolában tanulok	1	2	3	4	5
6. Az iskola unalmas	1	2	3	4	5
7. Szégyellem magam, ha nem jól tanulok	1	2	3	4	5
8. Fontos hogy a tanárim bízzanak bennem	1	2	3	4	5
9. A büntetés az iskolában mindig igazságtalan	1	2	3	4	5
10. A felnőttek túl sokat követelnek	1	2	3	4	5
11. Jó érzés, ha a szüleim örülnek, ha jól tanulok	1	2	3	4	5
12. Rossz érzés, ha csalódást okozok a tanároknak	1	2	3	4	5
13. Szeretek segíteni az osztálytársaimnak	1	2	3	4	5
14. Nem szeretek egyedül tanulni	1	2	3	4	5
15. Utolsó percben írom a házimat	1	2	3	4	5
16. A legtöbb óra unalmas	1	2	3	4	5
17. Megmondom az igazat, ha rosszat csináltam	1	2	3	4	5
18. Jobban tetszene az iskola, ha azt csinálhatnám, amit akarok	1	2	3	4	5
19. Szeretem, ha felhívják a figyelmem a hibákra	1	2	3	4	5
20. Hiába igyekszem a tanárok úgy sem elégedettek	1	2	3	4	5
21. Nem érdekli a szüleimet, hogy mi van az iskolában	1	2	3	4	5
22. Nem minden tanárt szeretek	1	2	3	4	5
23. Jó érzés, ha látják az osztálytársaim, hogy jól felelek	1	2	3	4	5
24. A gyerekeknek nincsenek jó ötleteik	1	2	3	4	5
25. Sok hasznos dolgot tanulok az iskolában	1	2	3	4	5
26. Szabadidőmet azzal töltöm, ami érdekel	1	2	3	4	5
27. Ha rám bíznak, valamit a legjobban szeretném csinálni	1	2	3	4	5
28. Helyesek az iskolai szabályok igyekszem betartani	1	2	3	4	5
29. Ha valami rosszat tettem bevallom	1	2	3	4	5
30. Tanárok sokat követelnek	1	2	3	4	5
31. A szüleim mindig biztatnak	1	2	3	4	5
32. A legtöbb tanár nem magyarázza jól el az anyagot	1	2	3	4	5
33. Nem érdekel, hogy mások mit gondolnak rólam	1	2	3	4	5
34. Szüleimnek fontos a véleményem	1	2	3	4	5
35. Nem nagyon hasznos, amit az iskolában tanulok	1	2	3	4	5
36. Izgatott vagyok, ha új dolgot tanulok	1	2	3	4	5
37. Mindig van kifogásom miért nincs kész a házim	1	2	3	4	5
38. Ha nehéz egy feladat, akkor nem csinálom	1	2	3	4	5
39. Szeretek mentetetőzni	1	2	3	4	5

40. Túl sokat követelnek a szüleim 1 2 3 4 5
41. A felnőttek nem igyekeznek megérteni engem 1 2 3 4 5
42. Gyakran a tanár a hibás, ha bajba kerülök 1 2 3 4 5
43. Úgy érzem, hogy a többiek nem kedvelnek 1 2 3 4 5
44. Szeretek rájönni arra, hogy mit hogyan kell csinálni 1 2 3 4 5
45. Nem szeretem a nehéz feladatokat 1 2 3 4 5
46. Sok órát izgalmasnak gondolok 1 2 3 4 5
47. Mindig elvégzem feladataimat 1 2 3 4 5
48. Mindig teljesítem, amit az iskolában rám bízhatnak 1 2 3 4 5
49. Becsületes vagyok 1 2 3 4 5
50. Szüleim szerint sokat követelnek az iskolában 1 2 3 4 5
51. Ha jól tanulok, a szüleim kimutatják, hogy elégedettek 1 2 3 4 5
52. A tanárok sokat segítenek 1 2 3 4 5
53. Az én iskolámban sok barátom van 1 2 3 4 5
54. Elvárják, hogy magam csináljak mindent 1 2 3 4 5
55. Nem baj, ha nehéz a tanulás 1 2 3 4 5
56. Nagyon érdekesek az iskolai feladatok 1 2 3 4 5
57. Igyekszem megfelelni a szüleimnek 1 2 3 4 5
58. Csak a gyenge emberek szeretik a szabályokat 1 2 3 4 5
59. Rosszabb a lelkiismeret furdalás, mint a büntetés 1 2 3 4 5
60. A felnőttek mindig túl sokat várnak el a fiataloktól 1 2 3 4 5

Власник документу:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1002705144

Дата перевірки:
04.05.2020 19:20:24 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
04.05.2020 19:23:16 EEST

ID користувача:
92712

Назва документу: Simon-Márta

ID файлу: 1002718861 Кількість сторінок: 79 Кількість слів: 20028 Кількість символів: 142140 Розмір файлу: 1.81 MB

1.69% Схожість

Найбільша схожість: 0.62% з джерело <https://www.slideserve.com/urbana/az-iskolai-motiv-ci>

1.35% Схожість з Інтернет джерелами	11	Page 81
0.65% Текстові збіги по Бібліотеці акаунту	46	Page 81

0% Цитат

Не знайдено жодних цитат

0% Вилучень

Вилучений текст відсутній

Підміна символів

Заміна символів 4